STRIPSCHRIFT

DIK BRUYNESTEYN
STUDIO VANDERSTEEN

NUMMER 385 * €6,70

PIETER HOGENBIRK

REDACTIO

Qua sport is 2007 een overgangsjaar. Geen grote voetbalkampioenschappen – dat EK onder 21 blijft toch kinderspel – en geen Olympische Spelen. En het dopinggekrakeel rond de Tour de France maakte de wielerronde er dit jaar niet leuker op. Daarom zorgden we zelf maar voor wat sportief spektakel! Bij voorbeeld met de Stripstift-uitgave van het bijzondere stripalbum *Appie Happie terug van weggeweest*, ter gelegenheid van de tachtigste verjaardag van Dik Bruynesteyn. En dat hebben we geweten! In een bomvolle Olympic Experience van Olympisch Stadion Amsterdam ontving ex-profvoetballer en *Appie Happie*-fan Pierre van Hooijdonk uit handen van de auteur het eerste exemplaar van dit jubileumstripalbum. De media stonden er vol van: de uitreiking was zelfs één van de hoofditems van het achtuurjournaal. Het is lang geleden dat er zoveel aandacht werd geschonken aan een strip-gebeurtenis!

In dit nummer laten we Bruynesteyn nog een keer uitgebreid aan het woord komen. Want praten als Brugman kan deze 'poppetjestekenaar' als de beste! En hij stond ook persoonlijk borg voor de illustraties die het vraaggesprek vergezellen. Om in de stemming te blijven knopen we er in de rubriek 'Winnen' gelijk een giga-strip-voetbalprijsvraag aan vast. Dat vangt het gemis aan grote sportevenementen tenminste een beetje op.

Prettige vakantie!

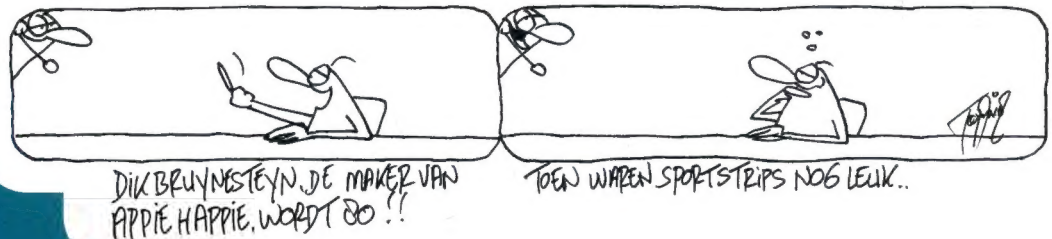

INHOUD

2 **ACTUA**

8 **STARS & STRIPS**
Olav Beemer

10 **PIETER HOGENBIRK**
Teus de Kruijf

14 **DIK BRUYNESTEYN**
Cor Gout

22 **STUDIO VANDERSTEEN**
Geert de Weyer

28 **JACK STALLER**
Graddy Boven

31 **BITS & PIECES**
Ben Bits

32 **DE BOVENTOON**

42 **HEINZ SERVICE SPREAD**

OMSLAG

Het omslag beeldt een typisch gevoel uit van één van Pieter Hogenbirks door hem zelf betitelde *Vakantiestrapatsen*. De hierbij afgebeelde versie kreeg uiteindelijk een andere kleurstelling, simpelweg 'omdat deze wat te onrustig was'. Hogenbirk houdt tijdens zijn kampeervakanties in Frankrijk steevast een tekendoos in de buurt en legt daarmee vele kleine gebeurtenissen vast. 'Niets zo lekker als in het ochtendzonnetje op een stoeltje voor de tent een beetje schetsen', aldus Hogenbirk, die een selectie van deze tekeningen heeft gebundeld in een klein boekje.

De afbeelding – Hogenbirk zelf – maakt duidelijk op welke wijze hij bepakt en bezakt de campings bezoekt, normaliter in het bijzijn van vrouw en kind. Om zijn nek bungelt een fototoestel, hulpmiddel bij een andere passie van de veelzijdige cartoonist, illustrator, striptekenaar en kunstenaar.

DE TEKENAAR VAN DIE STRIP, DIK BRUYNESTEYN, IS VANDAAG TROUWENS 80 GEWORDEN.
AHA! URUSPRAAK WEGENS VERJARING!
www.jessecartoons.com

PIERRE VAN HOOIJDONK ONTMOET (EINDELIJK) ZIJN ALTER EGO: PIETJE PEELEE
POP-PUL-LUP-PEE!
HAR-TE-LIJK DANK!
BEN IK HIER BIJ DE ZAAR-LIEN-TELERS?
PRESENTATIE VAN APPIE HAPPIE TERUG VAN WEGGEWEEST

FOTO WOUTER WESSELING

Appie Happie is hot

Op 12 juni werd het nieuwe en àller-àllerlaatste *Appie Happie*-album – *Appie Happie terug van weggeweest* – met veel bombarie gepresenteerd in Olympisch Stadion Amsterdam. Het eerste exemplaar werd door auteur Dik Bruynesteyn uitgereikt aan voetballer Pierre van Hooijdonk. Na afloop van de feestelijkheden poseerden de hoofdrolspelers en beide Stripstift-uitgevers trots op de middenstip. Dik Bruynesteyn maakte als dank voor Van Hooijdonks bemoeienis later nog een mooie tekening voor hem. De voetballer was vroeger in zijn dorp de eerste donkere jongen en werd door zijn vrienden al snel Pietje Peelee gedoopt, naar de Taaie Tijger uit de toentertijd razendpopulaire *Appie Happie*-strip.

Ook een aantal collegae liet zich niet onbetuigd. Op Bruynesteyns tachtigste verjaardag – zaterdag 7 juli – publiceerden zowel Toon van Driel als Jesse van Muylwijck speciale afleveringen van *FC Knudde* en *De rechter*.

→ SUVAAL

MET DE HUIDIGE TECHNIEKEN KAN IEDEREEN ZELF UITGEVEN! ZO KUN JE JE FANS OP HUN WENKEN BEDIENEN.
MIJN 'FANS' HEBBEN OOK AL VAN ZICH LATEN HOREN...
OF IK DAAR ALSJEBLIEFT NIET AAN WIL BEGINNEN!

DE STRIPWERELD LEEFT, EN HOE! OP DEZE PLAATS GEEFT STRIP-COLUMNIST ERWIN SUVAAL HIEROP ZIJN PERSOONLIJK COMMENTAAR.

ERWIN.SUVAAL @STRIPSCHRIFT.NL

Mira is Ilah's tweede alter ego

Na zeven albums rond Ilah's alter ego Cordelia, komt de huiscartooniste van *De Morgen* en *Flair* met een nieuw personage op de proppen. De hoofdfiguur is blond, heeft krullen, lange benen en misschien wel blauwe ogen: Mira (Mira 1: Ik ben van nature nogal optimistisch, Oogachtend 2007, ISBN 978-90-77-54931-5, 72 pagina's, kleur, sk, €9). De papieren, frêle jongedame in kwestie is trots op haar hormonen, voert zichzelf dronken om te ontdekken hoe het voelt een man te zijn, denkt dat ze om de mannen te behagen genoeg heeft aan haar kennis van het klinkeralfabet ('ooooooooooh', 'éééééééé'), steekt haar kritiek op mannen niet onder stoelen of banken, maar vervalt zo nu en dan in melancholie of bevindt zich in een hardnekkige ontkenningsfase. *Mira* ontstond op verzoek van het wekblad *Flair*. De redactie was op zoek naar een nieuw, exclusief voor hun blad gecreëerd stripfiguurtje en kwam meteen bij Ilah uit. Op de vraag over de overeenkomsten met Cordelia antwoord Ilah: 'Ze zijn familie. En het zijn vrouwen. Er zijn inderdaad scenario's die inwisselbaar zijn bij *Cordelia* en *Mira*. Maar dan nog, het is alsof je twee verschillende mensen dezelfde dingen hoort zeggen. Dan krijgen ze een andere betekenis. Mira is ook een stukje van mezelf, alleen gaat het om een ander stukje. Mira is misschien nog meer het wijf in mij'. Dat in *Mira* minder seks zit ontkent ze: 'Ik krijg voor *Flair* regelmatig opdrachten om cartoons te maken bij artikelen die over seks gaan. En ook in de wekelijkse *Mira* zit minstens evenveel of even weinig seks als in *Cordelia*, hoor. Het is net zoals in een gewoon middelmatig mensenleven.'
GdW

Peperloze potten

De vierenveertigjarige Vero Beauprez uit Gent is illustratrice. Zij werkte de afgelopen jaren voor de Belgische krant *De Morgen* (waarvoor ook de cartoonist Zak werkt) en maakte daarnaast onder meer tekeningen voor jeugdboeken en affiches voor theater en overheidscampagnes. Op haar smaakvolle website (*www.verobeauprez.be*) zijn daarnaast de eerste pagina's te zien van het stripverhaal *Deadline*, dat zij maakt naar een scenario van de Vlaamse schrijver Jonathan Sonnst.
Onlangs verscheen van haar hand *Pottenkijken*, een serie gags en cartoons met de lesbische liefde als thema. Beauprez maakte deze cartoons deels voor *Zizo-magazine* en ook tekende zij sommige grappen 'live' op de Lesbiennedag en een Gay Pride-bijeenkomst in België. De cartoons zijn met vakmanschap in verschillende stijlen gemaakt, met heldere lijnen, van duidelijk cartoonesk tot semi-realistisch. De humor van Beauprez is zacht en vol zelfspot, maar ook weer vaak zo onschuldig dat de clou niet meer dan een milde glimlach oplevert. Deze uitgave mist de peper waarmee bij voorbeeld de qua thema enigszins vergelijkbare Duitse tekenaar Ralf König zijn zelfrelativerende grappen opdient.
Deze eerste Vlaamse lesbostrip is uitgegeven door Uitgeverij 't Verschil in Antwerpen (ISBN 978-90-8092 363-8, 40 pagina's, sk, €5). DR

→ WEBFLITSEN

IN HET KORT STAAT HIERONDER EEN AANTAL ONLINE-NIEUWSBERICHTEN UIT DE AFGELOPEN PERIODE. WILT U DE VOLLEDIGE VERSIE NALEZEN, SURF DAN SNEL NAAR **WWW.STRIPSCHRIFT.NL**

17 MEI De Amerikaanse stripauteur Matt Boyd is naar aanleiding van het maken van een spottende strip door de plaatselijke autoriteiten bezocht. Die kwamen verhaal halen omdat zijn tekeningen werden opgevat als bedreiging aan het adres van zijn voormalige werkgever.

30 MEI Warner Bros. helpt mee het uitsterven van de echte Taz, de Tasmaanse duivel, tegen te gaan. In de campagne 'Looney Tunes to the Rescue' wordt via de verkoop van dvd's geld ingezameld ter financiering van het onderzoek naar de ziekte die het voortbestaan van dit buideldier bedreigt.

02 JUN Het vrolijke weekblad *Donald Duck* staat dit jaar stil bij diverse jubilea. Vanwege het 55-jarig bestaan verschijnt er een speciale uitgave die zich onder meer in Amsterdam afspeelt.
Verder is nummer 25 gewijd aan de herdenking rond Michiel de Ruyter en komt er een dubbeldik *Oom Dagobert*-album uit. Die rijke oude eend beleefde zestig jaar geleden zijn eerste avontuur.

04 JUN De Belgische gemeente Kalmthout organiseert diverse activiteiten rond Willy Vandersteen en *Suske en Wiske*. Meest in het oog springend is de onthulling van een buste van de beroemdste stripauteur van Vlaanderen.

05 JUN Het tweede nummer van *Duck Out* is verschenen. Deze co-productie van de weekbladen *Donald Duck* en *Sportweek* komt dit jaar in totaal vier keer uit.

09 JUN t/m 11 JUN In Berlijn vindt een driedaagse wetenschappelijke conferentie plaats over strips. Thema: 'Comic und Stadt – Der urbane Raum in Schrift, Bild und Sequenz'. Doel ervan is niet alleen kennisuitwisseling, maar ook het propageren van striponderzoek als academische discipline. *Stripschrift* is erbij en proeft de sfeer.

15 JUN De strip- en cartoonstrijd 'Spits Stript', georganiseerd door dagblad *Spits*, die afgelopen maanden vooral buiten het papieren medium woedde, heeft twee winnaars opgeleverd. De Vlaming Aaargh werd de beste cartoonist, tekenaar Schwantz won de prijs voor beste striptekenaar.

20 JUN Nog tot en met 18 november is in Het Scryption, het museum voor schriftelijke communicatie in Tilburg, een tentoonstelling te bezoeken die gewijd is aan de klassieke reeks *Margriet Winterboek*. Aan deze winterboeken die vanaf 1939 verschenen werkten vele bekende en minder bekende illustratoren mee.

22 JUN Op 23 augustus hoopt Dick Bruna zijn 80e verjaardag te vieren. Ter gelegenheid daarvan vinden er diverse activiteiten voor kinderen èn volwassenen plaats in 'zijn' Dick Bruna Huis, onderdeel van het Centraal Museum te Utrecht.

28 JUN Op 4 juli start in het Frans Walkate Archief in Kampen een bijzondere expositie over The White Cowboy, de animaties en strips waarin de slungelige in het wit geklede cowboy het stadje Bullet Hole City keer op keer weet te redden van paardendieven, bankovervallers en indianen. Martin-Jan van Santen, bedenker, tekenaar en regisseur van de reeks licht aanleiding en inhoud desgevraagd toe.

15 JUL De Amerikaanse boekenwinkelketen Borders en de Engelse keten Waterstone's hebben het stripalbum *Kuifje in Afrika* van Hergé uit de kinderafdeling verplaatst naar de boekensectie voor volwassenen.
Zij deden dit nadat de Britse Commissie voor Rassengelijkheid de boekenwinkels had opgeroepen om het stripboek geheel uit de rekken te verwijderen.

19 JUL Kortgeleden presenteerde het bisdom Rotterdam het stripboek *De tijdelijke dood* tijdens de jaarlijkse Nationale Bedevaart in Brielle. De strip vertelt het verhaal van de negentien Martelaren van Gorcum, slachtoffers van de toen heersende godsdienstwisten. Maker is de Belgische tekenaar Geert de Sutter.

WIJ ZOEKEN EEN HULPJE VOOR DE HOOGBOOTSMAN DIE VOLGENDE WEEK NAAR DE MIDDELLANDSE ZEE VAART. IS DAT WAT VOOR JOU?
JAZEKER, MIJNHEER LAMPSINS! IK GA METEEN PAKKEN!
LUISTER NIET NAAR VUILE ZEEMANSPRAAT, DRINK GEEN BRANDEWIJN EN BID ELKE DAG, JONGEN...
JA MAM...

Trossen los voor strip over De Ruyter

Na Pieter Hogenbirk en Jack Staller (zie elders in dit nummer) blijkt er nòg een tekenaar te zijn die zich op het 400e geboortejaar van Michiel de Ruyter heeft gestort: ex-*Suske en Wiske*-coryfee Marc Verhaegen.

Hij heeft het stripalbum *Het geheim van Michiel de Ruyter* gemaakt, in samenwerking met scenarist Jan Kragt. Deze strip is de eerste productie van de stichting Eureducation, die in oktober 2005 door beide heren is opgericht. De stichting heeft tot doel om jongeren uit Europa deelgenoot te maken van elkaars cultuur en geschiedenis.

De verstripping van het leven van de Nederlandse zeeheld blijkt succesvol. Inmiddels zijn ruim 40.000 exemplaren van het album verkocht. De Koninklijke Marine heeft een handje geholpen door uit promotie-oogpunt een fors aantal exemplaren af te nemen. Voor dit krijgsmachtonderdeel is een versie met een andere kaft gemaakt. Inmiddels is de uitgave herdrukt. Een deel van de opbrengst is bestemd voor het fonds Kika (Kinderen kankervrij). RS

→ FLITSEN

Asterix is sinds 25 april officieel ambassadeur van het Franse 'Celle de la défense des enfants', een organisatie die opkomt voor de rechten van kinderen. De Acme moviestore bood exemplaren van TV Guide, een Amerikaanse televisiegids met de handtekening van Alex Ross erop, aan voor €65. Ross, de tekenaar van *Superman – Smallville*, tekende ook het omslag van het blad. Silvester heeft een memospel met afbeeldingen van hun striphelden gemaakt. Het spel is gratis voor klanten die drie hardcoveralbums uit het fonds van de uitgeverij koopt. De actie loopt tot en met augustus. Het is Hergé-jaar en dat zullen we weten: De Belgisch post heeft als eerbetoon aan Hergé 25 *Kuifje*-postzegels laten ontwerpen. De postzegels zijn alleen per vel verkrijgbaar. Het Belgische blad *Knack* bracht in mei een speciaal nummer over *Kuifje* en Hergé in de schappen. Het is een vertaling van het eerder in het Frans verschenen *Le Vif l'Expresse* en bevat één van de bovengenoemde *Kuifje*-postzegels. In het stadhuis van Brussel vindt een expositie in twee delen plaats. *100 Foto's voor een honderdjarige* belicht Hergé zelf en in het gedeelte *Hergé – Van ingebeelde reis tot innerlijke reis* staat vooral zijn werk centraal. Ook verschijnt een speciale penning met de afbeelding van Hergé. Deze zogeheten numisletter is verpakt in een

kaart met uitleg en gestoken in een bijpassende envelop. In de reeks uitgaven van het samenwerkingsverband tussen De Post en het Belgisch Centrum van het Beeldverhaal verschijnt het boekwerkje *Hergé in 25 zegels*. Het boek is alleen in een luxe versie verkrijgbaar, heeft een oplage van 3000 exemplaren en kost 'slechts' €77. In de Rotterdamse bibliotheek zijn sinds 14 mei alle *Kuifje*-albums te bezichtigen. Het stripdocumentatiecentrum van de bieb bezit een uitgebreide collectie albums en naslagwerken. *Kuifje* is al in veel talen vertaald maar Papiamento zat er tot voor kort nog niet bij. *De zaak Zonnebloem* heeft sinds dit jaar de primeur. Behalve *Kuifje* gaan ook *Suske en Wiske* weer het theater in. De musical *De schimmige schurken* loopt sinds 12 juli in Gent en Antwerpen.

WWW.MECCANOONLINE.COM/WWW.HANCOKOLK.NL

Hanco Kolk heeft twee nieuwe websites op het wereldwijde web opengesteld. Op *www.meccanoonline.com* zijn alle albums en het nieuws over stripreeks *Meccano* te vinden terwijl op *www.hancokolk.nl* een rijkelijk geïllustreerde bio- en bibliografie en een webwinkel is te bekijken. Op de stripbeurs van Gouda presenteerden tekenaar Stephan Timmers en schrijver Berny Boer een nieuwe uitgave over stripheld *Simon Trips*. Niet toevallig speelt het verhaal in Gouda. Van het boek verscheen ook een luxe uitgave in een oplage van twintig exemplaren. Het kasteel van Horst, virtuele thuishaven van de rode ridder, wordt opgenomen in de lijst met Vlaams erfgoed. Het kasteel zal in oude glorie worden hersteld en als toeristische trekpleister gaan dienen *Het Salon* is een nieuw stripblad in Vlaanderen. Het bestaat uit voornamelijk experimentele en controversiële stripbijdragen van (nog) onbekende striptekenaars en enkele tekstuele artikelen. Vanaf het tweede nummer heet het tijdschrift een nieuwe naam: *Plots*, dit in verband met merkenrechten van derden op de oorspronkelijke naam. Maarten de Meulder, beheerder van het Paulus Archief, heeft met het uitbrengen van de delen 19 en 20 van *Paulus de Boskabouter* zijn uitgeefklus volbracht. Toen begin jaren 1990 niemand brood leek te zien in de uitgave van deze reeks *Paulus*-verhalen uit de jaren 1970 en 1980 besloot hij dit zelf maar ter hand te nemen. Het nieuwe album van *Storm – De navel van de dubbele god* – getekend en ingekleurd door Romano Molenaar en Jorg de Vos op tekst van Martin Lodewijk, zal op 6 september in de winkels liggen. De uitgave wordt ondersteund door een grote reclamecampagne. In de *kapitein Rob*-film worden in scène gezette beelden van de elfstedentocht getoond inclusief het bruggetje van Bartlehiem, de finish op de Bonkevaart, juichende mensen met chocomel en Unox-mutsen, en een spelende Blauhüster Dakkapel. Radiobaas Erik de Zwart maakte kortgeleden bekend dat hij één van de financiers van de film is. Sinds eind mei is *Fokke en Sukke* van voorpublicatielocatie gewisseld: *VPRO-gids* is ingeruild voor *Vara TV Magazine*.

De nieuwe jas van Suske en Wiske

Na ruim zestig jaar is het zo kenmerkende rode omslag van de *Suske en Wiske*-albums verdwenen. Uitgeverij Standaard vond het tijd worden voor een nieuw ontwerp, waarbij de omslagtekening voortaan een prominente, paginavullende plaats krijgt toebedeeld zonder een rode haak eromheen. Om lezers te laten wennen aan deze drastische verandering is voor het nieuwe album *De curieuze neuzen* (deel 296) een extra omslag in 'oude stijl' gemaakt, getiteld *De magnifieke metamorfose*. Wie het album daaruit schuift krijgt het nieuwe omslag te zien.

Volgens Ludo Stroobants, uitgeefdirecteur strips bij Standaard, is het nieuwe omslag in de meeste gevallen positief ontvangen. 'Alleen in verzamelaarskringen zijn de reacties negatiever.' De reden voor de opfrisbeurt zijn de bij de uitgeverij binnengekomen signalen van lezers en winkels dat het tijd werd voor een opfrisbeurt, 'een moderne *look*', zoals Stroobants zegt. 'Bovendien staat *Suske en Wiske* in eerste instantie voor avontuur en spanning. Pas daarna komt voor veel lezers de humor. Dit gegeven wilden wij ook beter tot uitdrukking laten komen op het omslag door de tekening alle ruimte te geven.' Naast een ander omslag brengt Standaard de albums voortaan uit met witter papier en een luxere kaft. Ook staan er gemiddeld minder tekstballonnen in de plaatjes, waardoor het verhaal ook voor jonge kinderen makkelijker te volgen is. Een andere opvallende verandering is dat de lijst met reeds verschenen albums niet meer achterop staat, maar achterin op de binnenzijde van het omslag. Op de achterkant is de bekende, acrobatieke opstelling van Jerom, die de andere hoofdpersonages opgestapeld boven zijn hoofd houdt, vervangen door een variant met de auto Vitamientje. Ook is daar ruimte regereserveerd voor een beknopte inhoud van het verhaal en de omslagen van andere, recente albums. Alle herdrukken van bestaande delen zullen trouwens zo'n nieuw omslag krijgen.

Dat omslag is uitgetest bij gezinnen in Vlaanderen, Wallonië en Nederland. Natuurlijk is het doel van de ingreep een stijging van de (afkalvende) verkoop. Ook voor *Suske en Wiske* geldt allang niet meer dat de albums automatisch als warme broodjes over de toonbank gaan. Daarvoor is de concurrentie van computerspelletjes en animatiezenders te hevig geworden. Stroobants is het niet eens met de kritiek dat de nieuwe makers, Luc Morjaeu en Peter van Gucht, er te veel een kinderstrip van maken en dat de volwassen lezers – *Suske en Wiske* is tenslotte een familiestrip – daardoor afhaken. 'De hoofdmoot van onze lezers is 8 tot 12 jaar. Daar halen we de meeste omzet vandaan. Dus de verhalen moeten voor die lezers juist aantrekkelijk blijven. Ik vind dat Luc en Peter de goede verteltrant te pakken hebben. Zij zitten meer op de golflengte van Willy Vandersteen qua plot en humor dan in de Studio-periode vóór hen. Dat moet de oudere *Suske en Wiske*-lezer toch ook aanspreken. Bovendien blijven de voor hen leuke, talrijke verwijzingen naar actuele zaken bestaan. Wat brandend actueel is, daar spelen de makers op in.' RS

Catullus

Vorig jaar schokte Jean-Marc van Tol de stripwereld door een eigen uitgeverij te beginnen onder de naam Catullus. Van Tol – die z'n successtrip *Fokke en Sukke* nog steeds samen maakt met John Reid en Bastiaan Geleijnse, hoewel hj steeds vaker in z'n eentje naar voren treedt – wil het succes van *Fokke en Sukke* gebruiken om strips, cartoons en grafische romans (meer) in de boekhandel te krijgen. De acceptatie van strips in de normale boekenhandel is de laatste jaren steeds kleiner geworden, terwijl de boeken die door dat cordon breken allemaal heel erg goed verkopen. *De historische canon van Fokke en Sukke* verkocht inmiddels meer dan 25.000 exemplaren. Van Tol hoopt dát succes als een hefboom te kunnen gebruiken om andere initiatieven van de grond te krijgen.

Oorspronkelijk zou *Fokke en Sukke* bij uitgeverij De Harmonie blijven, maar onlangs besloot het drietal die serie óók bij Catullus onder te brengen. In een vraaggesprek met *Boekblad* (het nieuwsblad voor het boekenvak) onthulde Van Tol dat hij voornamelijk erg teleurgesteld was in de manier waarop de grotemensen-uitgeverij De Harmonie was omgesprongen met zijn onafhankelijke hit *Strips in stereo*. 'Gerrit de Jager en ik hadden alles al gedaan, De Harmonie moest alleen de oplage en de distributie regelen. Op de avond in Paradiso (uitverkocht: 1500 uitzinnige mensen zagen de optredens van onder anderen Boudewijn de Groot, Henny Vrienten, Peter Koelewijn en Spinvis) waren er maar tachtig exemplaren te koop. De volgende dag was de hele oplage OVERAL uitverkocht. Ik heb echt staan janken...'

En dat zijn niet de enige initiatieven die van Tol wil

→ GAS & LICHT

DOOR RIK SANDERS

Peter de Wit

De Nederlandse Spoorwegen en aanverwante organisaties zijn stripvriendelijk te noemen. Al decennialang krijgen tekenaars regelmatig opdrachten om lange dan wel korte bijdragen te leveren voor promotieacties of tijdschriften. Recent mocht Peter de Wit in dagblad *Metro* bij voorbeeld een strip (*Rapper*) bedenken voor een serie advertentiebijlagen.

Jan Dirk Barrevel

Spoorbeheerder Prorail bracht in mei de laatste *Bouwkrant* uit in het kader van de spooruitbreiding Amsterdam-Utrecht. Doel was omwonenden te informeren over het doel en de voortgang van de werkzaamheden. Jan Dirk Barreveld mocht er cartoons bij bedenken.

Hoofdsteden in strips

Dit jaar is het vijftig jaar geleden dat in Rome het verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap, de voorloper van de huidige Europese Unie, werd ondertekend. Onder de talrijke festiviteiten die vanwege dit historische feit zijn georganiseerd, behoorde een stripexpositie in Berlijn. De Franse ambassade en uitgeverij Glénat waren de initiatiefnemers van *Europäische Hauptstädte im Comic*.

Deze expositie toonde voorbeelden van tekenaars die hun indrukken van hoofdsteden in hun strips hadden verwerkt. Glénat bracht er ook een drietalige catalogus van uit: *Capitales Européennes en BD – Europäische Hauptstädte im Comic – European Capitals in Comic Strips* (ISBN 978-2-7234-5784-2, 120 pagina's, kleur, hk, €14,99).

Deze rijk geïllustreerde en billig geprijsde bundel opent met Amsterdam, waarbij onder andere een paar scènes uit *Franka* van Henk Kuijpers langskomen die zich in de Nederlandse hoofdstad afspelen. Ook zijn er voorbeelden opgenomen van *Pieter Hoorn*, de Gouden Eeuw-strip van Norma en Frank Giroud die gek genoeg nooit in het Nederlands is verschenen.

Samensteller Paul Herman, uitgever van Glénat Benelux, heeft in zijn selectie de meeste plek ingeruimd voor Parijs. Daarnaast komen talloze stripflarden van andere Europese hoofdsteden voorbij. Minpuntje is dat niet alle hoofdsteden van EU-lidstaten erin staan. Wel bij voorbeeld die van Malta, Cyprus en Estland, maar weer niet die van Finland, Letland en Litouwen. En waarom wel het Roemeense Boekarest, en niet het Bulgaarse Sofia? Daar had best intensiever naar gezocht kunnen worden! RS

PIETER HOORN

→ FLITSEN

. Een opmerkelijke terugkeer: in het najaar verschijnt deel 9 van *Isabelle Avondrood* van Jacques Tardi. Deel 8 dateert al weer van 1998. Op het London Eye, het grootste reuzenrad ter wereld in Londen, is ter gelegenheid van de première van de film *Fantastic Four: Rise of the Silver Surfer*, een honderd voet hoge Silver Surfer geplaatst. Dit stripfiguur speelt een prominente rol in de film. In de reeks 'Bekende Vlamingen die worden verstript' is ook Tom Boonen, de wielrenner toegetreden. Tekenaar Patrick van Oppen zal op scenario van Ivan Claeys verhalen tekenen van een 12-jarige Boonen. De plaats Laken, waar het Belgische koningshuis zetelt, krijgt ook een stripmuur. Merho mag *Kiekeboe* en kompanen in de tijd van de wereldtentoonstelling (1958) tekenen. In het najaar verschijnt bij uitgeverij L een gebundelde uitgave in harde kaft van Eric Heuvels oorlogsverhalen *De ontdekking* en de *De schuilhoek*. Uitgeverij Standaard besluit na zes albums of haar *Classix*-reeks door gaat of niet. De reeks, bestaande uit verstrippingen van klassieke meesterwerken uit de literatuur, bereikt geen groot publiek maar is voor Standaard een manier om met andere, veelal aankomende stripauteurs te werken. De uitgeverij gaat onderzoeken of zo'n 'kraamkamer' eventueel op een andere manier ingericht moet worden. Het zesde deel is overigens *Romeo en Julia* (scenario: Tom Bouden, tekenwerk: Claus Scholz) en verschijnt in september. Van de speciale schooluitgave *Suske en Wiske en de sinistere site* zijn ruim 200.000 exemplaren besteld. 'Kennisnet ICT op school' gaat de bestelling in oktober uitleveren aan scholen, ouders en andere belangstellenden. De Nederlandse Vegetariërs-bond was boos op het weekblad *Donald Duck* vanwege een advertentiebijlage van het Vleesinformatiepunt die in een nummer was bijgevoegd. Bij een aantal recepten staan plaatjes van Donald Duck en zijn neefjes die vlees aan het klaarmaken zijn. Volgens de bond is propaganda maken voor vlees in een jeugdblad ongewenst. Van de strip *Jezus Messias* die het Bisdom Roermond in mei in Limburgs dialect uitbracht, zijn inmiddels ruim vijfhonderd exemplaren verkocht. Tekenaar is Willem de Vink. In het kader van Week van het Huisdier – afgelopen mei

– is er weer een voorlichtingsboekje verschenen met figuren en stripafleveringen uit *Jan, Jans en de kinderen*. Dit jaar stond de week in het teken van het thema 'dier en taal'. Het boekje is wellicht nog te vinden bij dierenarts of dierenspeciaalzaak!

ondernemen. Hij wil kijken of hij de krachten kan bundelen met andere succesvolle stripmakers. 'Wist je dat bijna alle grote stripmakers op dit moment hun werk in eigen beheer uitgeven? Mark Retera (*Dirkjan*), Henk Kuijpers (*Franka*), Marnix Rueb (*Haagse Harry*), Jesse van Muylwijck (*De rechter*) en binnenkort ook weer Toon van Driel (*FC Knudde*): allemaal grote namen en niet of nauwelijks via Centraal Boekhuis (hét distributieapparaat van de boekenwereld. Red.) te verkrijgen. Binnenkort gaan we eens overleggen hoe we onszelf het beste kunnen presenteren bij de reguliere boekhandel.'

Ook wil Van Tol kijken wat hij kan doen om een nieuwe Nederlandse stripprijs van de grond te krijgen. De Stripschapprijs is nog steeds een gewaardeerde prijs, maar er hangt geen geldbedrag aan. Van Tol wil een door de staat gesubsidieerde prijs in de trant van de PC Hooft-prijs. En dan lekker opnieuw beginnen, zodat iedereen die al een Stripschapprijs heeft ook weer in aanmerking komt. 'De naam heb ik ook al: de Marten Toonder-prijs voor de Nederlandse strip.'

Wat Marten Toonder daar zelf van gevonden zou hebben (hij wilde tenslotte liever bij de literatuur horen dan bij de strip) is in dit stadium nog niet van belang. GA

NATUURLIJK PUBLICEREN (STRIP)TEKENAARS AL VAN OUDSHER HUN WERK IN DIVERSE KRANTEN EN TIJDSCHRIFTEN, MAAR SINDS DE VOORPUBLICATIEMOGELIJKHEDEN IN REGULIERE STRIPWEEKBLADEN IN NEDERLAND VERSCHRAALD ZIJN VERSNIPPERT HET AANBOD MEER DAN OOIT. STRIPSCHRIFT BRENGT REGELMATIG LICHT IN DE DUISTERNIS EN MAAKT OVERZICHTELIJK WAAR AL DIE LIEVELINGSAUTEURS HUN GAS EN LICHT VAN BETALEN. TIPS VOOR DEZE RUBRIEK WORDEN ZEER OP PRIJS GESTELD.

DRIE TREINTJES EN EEN DOOS MET RAILS...
DAT MAAKT € 09,-
PAPA!
DOE NOG MAAR EEN DOOS RAILS!!
NOG MEER RAILS?
WAAROM?
HET IS BETER VOOR DE DOORSTROOM ALS IK HET SPOOR MET EEN VERDUBBEL!
LIJKT ME LOGISCH

ADVERTENTIE

ADVERTENTIE

→ STARS & STRIPS

Marvel lanceert gamecomic.

→ KOPLOPERS

In de comicwereld zijn vakantieperiodes bij uitstek geschikt voor het lanceren van nieuw materiaal. In de winter gaat het meestal om hardcovers, ideaal als cadeautje. In de zomer zijn het nieuwe series, omdat die lekker weglezen op reis naar zonnige oorden. De zomer van 2007 is geen uitzondering.

Bij DC zijn die nieuwe series dit jaar over het algemeen miniseries, een strategie die is afgekeken van concurrent Marvel Comics. En het gebeurt over de gehele linie, tot en met de imprints. In het reguliere DC-universum wordt afgetrapt met het vierdelige *Black Canary*, door Tony Bedard en Paulo Sequeira. Het titelpersonage speelt al jaren een belangrijke rol in de superheldenwereld, maar is nu eindelijk toe aan haar eigen reeks. Een eigen serie is niets nieuws voor haar collega Green Arrow. Toch melden Andy Diggle en Jock (*The Losers*) zich nu met het zesdelige *Green Arrow: Year One*. De vraag is niet wat gebeurt, maar wanneer de fans al die *Year One*'s ziek zijn.

Onder het kopje WildStorm begint de twaalfdelige miniserie *The Programme*. Een wapen uit de oude Sovjet Unie is het startpunt voor een bovennatuurlijke wapenwedloop. Dit soort politiek gewaagde verhalen is wel toevertrouwd aan Peter Milligan, schrijver van alternatieve comics als *Shade, the Changing Man* en *X-Statix*. Bij Vertigo is het ten slotte, na een jaar waarin vrijwel al het nieuwe materiaal bestond uit maandelijkse series, tijd voor een zesdelige miniserie genaamd *Faker*. Schrijver Mike Carey (*Lucifer*) en tekenaar Jock storten zich in het studentenleven. Voor $2.99 per nummer zijn wij getuigen van bierfeesten, onderdrukte herinneringen en vooral veel leugens.

→ PAARDENRACE

Dark Horse Comics maakte in de maand juli een inhaalslag. In het jaar dat de uitgeverij haar twintigjarige bestaan viert, worden kosten noch moeite gespaard bij het lanceren van projecten die nèt even afwijken van de gebruikelijke vertaalde manga en licentiecomics. Wil Dark Horse hiermee soms bewijzen dat ze niet onderdoet voor de overige uitgeverijen in

DOOR **OLAV BEEMER**

Milligan schrijft *The Programme.*

■ **GERESTAUREERD** Begin jaren tachtig verscheen *Silver Star*, de laatste creatie van de legendarische Jack Kirby, bij uitgeverij Pacific. Deze zomer wordt dat werk bij Image Comics gebundeld in een oversized hardcover, opnieuw ingekleurd door Erik Larsen (bedenker van *Savage Dragon*). De coverprijs van de luxe-editie wordt $34.99.

■ **COMPUTERS** Comics op basis van computerspelletjes zijn niets nieuws. En meestal ook helemaal geen succes. Marvel Comics waagt weer een poging met *Halo: Uprising*, gebaseerd op de game *Halo*. Nog steeds niets bijzonders, maar de makers zijn deze keer Brian Michael Bendis en Alex Maleev (voorheen van *Daredevil*). Poging waard?

■ **COMEBACK** Ooit was *Nexus* een moderne klassieker, maar bij Dark Horse liep de verkoop terug viel het doek voor de creatie van Mike Baron en Steve Rude. Deze zomer pakken beide makers op eigen krachten de draad op.

Nexus: Space Opera verschijnt bij Rude Dude Productions en gaat ook wat nummering betreft gewoon door.

■ **DONDERGOD** Thor is terug. De nieuwe serie over de dondergod werd al tijden geleden aangekondigd, maar zo vaak op de lange termijn geschoven, dat bijna iedereen het was vergeten.
Eind juli verscheen bij Marvel *Thor 1*, door J. Michael Straczynski (*Amazing Spider-Man*) en Olivier Coipel (*House of M*). Uiteraard inclusief variant cover.

Futuristisch geweld in *Zero Killer.*

Laatste hoofdstuk *Martha Washington.*

de traditionele top vier? Aan het toeval zal het in elk geval niet meer liggen.
Zo verscheen eind juli het eerste nummer van de zesdelige miniserie *Speak of the Devil*. Nee, niet de nieuwe serie van Mike Mignola's duivelse creatie *Hellboy*, het is nieuw materiaal van undergroundtekenaar Gilbert Hernandez, medebedenker van *Love & Rockets*. In zes maandelijks te verschijnen delen met een coverprijs van $3.50 wordt het verhaal verteld van Val Castillo, een jong meisje met als vreemde hobby dat ze een duivelsmasker opzet en haar buren bespioneert. Dat klinkt als typisch Hernandez, met een vleugje magisch realisme.
Na jaren stilte verscheen ook in juli een nieuw hoofdstuk in de sage van Martha Washington, de fictieve vrijheidsstrijder uit de klassieker *Give Me Liberty*. Makers Frank Miller (*All-Star Batman*) en Dave Gibbons (de tekenaar van die andere klassieker, *Watchmen*) keren terug naar de postapocalyptische wereld die ze meer dan tien jaar geleden in het leven hebben geroepen. Het jaar is 2095, Martha is inmiddels honderd jaar oud en de special heet dan ook *Martha Washington Dies*. Als extraatje bevat het niet eerder vertoonde schetsen.
Ongeveer tien jaar geleden leek *Grendel* een schot in de roos voor het uitbreiden van het assortiment van Dark Horse. Bedenker Matt Wagner deed een stapje terug en een handjevol andere makers van naam mocht zich uitleven op het tot de verbeelding sprekende concept. Na een tijdje stokte de aanvoer en werd het stil. Deze zomer keert Wagner eindelijk zelf terug, met Hunter Rose, de oorspronkelijke Grendel, in de hoofdrol van de miniserie *Grendel: Behold the Devil*. Halverwege juli klonk het startschot met een teaser, een nulnummer dat $0.50 kost en naast een preview van de miniserie ook een interview met Wagner bevat. Strikt voor de echte fans, die uiteraard liever meteen een eerste, echte comic in handen hadden gehad. Nog even geduld, dus.
Het zijn niet alleen de, met respect, oude paarden die Dark Horse deze zomer van stal haalt. Arvid Nelson, bedenker van de serie *Rex Mundi*, mag namelijk ook aan de slag met nieuw materiaal. Het krijgt de vorm van een zesdelige miniserie genaamd *Zero Killer*, met Matt Camp als tekenaar. Deze serie gaat over een premiejager in een door een atoomoorlog in puin gelegd New York. Origineel is anders, dat staat op voorhand vast.

olav.beemer@stripschrift.nl

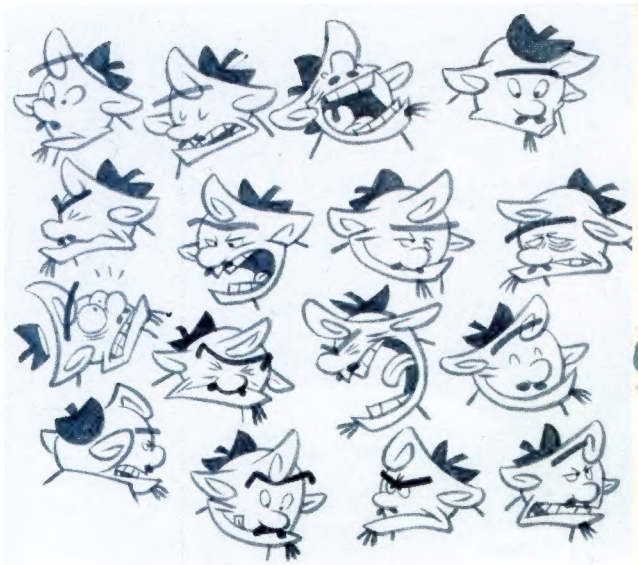

Pieter Hogenbirk layeert tussen kunst en strips

DOOR **TEUS DE KRUIJF**

Pieter Hogenbirk (1957) is al vanaf 1983 als zelfstandig illustrator, cartoonist en kunstenaar aan de slag. Toch kenden slechts weinig mensen uit het stripwereldje hem. Zijn deelname aan *Stripstrijd* in *Het Parool* in 2006 bracht daarin flink verandering.

BOVEN - Een blad vol ontwerpschetsjes voor de strip *Rembrandt*.

RECHTSBOVEN - Ouders van Rembrandt als komisch element voor de strip in *Stripstrijd*.

Het atelier waar Pieter Hogenbirk met vijf andere kunstenaars werkt, ligt middenin Huizen, een oud vissersdorp aan de rand van het Gooimeer. Het dorpje straalt een serene rust uit waar Hogenbirk van houdt. Als geboren – 'nou ja, het ziekenhuis stond in Naarden' – en getogen Huizenaar, woont hij daar al bijna vijftig jaar. In atelier De Rookerij – het pand deed vroeger dienst als visrokerij – ruik je, als Hogenbirk tijdens een rondleiding de houten deurtjes van de rokerij opendoet, de vislucht nog steeds. 'Het is een heerlijk pand', aldus Hogenbirk, 'ieder heeft zijn eigen ruimte waarin hij lekker op zichzelf kan zijn. maar we doen ook veel dingen samen. Dan is het weer gemakkelijk om gelijkgestemden in de buurt te hebben.'

Rembrandt

Eenmaal op zijn praatstoel valt het niet mee om Hogenbirk in zijn enthousiasme te stuiten. Toch moet hij even nadenken bij de vraag wat de aanleiding was om aan *Stripstrijd*, de striptekenwedstrijd van *Het Parool*, mee te doen. 'Volgens mij was het Hans Buying van Comic House die mij er op attent maakte. Hij belde me op en vroeg of dat niets voor mij was. Omdat ik geen tegenwerping kon verzinnen en me de laatste tijd eigenlijk wel wat meer met strips wilde bezig houden, ben ik gewoon gestart. Omdat ik al vanaf 1986 bij het agentschap Comic House werk, ken ik aardig wat mensen. Ik belde met Johan de Rooij en Herman Roozen – ik ken hen beiden van het stripmakersforum – met de vraag of zij een aantal leuke ideeën voor me hadden. Roozen kon eerst niet omdat hij zelf aan *Stripstrijd* meedeed. Toen hij afviel heeft hij me fantastisch geholpen. Dat gaat allemaal zo relaxt; hij levert gewoon tien ideeën aan en laat mij kiezen, geen enkel probleem.'

Was de omgeving van Rembrandt, het stripfiguurtje dat de hoofdrol heeft in zijn gelijknamige *Stripstrijd*-bijdrage, niet te beperkt om constant leuke invalshoeken te bedenken?

ONDER - Twee niet geplaatste stroken van *Rembrandt*.

Rembrandt
PIETER HOGENBIRK
GOEDEMIDDAG, IK KOM UW KIPPEN SCHILDEREN.
DIE ZIJN OP LAST VAN DE REGERING OPGEHOKT!
AH...
DAN MAKEN WE ER MAAR EEN MINIATUURTJE VAN...

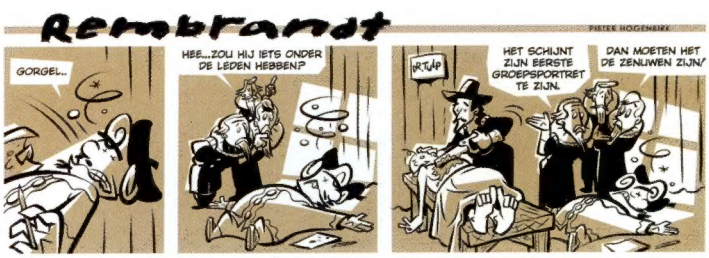

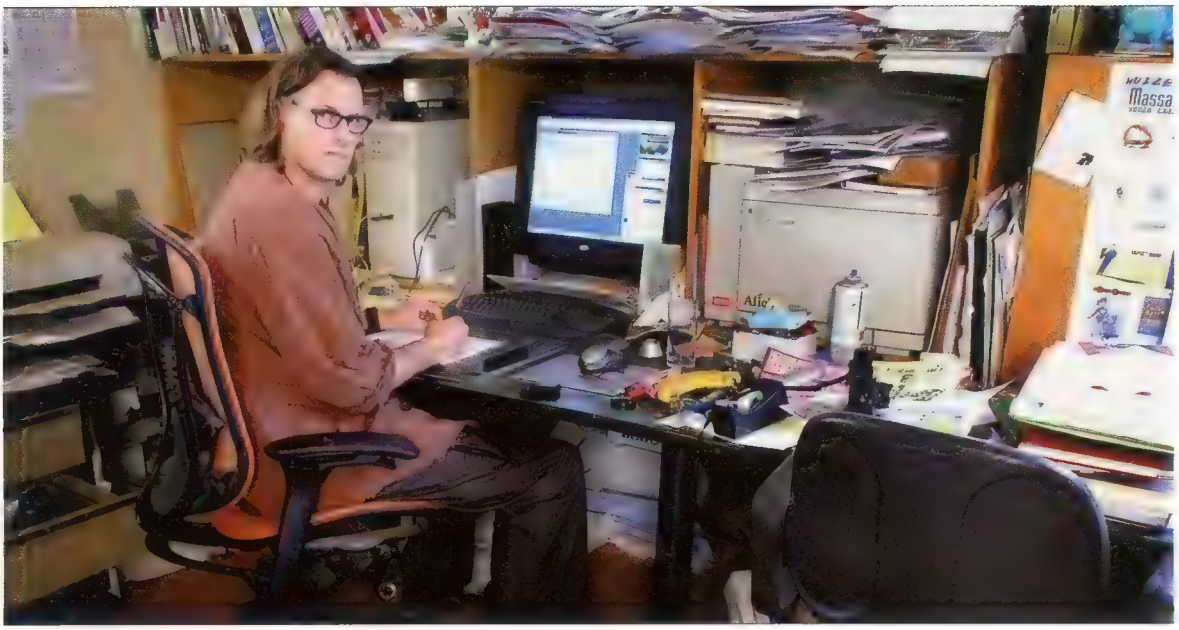

BOVEN - Bijdrage aan het horrortijdschrift *Bloeddorst* van uitgeverij Bee Dee.

'Tsja, achteraf misschien wel, al vind ik dat er veel geslaagde grappen tussenzitten. Het is ook daarom dat na verloop van tijd de vader en moeder van Rembrandt zijn opgevoerd; dat geeft je weer wat mogelijkheden. Het verbaasde me allereerst al dat er niemand anders op het idee gekomen was om in het Rembrandtjaar een strip over deze schilder in te leveren. Ik voelde dat het moest aanslaan bij de selectiecommissie maar vermoedde dat ik één van de velen was. Uiteindelijk werd ik niet alleen tot mijn verrassing gekozen maar schopte ik het ook nog eens tot de laatste drie.' Eerder verklaarde Hogenbirk al dat hij geluk had gehad met zijn directe tegenstanders in de eerste ronden. Valse bescheidenheid? 'Nee hoor, ik vind Wasco (tegen wie Hogenbirk het in de eerste ronde moest opnemen. TdK) een goede tekenaar, maar ik had wel het idee dat het merendeel van de stemmers voor mij zou kiezen. Kijkende naar wie er nog meer meededen heb ik ook in de tweede ronde tegen Coen Braber niet te klagen gehad. Eenmaal in de finale had ik al snel door dat méér voor mij niet was weggelegd.' Balen, zeker? 'Nee, integendeel, ik was echt blij dat ik zover gekomen was en heb toch mooi twee maanden lang aan een groot publiek mijn strip kunnen tonen.'

Kunst en toegepaste kunst

Hogenbirk is van vele markten thuis. Hij tekent strips en cartoons, bewerkt foto's tot *fototoons*, maakt beelden, schildert met verschillende technieken aquarellen en pastelschilderijen maar schuwt het experimentele niet. Hij maakt karikaturen van bekende en onbekende Nederlanders, tekent naakten en ontwerpt visitekaartjes, evenementposters en figuurtjes voor commerciële doeleinden. Hij wil en kan geen keuze maken in een voorkeur tussen kunstuitingen en commercieel werk. 'Mijn commerciële opdrachten zijn nodig om brood op de plank te krijgen en het kunstgedeelte doe ik voor een beetje beleg. Daarbij geldt dat ik de cartoons meer zie als toegepaste kunst en dat ik daarvoor toch vaak gebonden ben aan wat een opdrachtgever van me vraagt. Mijn kunstuitingen zijn geheel voor eigen rekening. Ik kan me daar volledig in laten gaan. Zoals je misschien gezien hebt is in het logo van mijn eigen bedrijf Cartoony het gedeelte 'art' benadrukt. Op die manier probeer ik in mijn zakelijke communicatie de combi kunst en illustraties tot uitdrukking te brengen.'
Op de website van Hogenbirk zijn veel voorbeelden van zijn capaciteiten te vinden. Daaronder bevinden zich verschillende stripjes die hij op scenario van collega's tekende. Zo maakte hij ondermeer de strip *Fodee*, over een goochelaar, met hulp van Ruud Hulleman, *Golden Joe*, een strip voor de hotelketen Golden Tulip, met Evert Geradts en tekent hij nu aan de strip *Admiraal Michiel Adriaensz. de Ruyter*, wederom met Herman Roozen als grappenfabrikant. Maar ook Martijn Heijnen en Johan de Rooij (*De pagina-monologen* voor *Myx Magazine*), Metin Sevin (onder andere *Doris Dutch*) en Patty Klein (*Prinses Patty*) werkten met Hogenbirk samen. 'Het valt me op dat het stripwereldje over het algemeen zo ontspannen werkt. Ik herken geen enkele vorm van haat of nijd en werk alleen maar met aardige collega's. Iedereen die ik om advies vraag is onmiddellijk bereid met daarbij te helpen. Ècht waar hoor!,' meldt hij nog eens ten overvloede als ik hem klaarblijkelijk wat meewarig aankijk, 'dit is zó anders dan de kunstwereld. Neem bij voorbeeld Wilbert Plijnaar, Jean-Marc van Tol of Hans Buying, die jongens hebben me enorm geholpen.'

ONDER - Achteraf kijk je altijd in de kont van een koe, een kunstuiting van Hogenbirk en collega Peter Kos.

VAN LINKS NAAR RECHTS -
- Omslag en proefillustratie voor een kinderkookboekje.
- Twee afbeeldingen (van de Peperstraat) uit een geaquarelleerde set met ansichtkaarten van Wijk bij Duurstede.
- *Beppie*, een personage voor Albert Heijn.

BOVEN - Tekening van Doris Dutch voor *Global Dutch*, een zakenblad voor expats.

RECHTS - reclamebierviltje voor Pieters bedrijf Cartoony.

ONDER - Fodee, een mislukte goochelaar, is Tommy Cooper in stripvorm; naar een idee van Ruud Hulleman.

RECHTSONDER - Vijf jaar vakantiekrabbels in *Vakantiestrapatsen*.

Klassiek

Hogenbirk rolde als vanzelf in het tekenvak. 'Ik volgde een klassieke lerarenopleiding in Amsterdam om leraar tekenen of handvaardigheid te worden toen ik tot de ontdekking kwam dat al mijn leraren uiteindelijk toch wat anders gingen doen. Een veeg teken, vond ik. Twee van die oud-onderwijzers begonnen destijds een bedrijfje in lesprogramma's. Zij hadden iemand nodig om plaatjes te tekenen bij een instructieprogramma voor medewerkers van Albert Heijn. Zo ben ik beroepsmatig het teken- en illustratievak ingerold. Later startten ze een groter bureau wat voor meer werk zorgde, helemaal toen ze ruzie kregen en ze apart van elkaar iets begonnen. Ik tekende in die periode voornamelijk reclameopdrachten. Mijn eerste cartoons verschenen in het blad van Scouting Nederland. In 1986 trok ik de stoute schoenen aan en ben met een map van mijn werk naar Comic House gestapt. Daar werkten toen nog maar een paar man waaronder Frank Lohman, Marcel Bosma en natuurlijk Hans Buying zelf; later kwam Ruud Hulleman er nog bij. Ik tekende mee aan *De Fabeltjeskrant* en inkte puzzels waarbij ik eigenlijk van technieken geen weet had. Als ik tekeningen van Daan Jippes, Dick Matena of Fred Julsing in *Pep* of *Striprofiel* zag, was ik jaloers op dat tekentalent en vroeg ik me altijd af hoe die hun penselen gebruikten. Ik werkte heel omslachtig en had nog niet het besef om met een lichtbak te werken. Ik heb mezelf de nodige technieken aangeleerd met, zoals gezegd, tips van collega's. Nu maak ik al mijn illustraties met *Corel Painter*, een prachtig tekenprogramma.' Hogenbirk demonstreert zittend achter de PC een aantal technieken. Hij tekent een swingend mannetje dat hij vlot van verschillende dikke en dunnere lijnen voorziet en daarna digitaal inkleurt. 'Ik moet al dit werk toch digitaal aanleveren dus waarom niet meteen zo gemaakt? Ik heb een keertje meegekeken met een kenner van dit programma en ben het daarna zelf gaan uitproberen.'

Koeien en pauwen

Ook als Hogenbirk thuis of op vakantie is, ligt zijn tekendoos altijd voor het grijpen. Tijdens de kampeervakanties in de afgelopen jaren is zijn map met losse tekeningetjes daardoor steeds dikker geworden. Het oblongboekje *Vakantiestrapatsen* is het resultaat. Worden ze daar thuis niet gek van, van dat constante gekrabbel? 'Welnee, ik teken alleen maar als de gelegenheid dáár is. Lekker op mijn stoeltje voor de tent of thuis op de bank. Hoewel foto's maken eveneens een passie is, is dit weer een andere manier van het vastleggen van situaties. Tekenen is ook gewoon leuk.'

Zijn kunstuitingen zijn van een andere orde. Hogenbirk is onlangs bezig geweest om op ongeprepareerd linnen met teer en latex koeienafbeeldingen te maken. 'Deze schilderijen maak ik samen met Peter Kos. We kunnen in de omgeving voldoende inspiratie opdoen en werken tegelijk samen aan zo'n schilderij. We hebben echt vier handen nodig en verdelen de taken eenvoudig: de één doet wit en de ander zwart. Het is een kwestie van uitproberen en afwachten hoe de verhouding latex en teer uitpakt. Ik vind dat mijn kunst wel iets moet voorstellen maar ook de compositie en de structuur van het kunstwerk zijn belangrijk. Van veel abstracte kunst houd ik niet omdat de samenhang daarin vaak ontbreekt. Heerlijk vind ik het om met aquarelleren te experimenteren; het is een prachtige techniek en met toevoegen en tegenhouden

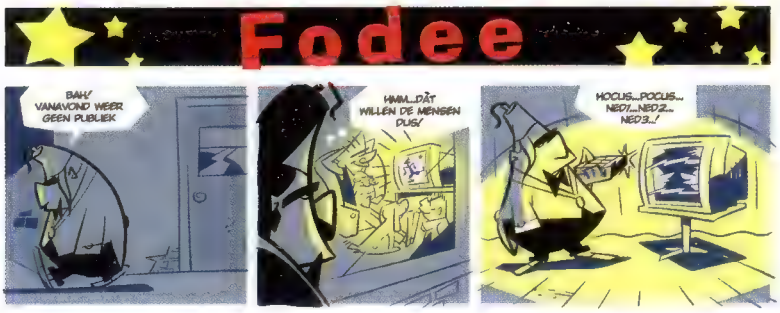

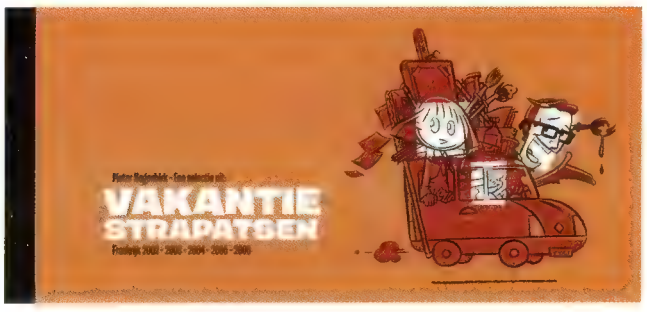

behaal je verrassende resultaten.' Ook toont Hogenbirk trots een Huizer-muts (een traditioneel lokaal hoofddeksel, verwerkt in een pauw. TdK) die hij in opdracht maakte. 'Prachtig, toch?'

Kunst in Huizen

Nog maar kort geleden werd Hogenbirk tot zijn eigen verrassing als winnaar gekozen van de Huizer Kunstprijs 2006. De jury omschreef hem als een creatieve duizendpoot en een alleskunner. 'Dat had ik niet verwacht,' zegt Hogenbirk, 'er waren elf kandidaten voorgedragen waaronder Cherry Duijns, de documentairemaker en Bert Teunissen, een bekende en goede fotograaf. Belangrijk was de relatie die de kandidaten met Huizen hadden. Daar heb ik mogelijk mijn beslissende punt gemaakt.' Huizen en Hogenbirk blijkt een gezegende combinatie. 'Ik zie mezelf niet snel vertrekken. Ik woon hier naar mijn zin, de omgeving is prachtig; het dorp is modern maar heeft toch een ambachtelijke uitstraling en het is zeker geen kakdorp zoals andere dorpen hier in de omgeving. Daarbij heerst er, mede dankzij het bestaan van een kunstcafé, een gunstig kunstklimaat.'

teus.de.kruijf@stripschrift.nl

Meer info: www.cartoony.nl

Vakantiestrapatsen (48 pagina's, kleur) is verkrijgbaar door €10 over te maken op bankrekening 42.88.80.495 ten name van P. Hogenbirk te Huizen, onder vermelding van 'Strapatsen' en adresgegevens.

ONDER - MET DE KLOK MEE -

- Michiel de Ruyter als stripheld in zijn 400e geboortejaar.
- Omslag voor muziekboekje *Let's Sing a Funny Song* van uitgeverij Reba.
- *Aliën Zoo*, een strip over een dierentuin op een vreemde planeet op tekst van Ruud Hulleman.
- Vakantiestrapats van de familie Hogenbirk uit 2002.

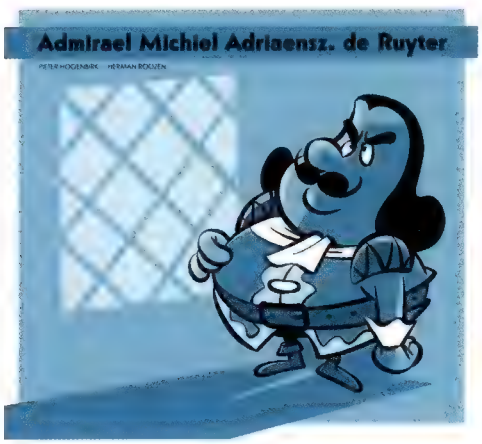

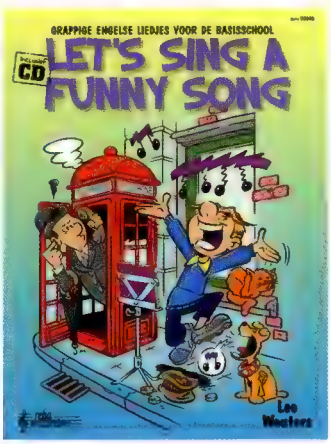

Aliën Zoo
RUUD HULLEMAN & PIETER HOGENBIRK
LIEFKE JOOP! DE LARIEMARIE IS LEVENSGEVAARLIJK!
ACH, LA ME NIE LACHE!
...HOE SPREEKT IE 'DAN?
BURPS!
BRENG JIJ DE FLUITMUIS EVEN Z'N ETENSBAKJE, JOOP.
KOMT VOOR DE BAKKER HENKIE!
BAH, NIEMAND WIL DE FLUITMUIS VOEREN...
SINDS'TIE BIJZIEND IS!
tok tok
ALS DIT NIET HELPT..!
VERBODEN DE ROEPSEN TE VOEREN!

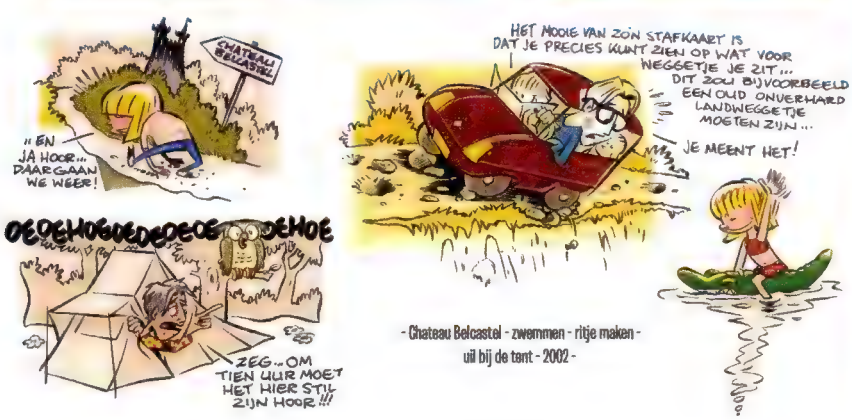
CHATEAU BELCASTEL
"EN JA HOOR... DAAR GAAN WE WEER!
HET MOOIE VAN ZO'N STAFKAART IS DAT JE PRECIES KUNT ZIEN OP WAT VOOR WEGGETJE JE ZIT... DIT ZOU BIJVOORBEELD EEN OUD ONVERHARD LANDWEGGETJE MOGEN ZIJN...
JE MEENT HET!
OEOEHOEOEOEOEOE OEHOE
ZEG... OM TIEN UUR MOET HET HIER STIL ZIJN HOOR!!!
- Chateau Belcastel - zwemmen - ritje maken - uit bij de tent - 2002 -

ILLUSTRATIES

FOTO RUBY VROOMAN

Een klein huisje aan een groene dijk in Noord-Holland. Ik parkeer mijn auto in het gras en waai met een flinke windstoot in de rug het smalle woonerf binnen. In de zijdeur van het huisje staat een kleine man, één van de helden van mijn jeugd, de striptekenaar Dick Bruynesteyn (Rotterdam, 1927). (N.B. Dick Bruynesteyn signeert zijn tekeningen met 'Dik'. In het artikel duid ik de persoon Bruynesteyn aan als Dick en de tekenaar als Dik.) De ruimte in het dijkhuisje lijkt kleiner dan hij in werkelijkheid is door de wanorde van kranten, tijdschriften en knipsels die her en der liggen uitgespreid. Dicks partner is een paar dagen in Frankrijk en van die gelegenheid maakt de tekenaar gebruik om zijn archief te ordenen. We nemen plaats aan een houten werktafel waar ik allereerst twee van huis meegenomen plakboeken uitspreid. Het eerste en verreweg het belangrijkste boek is mijn Dik-boek, een kantoorboek SVH 230/31, zeventig bladen vol met Dik-tekeningen, waarvan hij zelf het grootste deel niet meer bezit. 'Otto Gloria, heb ik die ooit getekend? Het moet wel, want hij is van mij. Kijk nou eens: één van mijn eerste tekeningen: Pietje van der Kuil. En hier Theo Timmermans, broodmager nog. Later is hij erg dik geworden. Goede voetballer, een heel gevoelige jongen ook. Grote genade, wat heb ik toch veel tekeningen gemaakt! Ik zou er graag een aantal willen overtekenen. Fotokopiëren kan ook? Nou, in dat geval...'

In het Dik-boek staan een paar onbeholpen schetsen die ik maakte toen ik een jaar of zeven was, pure Dik-imitaties. Gedurende mijn hele lagere- en middelbare-schoolperiode regisseerde Dik mijn hand. Om te laten zien dat mijn probeersels allengs beter werden en dat er ook iets eigens inkwam, laat ik hem de karikaturen zien die ik maakte van medeleerlingen en docenten van de eindexamenklas van mijn middelbare school en nog een strip waar ik mij tijdens mijn studietijd aan waagde.
'Daar beginnen alle tekenaars mee, met het uittekenen van hun leraren. Ja, ik zie mijn stijl er in terug. Maar het is met lef getekend hoor.' Ik glim. Ik geef niet veel om mijn tekentalent, maar uit de mond van de meester krijgt het compliment toch waarde. Over mijn strip, waarin behalve de geest van Dik ook die van Wilhelm Busch huist: 'Het is een karikaturale aanpak. Daar bedoel ik mee dat je een huis of een lantaarnpaal levend maakt door bepaalde dingen te overdrijven, het dak puntiger, de ramen groter of kleiner te maken... het karikaturale beperkt zich niet tot mensen, het gaat verder.'

Teken maar wat je wilt

Het vraaggesprek begint. In de kleine kamer bevinden zich een interviewer, een verteller en een acteur die regelmatig uit de verteller opstaat. Zelden met iemand gesproken die zijn verhaal zo levendig weet te maken als Dick Bruynesteyn doet met mimiek en gebaren. Om die levendigheid aan de lezer van dit stuk over te brengen zou Dik het zelf moeten illustreren. Zijn tekenstijl gaat immers ook over mimiek en gebaren. Je zou die kunnen omschrijven als vastgelegde bewegingskunst, of preciezer: eerst geregisseerde en vervolgens vastgelegde bewegingskunst.
'Het klassieke begin, leraren uittekenen. Ja hoor, bij mij ging het niet anders. Het begon op de Vincent van Gogh-Mulo in Amsterdam. Vlaswinkel was de eerste die ik tekende. Als je me een papiertje geeft doe ik 'm nog zo. Klein en mager was hij. Ik was geen briljante leerling, om het zacht uit te drukken, maar al was het maar doordat er meisjes in de klas zaten, wilde ik toch opvallen. Dat probeerde ik door mensen na te tekenen. Nu ik aan die tijd terugdenk zie ik opeens ook Selderbeek weer voor me, de tekenleraar, een vrij grote man. Hij droeg manchetknopen die waren gemaakt van guldens met de beeltenis van koningin Wilhelmina erop. In 1941 moet dat geweest zijn. Aan het begin van de oorlog konden volwassenen zich nog plagerijen jegens de Duitsers veroorloven. Kinderen niet, die deden daar niet aan mee. Ja, Selderbeek... we moesten 'n vaas tekenen,

Dik Bruynesteyn

Een opscheppertje tussen aanhalingstekens

DOOR COR GOUT

met een bloem erin, maar dat lag me niet zo. Ik was goed in mensen tekenen. Vond dat ook mooier. Nog steeds. Selderbeek liep tussen de banken door, bleef even naast me staan en zei, op een toon van ouwe jongens onder mekaar: 'Teken jij maar wat je wilt.' Nu nog voel ik de trots die ik toen had.

Jeugdjaren

Mijn jeugd bracht ik door in Badhoevedorp. De lagere school waar ik op zat, in Sloten, was klein, we hadden twee lokalen: in het ene zaten de klassen een, twee en drie, in het andere vier, vijf en zes. Goed onderwijs kon dat dus niet opleveren. Ik ben dan ook gezakt voor mijn toelatingsexamen voor de HBS aan het Roelof Hartplein in Amsterdam. Maar ik moet bekennen dat ik die school met mijn geringe aanleg voor exacte vakken nooit afgemaakt zou hebben. Ook van techniek weet ik weinig af. Is mijn auto kapot en legt iemand me uit waardoor dat komt, dan denk ik: 'Ja, ja, ik begrijp het.' Vervolgens ga ik naar huis en herinner ik me dat ik Gerrit nog moet bellen en dat ik nog een brief moet versturen en dan ben ik dat over die motor en dat defect alweer vergeten. Maar het beroemde Hongaarse voetbalelftal uit het begin van de jaren 1950 kan ik nog zo opnoemen, ook met de voornamen, die in het Hongaars na de achternaam komen, dus Puskás Ferenc en niet omgekeerd. Toen dat elftal zijn hoogtij beleefde was ik al een paar jaar bezig met tekenen en had ik inmiddels een eigen stijl ontwikkeld. In mijn diensttijd had ik tekeningen zien hangen in het officierscasino van de luchtmacht, waar ik een administratieve functie bekleedde. In de biljartkamer hingen karikaturen van officieren, die waren gemaakt door een Hongaar die op een avond het hele spul daar had getekend. Die stijl vond ik geweldig (en dat vind ik nog steeds) en nadat iemand me verteld had dat er in Hongarije veel goede tekenaars waren, ben ik me steeds meer voor Hongarije gaan interesseren. Zo las ik ergens dat de Hongaarse taal van buiten Europa komt en helemaal op zichzelf staat. Verder ontdekte ik dat een groot deel van de Amerikaanse artiestenwereld van oorsprong Hongaars was en dat Australië en Hongarije in verhouding tot hun inwonersaantallen de meeste medailles op de Olympische Spelen behaalden. De Hongaren werden in 1952 Olympisch voetbalkampioen en in 1953 (25 november) ben ik aanwezig geweest bij die beroemde wedstrijd op Wembley, waar ze de Engelsen met 6-3 afdroogden. Ik werkte in die tijd bij de KLM en als werknemer van dat bedrijf mocht je in elk willekeurig vliegtuig stappen, mits er plaats over was. Op school was ik dus geen hoogvlieger: in de eerste van de Mulo meteen blijven zitten, met pijn en moeite in de tweede gekomen en toen ik op de leeftijd kwam dat je in aanmerking kwam voor de *Arbeitseinsatz* ben ik ook echt opgepikt. Maar gevoel voor vreemde talen en andere culturen dan de onze heb ik altijd gehad. Ik was bij de KLM gekomen dankzij mijn vader die daar werkte, maar de vereiste diploma's had ik niet. Dat vertelde ik daar nooit, er werd ook nooit naar gevraagd, maar het speelde voor mij toch een rol.

Mijn favoriete verhaal komt nu. Het is een verhaal dat je mag scharen onder de noemer 'het opscheppertje', als je dat woord maar wel tussen aanhalingstekens zet. Ik werkte op de passage-afdeling van Schiphol. Die was gevestigd in een houten barak, waar de bussen aankwamen van het Leidseplein in Amsterdam of van Den Haag of Rotterdam. Daarin zaten mensen die 'Europees' gingen vliegen naar steden als Londen, Parijs en Milaan of 'transcontinentaal' naar landen als Noord-Amerika en Nederlands Oost-Indië. Ik zat bij de afdeling Europa. Al gauw had ik in de gaten dat die jongens en meisjes in hun KLM-uniform die met mij achter de balie stonden dan wel HBS hadden gedaan, maar toch direct naar mij keken wanneer er een bus met Frans sprekende reizigers voor bij voorbeeld Genève was aangekomen. Dan zeiden ze: 'Dick, doe jij dat even.' Nadat dit een paar keer was gebeurd dacht ik: 'Hé, als er Frans gesproken moet worden zijn ze opeens weg.' Ik ben toen naar de Pieter Lastmankade in Amsterdam gegaan, naar het huis van mijn vroegere leraar Wielinga. Hij had een mooie kop, ik heb hem vaak getekend. Ik belde aan, klom naar boven, twee hoog, en zei tegen hem: 'Ik heb vroeger bij u zitten spieken, waardoor ik net een zesje kon halen, maar nu wil ik veertien dagen lang iedere avond les van u om eenvoudig Frans te leren spreken.' Dat wilde hij doen en na veertien dagen kon ik me in het Frans aardig redden. Dat verhoogde mijn aanzien op mijn werk aanzienlijk. Wanneer er Fransen kwamen zeiden mijn collega's: 'Dat doet Dick wel.'

In een later stadium heb ik nog wel aan mijn Frans gesleuteld, want ik wilde weten waar het precies over ging. Op termijn had ik dat ook met het Italiaans. Ik ben altijd een groot operaliefhebber geweest en op een gegeven moment wilde ik weten waar die opera's over gingen. Toen ben ik Italiaans gaan leren. Als ik het spreek schmier ik wel, maar dat wordt me vergeven. Maar 'Hoe laat begint de wedstrijd?' en 'Kan ik bij het stadion parkeren?' komen er moeiteloos uit. Na verloop van tijd ga je ook vertrouwen op je gehoor, zoals bij Duitse naamvallen, waarvan je de regels niet kent, maar door het veel te horen weet dat het *'zum Bahnhof'* is.

Sport

Ik heb dus die Hongaren getekend, Puskás, Koscis, Hidegkuti, noem ze maar op. Maar het sporttekenen was al eerder begonnen. In 1948 leverde ik mijn eerste tekeningen in voor het blad *Sportwereld* van Wil van Beveren, dat in 1951 met *Sport*, het blad van Kick Geudeker, zou fuseren tot *Sport & Sportwereld*. Van Beveren was oud-Olympisch-finalist op de honderd meter in Berlijn. Aardige vent ook. Ik had een tekening gemaakt van een beslissingswedstrijd voor het kampioenschap van de eerste klasse West 1 tussen Haarlem en EDO in het Olympisch Stadion. Een mooie wedstrijd tussen twee rivalen, die normaal gesproken op zo'n honderd meter afstand van elkaar in Haarlem-Noord speelden. Haarlem had een keeper, die Kluit heette. Die man was buitengewoon mager en in mijn tekening liet ik hem door het oog van de naald kruipen. Daarna heb ik meer tekeningen voor Van Beveren gemaakt, onder meer van de Olympische Spelen in Londen, waar ik toen voor de KLM naartoe vloog. Geld voor een hotel had ik niet. Daardoor was ik gedwongen een nacht in een park te slapen en twee nachten in het zwembad van Wembley. Het was dus geen luxe en ik verdiende ook nog eens heel weinig met die tekeningen. Maar ik heb alles gezien, Zátopek, noem maar op.

Toen ben ik bij *Haagsche Courant* terecht gekomen. Ik 'lag' toen in militaire dienst op het Gevers Deynootplein, vlak bij het Kurhaus in Scheveningen. Daar zong op een avond de beroemde tenor Beniamino Gigli. Ik was een groot bewonderaar van hem, allereerst vanwege zijn prachtige stem, maar misschien ook wel doordat we allebei hele kleine kereltjes waren. De avond daarvoor had hij in het Amsterdamse Concertgebouw gezongen. Dat was zwaar uitverkocht geweest. In die zaal had je zitplaatsen waar het publiek tegen de rug van de optredende artiest aankeek. Gigli wilde ook met die mensen rekening houden en daarom draaide hij zich bij een enkel nummer naar hen toe. Dan toonde hij dus zijn rug aan de zaal en dat ging tegen alle theaterwetten in, hoor!

De liefde voor de opera was er bij mij al van jongs af aan. In 1939 kwam mijn vader met grammofoonplaten terug uit Napels, waar hij voor de KLM had gewerkt. Dan kocht hij van die Napolitaanse liedjes, *O Sole Mio*, dat soort nummers. Die platen zaten in papieren hoezen, als je een plaat van de stapel losmaakte, dan maakte dat een licht schurend geluid. Mijn vader had dus dat stapeltje in zijn hand, roetsjte er een uit en zei: 'Die hoort er niet bij, dat is opera, die is er per ongeluk tussengeraakt.' Mijn vader kwam uit zo'n milieu waarin opera werd afgedaan als 'geschreeuw'. We hadden een grammofoon die je op moest winden. De platen met de liederen kwamen daarop terecht, maar die met de operamuziek niet. Ik was toen al... (in mijn paspoort kwam later te staan 'journalistiek tekenaar'), eh... nieuwsgierig. Dus de volgende dag pakte ik die 'afgekeurde' plaat, las op het label *Pagliacci* (Paljas) en zette hem op. Voor het eerst hoorde ik operamuziek, ik denk dat het Gigli was. Bij hem was het zo, dat als hij in het stuk moest huilen, hij ook echt in huilen uitbarstte! In Nederland reageert men vaak gegeneerd op dat soort emotionele uitingen, maar in Italië is dat vrij normaal. Aan het eind van de aria hoorde ik de man hevig snikken en ik vroeg me af: 'Waarom doet hij dat?' Ik ben toen naar een Italiaanse ijssalon in de Kinkerstraat in Amsterdam gegaan en heb de eigenaar gevraagd of hij me het verhaal van Paljas kon uitleggen. Hij vertelde me: 'Ja, die man hebbe gevonden vrouw inne grote moeilijkheden, hij hebbe vrouw gered. Daarna zijn ze samen gaan reizen en maken kleine operavoorstelling in het land en dan komen zij in dorp waar die vrouw heeft gewoond en dan komt er een man die verliefd is op die vrouw en dan gaan ze kussen, zoenen en dat vindt de man die haar gered heeft niet fijn en hij moet spelen komedie en vrolijk zijn, maar hij is heel verdrietig.' Het Paljas-verhaal, dus. Ik ben altijd tot op het bot sentimenteel geweest en dat moet zo blijven. Maar vanaf dat moment was ik helemaal verkocht.

Opera

Ik had dus al die opera-interesse en toen die beroemde Gigli in Nederland kwam, ben ik naar het Amstel Hotel gegaan, waar hij logeerde. In die tijd durfde ik meer dan nu, alhoewel, misschien had ik het nu ook gedaan, maar dan had ik het anders ingekleed. Ik ging in mijn uniform van de landmacht, het was 1948 of 1949. Bij de receptie meldde ik dat ik Gigli kwam tekenen. In die periode had ik al wat sportmensen voor *Haagsche Courant* getekend, Bertus de Harder en de bokser Giel de Roode bij voorbeeld, en daarom had ik van de krant het verzoek gekregen Gigli te tekenen. De receptionist stuurde me door naar de secretaris van Gigli, die op mijn verzoek reageerde met een onverbiddelijk *'impossible'*. Op datzelfde moment kwam een klein dik mannetje de trap aflopen: Gigli. Hij wees naar mij en zei in het Italiaans iets tegen de secretaris. Na diens antwoord keek de zanger me aan en zei: *'You can make caricature if you want'*. Ik pakte meteen mijn potloodje en papier en vroeg hem: 'Kijkt u alstublieft die kant op'. Dat deed hij, neurieënd, en toen de tekening af was zette hij zijn handtekening eronder.

Zoals het die dag met Gigli in zijn werk ging, zo zou het voortaan in de meeste gevallen gaan. Van foto's werken kan ik niet. Foto's kunnen helpen als je al een bepaald idee hebt. Ik ga ook nooit tegenover de persoon zitten die ik teken. Ik ga ernaast zitten en teken hem van opzij, als het een man is meestal van de linker wang. Veel mannen hebben hun scheiding namelijk links zitten. Door die scheiding krijg je een inham en vanuit zo'n inham is het makkelijker tekenen. Je staat dus naast een voetballer en maakt dan eerst een schets. Later werk je die uit. In de periode dat ik die karikaturenserie voor Monty-kauwgum maakte moest ik in een kort tijdsbestek tientallen voetballers van verschillende clubs tekenen. Dat gebeurde meestal kort na de wedstrijd in de kleedkamer. Twintig minuten tijd kon ik er niet voor nemen, want soms moesten ze gauw-gauw met de trein terug naar Groningen of Maastricht. Terwijl ik dan met ze bezig was stond er al een taxi klaar om ze naar het station te brengen. Voor de juiste gelaatsuitdrukking was het een voordeel als ik de spelers aan het praten kreeg. Vaak liepen ze rond in hun nakie of met een handdoek om de lendenen en dan zei ik bij voorbeeld: 'Nou, je komt er helemaal op en dan stuur ik de tekening zo naar *Libelle*!' En dan moesten ze lachen. Of als ze een beetje een ruwe kop hadden: 'Ik stuur 'm direct door naar het politieblad'. Weer lachen. En dan zag ik tandvlees, of de kin ging terug of juist naar voren.

Ik had al heel gauw in de gaten dat je het lichaam er goed moet bijtekenen. Dat leg ik ook altijd uit wanneer ik in den lande praatjes houd onder de titel 'Gebabbel en Gekrabbel' met mijn RRR, ofwel Rond Reizend Rek. Dat verwijst naar het rek van twee meter twintig hoog, waarop zich mijn

tekenvellen bevinden. Het formaat is zo gekozen dat mensen achterin de zaal ook iets kunnen zien. Dan demonstreer ik mijn visie aan de hand van tekeningen van bij voorbeeld Henk Vonhoff, Joop den Uyl, Anton Geesink en Johan Cruijff. Kenmerken van laatstgenoemde zijn de lange nek en rug en de elegantie van de bewegingen. Vonhoff heeft en Den Uyl had geen nek en bij Geesink gaat de nek in één vloeiende lijn over in de schouders. Dat moet je goed tekenen. Ik laat dan bij voorbeeld een tekening zien van de kop van Vonhoff en daar teken ik een klein lichaampje onder, zoals veel karikatuurtekenaars doen (ik vroeger ook, maar ik heb het gelukkig afgeleerd, net als de grote neuzen). Vervolgens zeg ik tegen de zaal: 'Het was een goede tekening van Vonhoff, maar het totaal is nu zeer slecht'. Dan pak ik hem opnieuw op vanuit de oren en de nek en dan hoor je de zaal: 'Ja, zo is hij wel.'

Bij het lichaam gaat het om houdingen en bewegingen. Die moet je direct kunnen herkennen. Tijdens mijn praatjes in het land zeg ik dan tegen, bij voorbeeld, iemand uit Venlo: 'Stel, u bent een dagje in Amsterdam en aan de overkant van de Dam ziet u op tachtig meter afstand iemand lopen en u denkt: 'Verdomd, dat is mijn buurman uit Venlo, dat is sterk! En waar herkende u hem aan? Aan zijn manier van voortbewegen!' Mijn tekeningen van voetballers komen onder ogen van mensen die in het stadion in vak RR hebben gestaan, op honderd, soms honderdvijftig meter van het veld. De bedoeling is dan toch dat ze bij het zien van de tekening op tv of in de krant onmiddellijk zeggen: 'Ja, dat is Cor van der Hart, borst naar voren, parmantige tred, ja, dat is hem.'

Daarom moet ik voetballers eerst zien spelen voordat ik ze kan tekenen. Een groot deel van mijn leven heb ik doorgebracht op een klapstoeltje achter het doel. Daar maakte ik een soort aantekening, een soort tekensteno, krabbeltjes, bij voorbeeld dat iemand voorover loopt of juist met een rechte rug, zoals destijds die langeafstandsloper Ten Cate, die zo rechtop liep dat het leek alsof hij achterover viel. Anderen zwaaien op een bepaalde manier met hun armen, Cruijff had dus die balletbewegingen en Willem van Hanegem had zijn beroemde o-benen. Mickey Clavan moest ik iets fels geven, zowel in zijn gezicht als in zijn houding. Kortom: ik had al gauw in de gaten dat zomaar iemand natekenen niet voldoende is.

Monty

Voor die inmiddels veel gezochte Monty-kwartetplaatjes koos ik de spelers niet in de eerste plaats uit op hun markante koppen. Ik koos ze uit op basis van de kwaliteit van hun spel. De baas van de Monty-kauwgum had wel in de gaten dat hij die keuze aan mij moest overlaten. Ik heb niet zoveel verstand van voetbal in de zin van spelsystemen en dergelijke, maar ik wist wel dat Mierema en Tjepkema – ik zeg maar wat – de beste voetballers van Veendam waren. Voor die Monty-serie moest ik één, twee (soms vormden twee of drie clubs uit één stad samen een kwartet) of vier spelers per club tekenen. Wanneer ik er bij voorbeeld twee moest tekenen, kwam het wel voor dat de trainer van de desbetreffende club op me af stapte met de vraag of ik die en die er niet bij wilde tekenen. Anders zouden de twee die ik al gekozen had te veel kapsones krijgen, of zouden de andere jongens jaloers worden. Om die trainer te vriend te houden tekende ik er dan twee spelers bij. Dat had ook het voordeel dat ik één van de extra karikaturen kon nemen als de tekening die ik voor de serie bedoeld had niet goed lukte.

Ik vertelde al dat de tekeningen voor de kwartetten in een korte tijd afgeleverd moesten worden. Dus moest ik een krap schema maken. Ik woonde in die tijd in Soest. Dan zorgde ik dat ik bij voorbeeld om tien uur in Zwolle was, want rond die tijd vertrok de bus naar Kerkrade en dan tekende ik snel die twee spelers van PEC of Zwolse Boys en als het lukte die twee extra spelers er nog bij. Dan ging ik naar Apeldoorn voor de twee-uur-wedstrijd van AGOVV en tegenstander. Daar keek ik een kwartiertje, twintig minuten naar de wedstrijd om aantekeningen te maken van de houdingen en dan stapte ik in mijn auto naar Arnhem om het laatste kwartier van de wedstrijd van Vitesse te zien. Vandaar ging ik naar Hilversum, want ik werkte in die tijd voor *Studio Sport* van de NOS, en als ik geluk had kon ik nog een stukje van de wedstrijd op het Hilversumse Sportpark meepikken. Daar begonnen ze namelijk om drie uur. En voordat die jongens in de bus stapten pikte ik er nog een paar uit. Tenslotte ging ik naar de studio waar ik nog een prent maakte voor de uitzending van *Studio Sport*.

Illustraties

Bij *Haagsche Courant* maakte ik iedere week een tekening voor de maandagkrant en soms één voor doordeweeks, wanneer er een belangrijke actualiteit geïllustreerd moest worden. Na mijn diensttijd in Scheveningen bood ik mij in Amsterdam aan bij *Het Vrije Volk*, destijds de grootste krant van Nederland. Dat was in 1953. Ze hadden hun hoofdkantoor op het Hekelveld. In Amsterdam had de krant een matige oplage, maar in Rotterdam waren ze sterk. Klaas Voskuil, de vader van de inmiddels beroemd geworden schrijver, was hoofdredacteur. Ik had geen contact met hem, maar dat had geloof ik niemand bij de krant. Ik kon daar aan de slag en kreeg voor mijn tekeningen een bescheiden bedrag, vijftien gulden per tekening, of per kolom, liever gezegd. Dat was nogal een rare bepaling, want als ik een giraf tekende zou me dat vijftien gulden opleveren, terwijl ik voor een krokodil, die over drie kolommen ging, vijfenveertig zou krijgen.

In diezelfde tijd ben ik ook gaan tekenen voor Herman Kuiphof. Die werkte bij *Haagsche Courant*, maar ook voor *Sportkroniek*. En wekelijks had ik nog een tekening in *Wereldkroniek*, dat toen gerund werd door Herman Nelissen.

Bij *Het Vrije Volk* heb ik een paar jaar sporttekeningen gemaakt. Op een dag kwam Eduard Messer, de chef van de redactie, die overigens nogal op Generaal De Gaulle leek, naar me toe en zei: 'We willen voor de Amsterdamse editie iedere zaterdag een plaat bij het Amsterdamse nieuws, en we willen graag dat jij die maakt. Vrijdags om vier uur moet de tekening worden ingeleverd.' Ik sputterde tegen, omdat ik niet wist of ik dat wel kon, maar Messer hield voet bij stuk. De serie heette *Wat een week*. Deze titel sloot aan bij het dagelijkse tekeningetje op de voorpagina dat onder de kop *Wat een dag* verscheen. Die cartoon werd gemaakt door Hugh Jans, die behalve tekenaar ook culinair expert was. Nadat Jans ermee was opgehouden werd die rubriek naar mij toegeschoven. *De Volkskrant* had ook zo'n hoekje links onderaan. Dat werd dagelijks ingevuld door Wim Boost. Hij was een veel betere tekenaar dan ik. Maar misschien moet ik die vergelijking niet maken. Ik was (en ben nog steeds) puur karikaturist. Karikatuurtekenaars zijn zo'n beetje als de keepers bij het voetbal: ze zijn geen goede tekenaars (zoals keepers geen goede voetballers zijn), maar ze kunnen iets bijzonders. Neem nu Peter van Straaten, de beste tekenaar die ik ken, geestig, intelligent, noem maar op. Maar toen hij politieke tekeningen ging maken vond ik dat hij de grenzen van het karikaturale menigmaal overschreed. Hij had ook zo'n geweldige hekel aan Ruud Lubbers en Dries van Agt dat de gelijkenis eronder leed. Wim Boost tekende geen karikaturen, maar bedacht leuke grappen. Charles, zijn broer, die in de filmwereld zat, kon trouwens ook goed tekenen.

Onder Voskuil heb ik dus politieke tekeningen gemaakt. Dat heb ik een paar jaar gedaan, maar ik kreeg er steeds meer moeite mee. Dat ging dan zo, ik moest naar zo'n redactievergadering en dan zeiden ze bij voorbeeld: 'We vinden dat minister Staf (van oorlog) dit of dat helemaal verkeerd doet. Het is nu kwart voor één, teken nu voor vieren een tekening waarin Staf er slecht vanaf komt.' En dan dacht ik: 'Wat een hoererij!', want ik had

geen idee of die minister het goed deed of slecht. Het is een keer gebeurd dat de Franse president Pierre Mendès-France behoorlijk gefaald had. Dus had ik hem van de Eiffeltoren laten vallen, zoiets. Kwam er iemand uit die redactiekamer die zei dat Mendès-France toch wel gelijk had gehad. Of ik een andere tekening wilde maken. Toen ben ik ermee gestopt.

Bij *Het Vrije Volk* ben ik een tijd blijven zitten, ben er in vaste dienst genomen en heb daar nog een pensioentje aan over gehouden.

In 1959 ben ik met Ed van Opzeeland en Guus van der Heyden (inmiddels al tien jaar dood) het blad *Toto* begonnen. Het was een mooi blad, maar binnen een jaar ging het failliet.

Appie

Toen *Het Vrije Volk* zwaar achteruit kelderde ben ik daar weggegaan. Dat was in 1969. Ik ging toen voor de provinciale bladen tekenen, *Haagsche Courant*, *Nieuwsblad van het Noorden* en nog een paar. Toen begon ik ook met de strips, eerst *Chris Crack* en daarna *Appie Happie*, twee figuurtjes die duidelijk in elkaars verlengde lagen. Dat striptekenen betekende een grote overgang, maar ik had zelfvertrouwen gekregen door mijn wekelijkse optredens bij *Studio Sport* (sinds 1960) en ik dacht: 'Ik ben inmiddels een bekende tekenaar geworden en de krant wil een strip, dus ik probeer het.' Ik wist toen al dat ik nooit zo'n goede striptekenaar zou worden als Marten Toonder, Hergé of André Franquin en ik had mij dan ook voorgenomen heel anders te werk te gaan dan die groten van het métier. Ik moest een verhaal maken zoals ik al eerder voor de krant en de tv tekeningen had gemaakt, uitgaand van de actualiteit. Voor de strip werkte dat bij voorbeeld zo: er kwam een bericht binnen dat ergens in Portugal een hond het veld was opgelopen en had geprobeerd een grensrechter te bijten. Zo'n nieuwsfeitje verwerkte ik dan in mijn strip. Het incident had in Portugal plaatsgevonden, dus mijn grensrechter hoefde op niemand in het bijzonder te lijken. Dan maakte ik ervan dat die hond buitenspel liep of zoiets. Dat inspelen op de actualiteit was achteraf gezien de grote kracht van *Appie Happie*: bijna vijfentwintig jaar dagelijks in de krant, bijna altijd kalenderactueel. Tijdens Wimbledon tenniste Appie Happie, tijdens de Tour fietste hij. Toen de fax zijn intrede deed kon ik nog directer inhaken op de actualiteit. Gezonde nieuwsgierigheid is altijd een sterk punt van mij geweest.

Een andere eigenschap waar ik veel plezier van heb gehad is mijn kalmte in spannende situaties. Ik was vroeger een matig voetballertje (het opscheppertje: '...maar wel snel, op de honderd meter was ik de nummer twee van alle Amsterdamse scholieren in mijn leeftijdscategorie'), maar als ik nu mensen spreek met wie ik heb gevoetbald, zeggen ze: 'Eén ding viel op: je was nooit nerveus.' Toen ik later in die grote tv-programma's van Mies Bouwman en zelfs een keer voor de Canadese tv zat, slaagde ik er altijd in mijn rust te bewaren.

Ik had natuurlijk veel nagedacht over het beroep van opera-zanger. Dat is een heel riskant vak, want veel is live en zit de zanger er een keertje naast, dan moet hij zijn prijs voor een volgend contract meestal laten zakken. Wanneer ik 'op' moest gebruikte ik een truc. Dan dacht ik aan Vietnam. Daar stond ik, in de coulissen, en verbeeldde me dat een sergeant me toeriep: 'En nu over die heuvel lopen.' 'Dàn mag je bang zijn, Bruynesteyn,' dacht ik dan, 'maar nú niet.'

Tv

Nu ik dit vertel moet ik ineens denken aan een programma in de bloemenveilinghal van Sassenheim, *Jos van der Valk presenteert*, heette dat. Bij dat programma was een Engelsman betrokken die goed Nederlands sprak, maar met een Engels accent. Hij werkte ook voor de Sleeswijk-revue in Carré, hij ging over het showballet. Het programma werd gepresenteerd door Mies Bouwman. Ik stond in de coulissen en op acht, negen meter afstand van mij zat Mies. Ik had me al helemaal voorbereid: alleen de grote punten moest ik aanstippen, bij voorbeeld iets vertellen over Uithoorn, de giraffe in Artis en over het Nederlands elftal dat zaterdag in Parijs speelde, niet helemaal doorpraten: kernachtig blijven. Ik kreeg een seintje, het was mijn beurt om op te komen en daar ging ik, acht, negen stappen op weg naar Mies. Ik praatte met haar, hield me aan mijn vaste punten en liep weer terug. Toen kwam die man naar me toe en zei: 'Dat heb jij heel goed gedaan.' In mijn verlegenheid antwoordde ik zoiets als: 'Ach ja, ik kan een beetje tekenen, ik heb nu eenmaal nooit een vak geleerd.' 'Nee, nee,' viel hij me in de rede, 'dat bedoel ik niet. Ik heb het over de manier waarop je heen en weer bent gelopen.' Sindsdien ben ik daar ook op gaan letten, hoe mensen zich op de tv bewegen en dan denk ik soms: 'Die man die doet dat goed.'

Ik heb een videoband van een uitvoering van de opera *La Traviata*. De hoofdpersoon, de *traviata* (de verdoolde), die in een mooi huis buiten Parijs woont, wordt in de eerste akte smoorverliefd. De man trekt bij haar in en leeft van haar geld. In de tweede akte vraagt hij aan een dienstmeisje, dat net terug komt uit Parijs, wat voor boodschap ze daar heeft moeten doen. Na enig doorvragen komt hij te weten dat ze namens haar meesteres paarden heeft verkocht. De man schrikt zich dood. Is de financiële toestand dan zo slecht geworden? Hij gaat bij zichzelf te rade en besluit naar Parijs te gaan om te redden wat er nog te redden valt. 'Ik vertrek onmiddel-

lijk,' roept hij het dienstmeisje toe en dan verlaat hij de kamer... huppelend. Dan denk je toch: 'Had de regisseur hier niet moeten ingrijpen? De man wanhopig laten bewegen in plaats van genoegen te nemen met dit potsierlijke gehuppel?'

De NOS ging een programma maken over Abe Lenstra. Allerlei mensen moesten iets over hem zeggen. Zo vertelde Tinus Bosselaar iets over zijn balbeheersing en moest ik aangeven hoe je hem het beste kon tekenen. Dus vertelde ik weer van dat lichaam dat je goed moet tekenen en voegde daar ter illustratie aan toe dat Abe een bepaald sjokkend loopje had. Toen vroeg de producer of ik dat niet even voor kon doen. Dat wilde ik wel doen en iedereen heeft dat op tv kunnen zien.

Wanneer ik het toneel opging om Mies Bouwman te begroeten liep ik ontspannen. Niet overdreven stoer, alsof ik meer was dan Mies, nee, zij was de beroemdste vrouw van Nederland, maar... hoe zal ik het zeggen? Nou, laat ik het zeggen via een omweg. Herman Sandberg, de hoofdredacteur van *Het Parool*, die lang in Engeland had gewoond en ook veel Engels gebruikte, kwam eens met mij te spreken over de tekenaars van *Het Parool*: Opland, Van Straaten, Frits Behrendt en ik. Hij zei toen: 'Ga vooral door met dat *tongue in cheek*.' Hij bedoelde dat ik deed alsof iets heel gewichtig was, bij voorbeeld voetbal, maar dat ik tegelijkertijd liet merken dat het maar ging om tweeëntwintig jongens in gekleurd ondergoed. Daar had hij gelijk in. Dat zit in mijn houding, mijn manier van spreken en het kan niet anders of het komt ook in mijn tekeningen tot uitdrukking. Ik denk dat dit ook verklaart dat ik meer plezier heb in mijn schetsen dan in de uitgewerkte tekeningen, omdat die brutaal zijn gemaakt, zonder enig ontzag voor Johan Cruijff, Georg Kessler of wie ook. Als je naar Mies loopt, op het toneel, moet het met lef, maar tegelijkertijd met een gevoel alsof je de hele wereld in de maling neemt.

Striptekenen is ensceneren

In een volgend leven zou ik wel regisseur willen zijn. Bij voorkeur van opera's. Bij mij zou die tenor in *La Traviata* anders zijn weggelopen! Je had in die tijd Jussi Björling, een geweldige tenor, maar hij beheerste het Italiaans niet en begreep dus niet wat hij in die taal zong. Kwam er een sopraan, bij voorbeeld Maria Callas, die hem wanhopig toezong: 'Je moeder gaat morgen op de brandstapel als jij niet geweldig snel met je leger dat kasteel bestormt,' dan bleef zijn gezicht blanco en zong hij gewoon verder. Heel mooi, maar helemaal los van de emotie van de vertelling.

Met die strip deed ik in feite niets anders dan regisseren. Appie Happie speelt in een wedstrijd die een verlenging krijgt. Dan moet hij een penalty nemen. De bedoeling is dat hij de bal met zoveel effect tegen de scheidsrechter aanschiet, dat die vervolgens het doel indraait. Dan moet het sterkste plaatje aan het slot zitten: *finire in belletza* (eindigen in schoonheid), zeggen de Italianen. De bal moet die scheidsrechter raken op de heup, dus close-up van die heup en dan kan ik aan het begin beter een plaatje hebben dat het totaalbeeld geeft. Oké. Dan laat ik Appie Happie van díe kant lopen, want dan enzovoort, enzovoort. Dat is toch niets anders dan regisseren? Ik kom door die deur naar binnen, wil die stoel pakken, maar voordat ik 'm pak heb ik er heel even naar gekeken, heb ik die handeling al aangekondigd. Dan ga ik erop zitten naar gelang de situatie van me vraagt: onderuit als ik even tot rust wil komen, rechtop als ik bij voorbeeld ergens solliciteer.

Striptekenen is ensceneren. Iedere scène kondigt een andere aan. Zo is de strip ook opgezet. De allereerste strips verschenen in Amerikaanse dagbladen, die nauwelijks abonnees kenden, maar door de mensen op straat werden gekocht. Aan het eind van het stripstrookje stond *'to be continued'* en dat laatste plaatje moest zo sterk zijn dat je de volgende dag weer diezelfde krant ging kopen.

Mensen kijken uit naar de aflevering van morgen, dus die moet er wel altijd zijn. Je kan niet een keertje overslaan. En je kunt ook nooit zeggen: ik trek iedere dag een uur of twee – het varieert sterk – voor een aflevering uit. Want als Appie Happie door de woestijn loopt heb je een horizontale lijn, een palmboom nodig en nog iemand tegen wie hij praat. Maar in een goed gevuld stadion heb je lichtmasten, reclameborden, reclamevliegtuigjes, publiek, vlaggen, spandoeken en worstverkopers!

Je staat dus iedere dag onder druk, maar ik geloof niet dat stress iets ernstigs hoeft te zijn. Als je plezier in werken hebt is het niet erg. Ik merk pas iets van stress op momenten dat ik in mijn handelingen word afgeremd. Waarom denk je dat deze pen op mijn bureau aan een touwtje zit? Juist, omdat ik hem anders meteen kwijt ben. En dat geeft ergernis. Tot flink in mijn zeventigste heb ik lange-afstandsritten gefietst. Ik deed een keer de elfstedentocht op de fiets, tweehonderdveertig kilometer op één dag. Geen druk, geen stress. Maar de volgende dag, in een winkeltje in Sneek, kreeg ik een steek in mijn zij. Niet vanwege de inspanningen van de vorige dag, nee, vanwege het feit dat er een vrouw voor de toonbank eindeloos over koetjes en kalfjes stond te leuteren en er dan ook nog eens een vrouw binnenkwam die naast haar ging staan en dus eigenlijk dreigde voor te dringen. Ergernis.

Zit ik naar de tv te kijken en zo'n nieuwe ster, Jonathan de Guzman, komt in beeld en ik wil de video aanzetten om die jongen later te kunnen tekenen, maar ik zet 'm op de verkeerde zender, zodat ik een cowboyfilm krijg wanneer ik hem afspeel, dan ontstaat ergernis. En dat is slecht. Ergernis is overigens iets anders dan spanning. Spanning heeft zijn charme. Spanning heeft met sport te maken, willen winnen, willen slagen. Je wilt dat je het goed doet. Toen ik aan televisieprogramma's meewerkte ging het bij de repetities vaak fout. Dan zei ik tegen de jongens: 'Maar vanavond gaat het goed. Dan loop ik niet voor de pilaar langs, maar erachter langs. Ik wist dat er die avond, tijdens de live-uitzending, spanning op zou zitten.

Alles wordt kleiner

Na *Het Vrije Volk* en de provinciale bladen kwam ik bij *Het Parool* terecht, een toch wel behoorlijk op Amsterdam gerichte krant. Daarom kon de strip gewoon blijven doorlopen in regionale dagbladen, die in bijna alle hoeken van het land verschenen. In 1993 heb ik gedacht: 'Je hebt nu alle grappen bedacht over voetbal die er maar te bedenken zijn, dus stoppen ermee.' Kijk, van het hele leven is die sport een deel, van die sport is de voetballerij weer een deel en van de voetballerij zijn Ajax, Feyenoord en PSV weer een deel. Het wordt dus steeds kleiner. Op een gegeven moment weet je het wel, van die Euromast en van die Kuip en van De Meer, van het lange haar van Cruijff en noem maar op. Ik heb toen wat reclamewerk aangenomen, ballpoints voor Nationale Nederlanden met karikaturen van spelers erop. En ik ben steeds meer tijd gaan steken in die optredens in het land. Je wordt ouder en wil niet meer hele middagen achter dat doel zitten met ballen die voorbij vliegen en spelers die tegen je aankleunen, omdat ze hun vaart niet kunnen afremmen.

Ik werk nu veel van video, dat is beter dan van een foto, maar het haalt het niet bij het echt. Als ik weer eens voor Nationale Nederlanden of wie dan ook moet tekenen ga ik soms naar Noordwijk, naar Huis ter Duin, waar de spelers logeren. Dan zit ik een ochtendje in die lobby om de spelers voorbij te zien lopen. Zie ik Dirk Kuyt de lift instappen, denk ik: 'Hij loopt een beetje scheef.'

De trein gemist

Eén van de eerste tekeningen die ik ooit maakte was van Bertus de Harder. Misschien heb ik me daarom ook wel buitenmatig voor hem geïnteresseerd en feiten en anekdotes uit zijn leven onthouden. Een hele komische is de volgende: in de amateurtijd had Bertus het niet breed en zocht naar wegen om aan geld te komen. Met voetbal was dat verboden, maar zijn club, VUC, wilde hem toch helpen en dat deden ze door hem een baantje als glazenwasser aan te bieden. Zo hield iedereen zich aan de amateurbepaling. Bij zijn eerste werkdag kreeg Bertus een uitrusting: een ladder, een paar emmers, sponzen en zeemleren lappen. Hij kon beginnen. Tot een uur of vijf zou hij op verschillende adressen de ramen lappen. Om vier uur was hij weer terug bij zijn opdrachtgevers en leverde hij zijn spullen in. 'Wat is dat nou, Bertus?' 'Het spijt me, maar dit is niks voor mij, hoor.' 'Waarom niet?' 'Ik heb hoogtevrees.'

Een mooi, maar ook een beetje een tragisch verhaal, heb ik ooit voor de krant uitgewerkt. Ik had toen een column - *Opa vertelt*, met daarin een verhaaltje uit de oude doos en een bijbehorende tekening. Bertus was een groot talent, had voor de oorlog twee of drie interlands gespeeld en na de oorlog één of twee. Maar hij had vaak ruzie met de bond en hij stond in een kwade reuk vanwege een omkopingsgeval. In 1947 had de bond daarom besloten De Harder niet meer in het Nederlands elftal op te stellen. Hij bleef wel voor zijn club spelen en deed dat verrekte goed. Een aantal mensen uit de voetballerij heeft zich toen sterk gemaakt voor de rentree van Bertus in Oranje. Mede doordat het Nederlands Elftal vooral een linksbuiten nodig had, had de lobby succes. Zelfs Karel Lotsy, de Here Jezus van de voetbalbond en zeker geen vriend van De Harder, ging overstag. Bertus werd geselecteerd voor de wedstrijd tegen Frankrijk, dat toen een heel sterk elftal had (nu weer). We schrijven 1949. Voor de centrale training moest De Harder zich melden in Rosmalen. Hij met zijn koffertje naar Hollands Spoor, waar hij de trein voor zijn neus zag wegrijden. 'Niets aan de hand,' dacht Bertus, 'dan neem ik een taxi.' Aangekomen in Rosmalen zei hij tegen de chauffeur: 'Ga dat paviljoen maar binnen, daar tref je mensen van de KNVB aan en die geven je wel geld.' Dat deed die man en hij kreeg zijn geld, maar de bazen van de KNVB waren razend. Voor straf werd Bertus teruggezet naar Nederland B. Dat reserveteam speelde de komende zondag in Bordeaux. Op diezelfde dag zou stadgenoot Theo Timmermans zijn plaats innemen in het A-team, dat in Rotterdam aantrad tegen Frankrijk A, en nog drie keer scoren ook! De Harder reisde met de reserves naar Bordeaux en toen deed *la forza del destino* (de macht van het lot) zich gelden. Bertus had zich van het hele gedoe om zijn persoontje niets aangetrokken en speelde de sterren van de hemel. Op de tribune zaten ook bestuurders van de plaatselijke vereniging FC Girondins de Bordeaux en die club kon wel een goede linksbuiten gebruiken. Een paar maanden later stond Bertus onder contract bij Bordeaux, maakte hij die club kampioen en werd hij ereburger van de stad. Al die jaren bleef hij vreselijk slecht Frans spreken met een zwaar

Haags accent. Hij speelde mee in de beroemde watersnoodwedstrijd in Parijs (12 maart 1953) en deed het ook daar uitstekend, speelde na de invoering van het semi-profvoetbal in Nederland nog een paar jaar voor Holland Sport, maar keerde dan weer snel terug naar Bordeaux, waar hij voetbalde tot het niet meer ging. In die stad verloor hij zijn vrouw, hertrouwde hij met een Française, kreeg hij Franssprekende kinderen en werd hij trainer van een klein clubje. Hij beëindigde zijn voetballeven als terreinknecht in een dorpje halverwege Valenciennes en Charleroi, zo'n beetje de twee verschrikkelijkste steden in West-Europa. Dan besluit ik die column met een vergelijking tussen De Harder en Marc Overmars, ook een linksbuiten, die juist voor achttien miljoen van Arsenal naar Barcelona was getransfereerd. Overmars zou de rest van zijn leven in rijkdom doorbrengen, terwijl De Harder, wellicht de betere speler van de twee, stierf tijdens het schoonmaken van een clubgebouw.
Dan dringt zich de vraag op: hoe is het zover gekomen, die Franse carrière en alles wat volgde? Doordat hij op Hollands Spoor de trein had gemist.

Duitsland

Het verhaal van De Harder laat zien hoe belangrijk één enkele keuze voor de rest van je leven kan zijn. Ik heb ooit een aanbod gehad te komen tekenen voor *Bild Zeitung*. Ik had daar schatrijk mee kunnen worden, maar ik had voor die baan in Duitsland moeten gaan wonen. Dat wilde ik niet. Ik had Duitsland al in de oorlog meegemaakt, in Rinkenrode, vlak bij Münster in Westfalen, om precies te zijn, waar ik heen was gestuurd om mijn aandeel te leveren in de Duitse oorlogsindustrie. Je werd als jongeman opgepikt en moest in colonne door Amsterdam naar het station. Als je uit de colonne stapte of als je uit de trein sprong werd er op je geschoten. In dat Duitse dorpje moesten we putten graven, kuilen. Ik herinner me vooral die laatste lentedagen voor de bevrijding. Het was voortdurend mooi weer, vanaf januari al. We wisten dat de Amerikanen niet ver meer waren, dus spanden we ons niet meer zo in. De Duitsers die ons bewaakten, oude mannen over het algemeen, geloofden het inmiddels ook wel. Op een bepaald moment kwamen Amerikaanse of Engelse vliegtuigen overvliegen en die doken op ons neer. Wij zaten in de buurt van het stationnetje en juist daar werd op alles en iedereen geschoten, dus ook op ons. Kogels spatten in de grond. Ik hoor nog het zuigende geluid van die dingen in de klei. Zodra die vliegtuigen weg waren begonnen we als gekken te graven, de arbeidslust spatte ervan af, we groeven als gekken, want elk moment konden die vliegtuigen terugkomen. Die kwamen ook en ze beschoten ons weer, maar nu doken we in ons kuiltje voor beschutting. In de put naast mij lag een jongen hardop te bidden. Ik was alleen maar blij dat ik nog leefde.
Op één april 1945, het was ook eerste Paasdag, werden we door het meest noordelijke Amerikaanse legeronderdeel bevrijd. Het was geen grap, het was echt. Ik ben toen gaan tolken voor de Amerikanen, ze konden heel goed mensen gebruiken die een beetje Duits en Engels spraken. We moesten verordeningen van de Amerikanen in het Duits vertalen en die doorgeven aan de burgemeester, die daar dan weer proclamaties van opstelde voor de burgerij.
Eind 1945 kwam ik terug in het vaderland.'
Het leven werd vervolgd.

cor.gout@stripschrift.nl

ADVERTENTIE

STRIPWINKEL
WONDERLAND

wonderland productions
Paardsdemerstraat 19
3500 HASSELT
✆ 011/22 82 00

ADVERTENTIE

Nederlandse Stripklassiekers
voor de jeugd van toen

TOM POES

Integrale uitgave van de 69 Tom Poes-verhalen uit het weekblad Donald Duck.
De verhalen waren voor velen de eerste kennismaking met de avonturen van Tom Poes en Heer Bommel.
Geheel in de originele kleuren gedrukt.
Reeds 18 delen verschenen. Prijs per deel € 59.

Eric de Noorman

Voor het eerst volledig in boekvorm: alle verhalen van Eric en Erwin de Noorman.
Van alle striphelden die in de jaren veertig en vijftig hebben rondgelopen, is Eric de Noorman degene die het meest tot de verbeelding van zijn lezers sprak.
Reeds 22 delen verschenen. Prijs per deel € 52.

DICK BOS

Alle 73 avonturen van Dick Bos in een reeks van 19 luxe banden.
In april 1941 lag in de kiosken een klein boekje met een compleet stripverhaal! En wat voor één! Een met een echte held: judoka-detective Dick Bos!
Reeds 9 delen verschenen. Prijs per deel € 52.

Kijk op www.uitgeverij-panda.nl of vraag meer informatie.
T: 070 3615393, F: 070 3060256, E: info@uitgeverij-panda.nl

Studio Vandersteen in de schijnwerpers

DOOR GEERT DE WEYER

'Zelfs iconen blijken gewone mensen'

BOVEN - De stamboom van Studio Vandersteen, door Ron van Riet in 1987. Onderste rij: Willy Vandersteen, Paul Geerts, Lilianne Govers. Tweede rij: Eduard de Rop, Eugeen Goossens, Jeff Broeckx, Patrick van Lierde. Derde rij: Karel Biddeloo, Ann van de Velde, Ron van Riet, Anita Schauwvlieghe, Marck Meul. Vierde rij: Eric de Rop, Hannelore Vantieghem, Jacques Bakker, Peter Koeken. Vijfde rij: Marleen de Decker, Marie-Claire de Cock, Rita Bernaers, Diane Asselberg.

Het indrukwekkende boek *Studio Vandersteen – Kroniek van een legende – 1947-1990* toont voor het eerst via talrijke getuigenissen een blik achter de schermen van Willy Vandersteens uiterst succesvolle studio. Zowel de hoogte- en dieptepunten als overwinningen en teleurstellingen komen aan bod. Een gesprek met schrijver Ronald Grossey.

De uitbetaling van de lonen, de stand-up comedian in Karel Biddeloo, de eerste recensies, kwaliteitsklachten, de grote albumslachting van 1990... Voor zijn boek *Studio Vandersteen – Kroniek van een legende – 1947-1990* sprak Ronald Grossey met een vijftigtal mensen die voor Willy Vandersteen werkten. Dertig onder hen waren medewerkers van Vlaanderens eerste stripstudio (die uitgroeide tot een heus stripimperium).

Grossey is geen onbekende in het stripwereldje. Momenteel is hij redacteur bij uitgeverij The House of Books, maar in een vorig leven was hij verbonden aan Standaard Uitgeverij (onder meer als scenarist van *The Red Knight*, *Bessy*, *Verdwaald in het verleden*) en hoofdredacteur van het ter ziele gegane *Suske en Wiske Weekblad*. Zijn blik is echter fris en eerlijk. Hij laat in een kroniekvorm zowel de trouwe soldaten van Vandersteen aan bod alsook enkele verongelijkte medewerkers.

Grossey schreef dit boek tussen maart 2005 en februari 2007 en had er een loopbaanonderbreking voor nodig om in Collioure, een kuststadje in Zuid-Frankrijk, de puntjes op de i te zetten. Hij schreef het boek uit heimwee naar de oude Vandersteen-klassiekers, maar zegt tevens gefascineerd te zijn in hoe mensen zich gedragen binnen een groep. 'Studio Vandersteen was een intrigerende microkosmos vol kunstenaars, een kruidvat van talent en emoties. Bovendien vond ik het na het overlijden van Karel Biddeloo tijd worden om die mensen uit de schaduw van Vandersteen te halen en ze op hun eigen merites te beoordelen. Ook om dat negatief beeld van Studio Vandersteen – 'ze deden aan lopendebandwerk' – naar een positief oordeel om te buigen. Want alhoewel ze dikwijls werkten aan een massaproductie, waren het stuk voor stuk vakmensen die zelfs in hun race naar de deadline creatieve dingen deden.'

De medewerkers zagen hun naam nooit of te nimmer op de omslag van de stripalbums vermeld staan. Dat moet toch tot ergernis hebben geleid?

***Ronald Grossey*:** Inderdaad. In de jaren 1950 en 1960, de eerste decennia van Studio Vandersteen, leidde dat zelfs tot hevige botsingen. Inktpotten die in het rond vlogen, complottheorieën, samenzweringen, geheime afspraken... Shakespeare-stukken waardig. Vandersteen was zeker in die jaren imperialistisch ingesteld. Zijn leuze was toen: 'Waar wij met onze strips staan, kan niemand anders staan!' Naar zijn medewerkers toe was hij echter paternalistisch. Onder zijn vleugels hadden ze het goed en werden ze royaal betaald, maar als ze op eigen benen wilden staan, vond hij dat op zijn zachtst uitgedrukt niet prettig. Daar hadden vooral Karel Verschuere, die met hem de *Bessy*-reeks was gestart en wiens naam wel vermeld werd, en Frank Sels, die later met zijn strip *Zilverpijl* veel succes in Duitsland had, last van.

In de decennia 1970-1980, nadat Vandersteen zijn imperium had opgebouwd, werd hij milder. Toen Merho hem in 1976 verliet om *Kiekeboe* op te starten gaf hij hem de raad mee om met een eigen studio te beginnen. Bij mensen als Paul Geerts en Karel Biddeloo speelde overigens die drang om hun naam in de albums terug te zien niet zo. Biddeloo zei zelfs: 'De meeste tekenaars gebruiken toch al niet hun echte

naam, maar een pseudoniem.' Uiteindelijk werden hun namen wel gedrukt op de titelpagina.

Pais en vree?

De meest vreemde eend in de bijt is wellicht Jean Bosco Safari. Slechts weinigen herinneren zich nog dat die zanger ooit deel uitmaakte van Studio Vandersteen.

Jean Bosco Safari kwam in de tweede helft van de jaren 1970 bij de *Bessy*-studio terecht. Die studio was in de jaren 1960 opgestart om wekelijks één *Bessy*-verhaal voor de Duitse markt te tekenen. Bosco Safari was aangenomen als potloodtekenaar en heeft ongeveer acht jaar voor de strip gewerkt. Hij was getalenteerd maar worstelde met het dilemma te kiezen voor strips of muziek. Uiteindelijk koos hij voor het laatste, en met succes.

Voor mijn boek is het interview met hem belangrijk geweest. Het was een sleutelinterview. Niet alleen omdat hij op een relativerende manier over zijn studioverleden kon praten, maar ook omdat hij mij inzicht verschafte in een menselijke kant van Vandersteen die ik nog niet kende. Namelijk de man die als arrivé in de jaren 1980 het tekenen niet meer nodig had, maar toch naar een uitvlucht zocht. Hij verdwaalde zelfs letterlijk in zijn studio. In 1985 vond Vandersteen die tweede adem met zijn laatste stripreeks *De Geuzen*.'

Helena Vandersteen staat in je dankwoord, maar de erven noch uitgeverij waren naar verluidt happig op je boek.

Er bestond in het begin inderdaad argwaan, vooral bij Standaard Uitgeverij. Tegenwerking kreeg ik niet, maar ook geen medewerking. *Studio Vandersteen* is immers het eerste boek over Vandersteen dat niet bij Standaard of onder haar auspiciën verscheen en de directie wist dus niet wat ze kon verwachten. De erven Hergé waren indertijd ook nerveus toen de eerste onafhankelijke Hergé-biografieën verschenen. Dankzij wat lobbywerk zijn zowel de erven als de uitgeverij ervan overtuigd geraakt dat iedereen gebaat is bij een objectief werk over Vandersteen en zijn studiomedewerkers en niet met een zoveelste heiligenleven.

In het boek valt het overigens best mee met de kritiek van de assistenten op hun broodheer. Was alles dan pais en vree in de studio?

Echt veel kritiek kwam er niet los. Soms vond iemand het spijtig dat Vandersteen met al zijn talent niet voor meer kwaliteit in zijn werk koos, maar zo'n uitspraak werd dan weer snel gerelativeerd. En er was geklaag over de lonen die stagneerden in de grijze jaren 1970, maar de breed gedeelde opvatting bleef toch: 'We zijn niet rijk geworden, maar we hebben veel gelachen.'

Er ontstonden wel conflicten tussen Vandersteen, Frank Sels en Karel Verschuere. Sels was een talentvolle realistische tekenaar die als twintigjarige bij de studio in dienst kwam. Hij wilde snel op eigen benen staan. Omdat Vandersteen tekort schoot als realistische tekenaar had hij moeite met deze ambitie. Hij heeft zijn machtspositie gebruikt om Sels' carrière tegen te werken. Toen deze zijn eigen serie *Silberpfeil* aan de Duitse uitgeverij Bastei aanbood, vertelde Vandersteen in de pers dat Sels achter zijn rug om *Bessy*

BOVEN,
VAN LINKS NAAR RECHTS -

- **In 1965 vroeg Standaard Uitgeverij Vandersteen om de *Biggles*-pilotenromans van W.E Johns te verstrippen. Het werden uiteindelijk 21 afleveringen.**
- ***Suske en Wiske*.**
- **Tekenaar Ron van Riet en Marck Meul zetten de epoque-serie *Robert en Bertrand* naar hun hand. Standaard Uitgeverij trok onbezonnen de stekker eruit bij nummer 98.**
- ***De rode ridder* was een populaire ridderstrip, waarop eerst Karel Verschuere en later Karel Biddeloo hun stempel drukten.**

FOTO ARCO VAN OS

LINKS - **Ronald Grossey met zijn boek, met links van hem Paul Geerts en rechts Eugeen Goossens, Eric de Rop en Ron van Riet.**

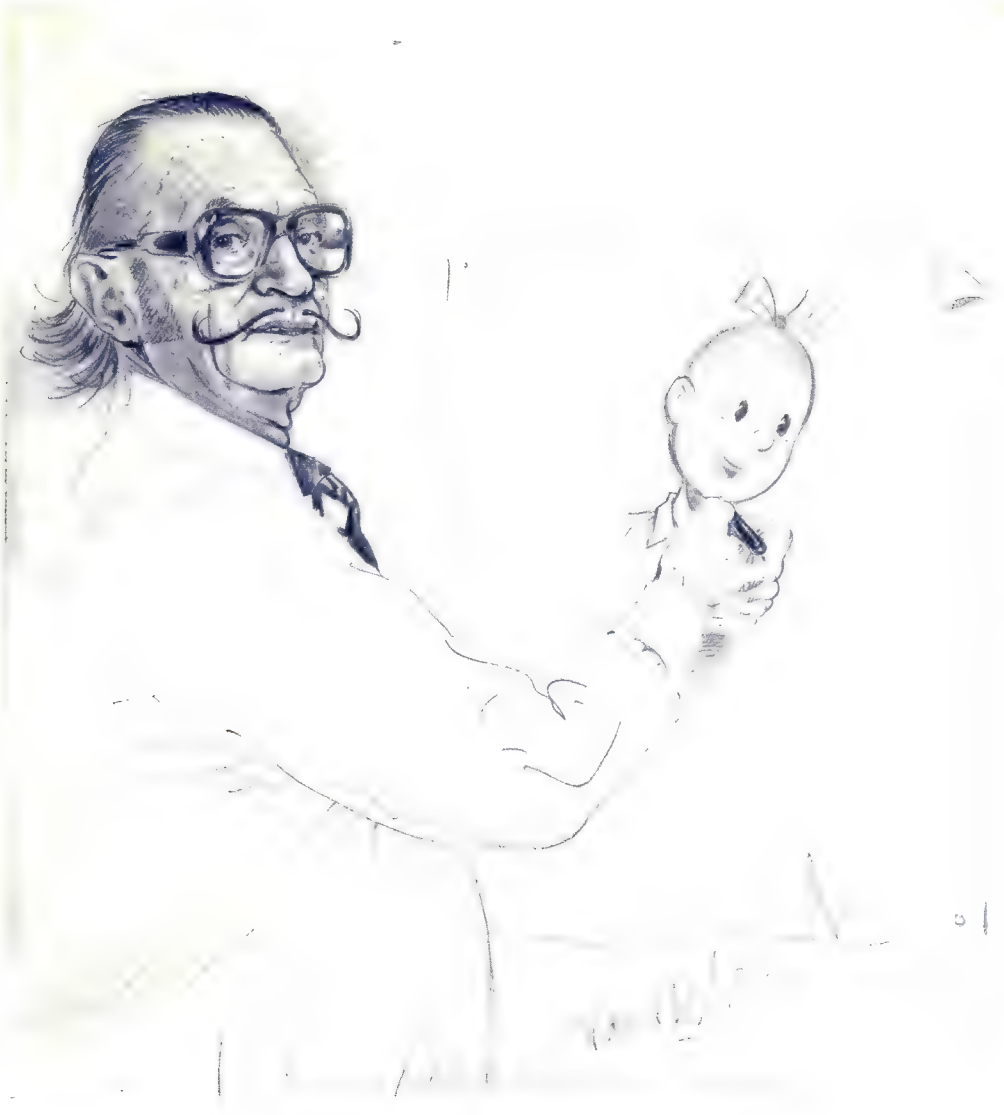

BOVEN - **Willy Vandersteen als Salvador Dali door Ron van Riet.**

wilde beconcurreren. De toenmalige Duitse uitgever bevestigde de versie van Sels en gaf beide series gewoon naast elkaar uit.

De verhouding tussen Verschuere en Vandersteen beschrijf ik als een koningsdrama in vier bedrijven met epiloog. Verschuere was voorbestemd om Vandersteens opvolger te worden. Hij was ook de enige wiens naam op de omslagen mocht staan, onder het pseudoniem Wirel – een mix van de namen Willy en Karel. Het liep grondig fout toen Verschuere, verwikkeld in een echtscheidingsprocedure, zijn krantenstroken onregelmatig begon af te leveren. Vandersteen verbrak hun gemeenschappelijke overeenkomst en betaalde de afgesproken royalty's op de verkoop van de *Bessy*-albums niet meer. Het ging van kwaad tot erger en ondanks een paar schijnbare verzoeningen zijn beiden met een wrang gevoel uit elkaar gegaan.

Karel Biddeloo omschreef de situatie tussen beiden ooit als 'dramatisch'.

Inderdaad, omdat het zo goed had geklikt tussen beide heren. Wat de één miste, vulde de ander aan. Verschuere was een rastekenaar, Vandersteen een meesterverteller. Vandersteen was er de man niet naar om zijn gevoelens te tonen, noch naar de pers, noch naar zijn vrienden. Desondanks voel je in zijn uitlatingen over Verschuere de bitterheid, èn de spijt.

Studio Vandersteen - Kroniek van een legende - 1947-1990

Grossey
Roularta 2007
ISBN 978-90-5466-981-4
Prijs €23,90
456 pagina's
zwart/wit (sk)

Sociale zakenman

Je hebt Marc Verhaegen geïnterviewd. Ik kan me voorstellen dat de erven daar niet blij mee waren, getuige zijn insinuaties over het vermeende oorlogsverleden van Vandersteen nadat hij was ontslagen.

Dat zou best kunnen. Toch moest Verhaegen een belangrijke rol in het boek krijgen. Hij is immers de laatste medewerker die nog persoonlijk door Vandersteen, op voorspraak van Paul Geerts, is aangenomen. Uiteindelijk heeft hij effectief slechts anderhalf jaar voor Vandersteen gewerkt. Die was toen al ziek en vaak afwezig op de studio. Toch sprak Verhaegen met veel achting over Vandersteen en gebruikt hij nog altijd het blaadje met opmerkingen dat Vandersteen hem gaf naar aanleiding van zijn eerste *Suske en Wiske*-verhaal *Knokken in Knossos*.

Over dat oorlogsverleden vind ik nergens verwijzingen. Heb je daar de medewerkers iets over gevraagd?

Ja, maar daarover wist men weinig. Vandersteen sprak niet over privézaken. Mijn verhaal start eigenlijk in 1947 met Paula van den Branden, zijn eerste vrouw die hem meehielp met inkten. Maar naar aanleiding van de zeldzame vraaggesprekken waarin Vandersteen toch iets over zijn oorlogsverleden prijsgeeft, besefte ik dat de oorlog in zijn latere denken over de studio heeft meegespeeld, meer als sociaal gegeven dan als ideologisch. De familie leed in de oorlog immers honger. Vandersteen moest 's nachts groene aardappelen rapen om zijn kinderen eten te kunnen geven en stiekem bomen afzagen om thuis vuur te kunnen stoken. Daarom koos hij voor kwantiteit in zijn werk. Zo verwierf hij genoeg geld om te zorgen dat de mensen rond hem heen het goed hadden: zijn familie en studiomedewerkers. Dat ging zover dat hij verlieslatende reeksen liet bestaan en het geld bijpaste uit eigen portemonnee zodat hij geen medewerkers hoefde te ontslaan.

Vandersteen heeft diverse eigen reeksen laten doodbloeden of stopgezet. Was hij het typische voorbeeld van een artistieke creatieve ziel en slechte zaakvoerder?

In het begin van zijn carrière verving hij wegens het toenemende succes van *Suske en Wiske* een aantal van zijn bestaande series als *De vrolijke bengels* of *Het plezante circus* door afgeleide series van *Suske en Wiske* zoals *Jerom* of *De grappen van Lambik*. Later liet hij vooral series doodbloeden die hem door de uitgever waren opgedrongen, zoals *Karl May* en *Biggles*.

De grote slachting kwam pas na zijn dood in 1990. Twee, drie jaar later heeft Standaard Uitgeverij alle toen nog lopende series, op *Suske en Wiske* en *De rode ridder* na, gedumpt. Voor een reeks als *Robert en Bertrand* was dat onbegrijpelijk; de verkoop zat nog op 20.000 à 25.000 exemplaren.

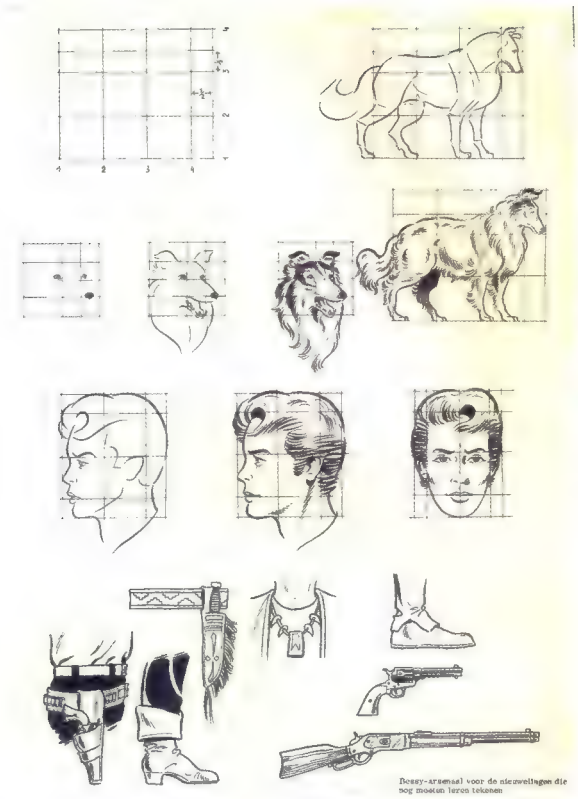

Bessy-arsenaal voor de nieuwelingen die nog moeten leren tekenen

OP DE TERUGWEG VAN EEN EXPEDITIE HEEFT SAM BURTON PECH MET ZIJN WAGENS EN IS GENOODZAAKT MET EEN KARAVAAN BALUADRAGERS NAAR DE ARK TERUG TE KEREN

Vandersteen was weldegelijk een goed zakenman die keihard kon onderhandelen en het onderste uit de kan haalde. Tegelijk bezat hij die sociale reflex om zijn personeel uit de wind te houden als het op ontslagen aankwam. Dat was trouwens zijn belangrijkste bekommernis in 1984 toen Standaard Uitgeverij de studiomensen en -series overnam: niemand mocht zijn congé krijgen.

Ben je tijdens de voorbereiding nog verrast met weetjes over Vandersteen?

Zoals dat waarschijnlijk altijd gebeurt als je in het leven van mensen duikt, moet je je oorspronkelijke beeld bijstellen. Inkleurster Rita Bernaers typeerde Vandersteen als een eenzaam mens. Dat kon ik eerst niet vereenzelvigen met het beeld van de jolige man die iedereen op drank en moppen trakteerde telkens wanneer hij uitging. Uitgever Manu van Treeck beschreef Vandersteen als een man die in het begin van de jaren 1980 een depressie nabij was. Dit soort opmerkingen kon ik pas achteraf kaderen. Dat maakt zo'n onderzoek boeiend. Wat je vooral beseft, is dat zelfs iconen gewone mensen zijn.

geert.de.weyer@stripschrift.nl

BOVEN - De Afrika-strip *Safari* maakte Vandersteen vanaf 1969, inhakend op de populaire Amerikaanse tv-serie *Daktari*.

LINKS - Voorbeeldpagina voor het tekenen van figuren uit *Bessy*.

ONDER - Groepsportret van veel personages uit Studio Vandersteen.

FOTO ARCO VAN OS

BOVEN – Een reünie van studiomedewerkers met vooraan van links naar rechts: Hilde Costermans, Lucienne van Deun, Hannelore Vantieghem, Ronald Grossey, Jacques Bakker, Ann van de Velde, Walter Laureyssens en Eugeen Goossens. Bovenaan van links naar rechts: Eric de Rop, Paul Geerts, Marcel Rouffa, Ron van Riet, Peter Koeken, Jos Vanspauwen en Anita Schauwvlieghe.

RECHTS – Rudy Vanschoonbeek (rechts) steekt de loftrompet over Grossey.

Reünie

De presentatie van Studio Vandersteen – Kroniek van een legende 1947-1990 *vond plaats bij stripwinkel Alex in het Antwerpse Berchem. Volgens Rudy Vanschoonbeek, uitgever van The House of Books, waar Ronald Grossey werkt en een* sabbatical *mocht nemen om te schrijven, geeft het boek een sterk beeld van het sociaal-cultureel leven in het na-oorlogse Vlaanderen. Hij noemde de kroniek een geschiedenis van aaneengeregen getuigenissen die een groot publiek zal aanspreken.* Suske en Wiske*-tekenaar Paul Geerts nam het eerste exemplaar in ontvangst en zei in zijn dankwoord dat al die vaak onbekend gebleven medewerkers van de studio, die dag en nacht werkten, zo'n hommage hebben verdiend.*

De feestelijke uitreiking van het eerste exemplaar was tegelijkertijd een reünie van veel oud-medewerkers van Studio Vandersteen. Uit gesprekken met bij voorbeeld Ron van Riet (Bessy*-studio,* Robert en Bertrand), *Eric de Rop (inkter) en Eugeen Goossens (medewerker vanaf 1965) viel op met hoeveel plezier er werd teruggekeken op de studiotijd. Het was buffelen, maar er werd ook veel gelachen. Het stempel fabriekswerk, dat vaak op de fenomenale stripproductie is gedrukt, vonden de betrokkenen onterecht. Ondanks de tijdsdruk trachtten zij weldegelijk kwaliteitsvol werk af te leveren.*

Verder wezen de medewerkers op het cultuurverschil tussen de serieuzere groep van Studio Vandersteen in Kalmthout en het Bessy*-collectief in Antwerpen. Daar heerste een lossere, ruigere sfeer; er liepen in de jaren zeventig veel bohèmienachtige types rond. Sommigen zaten zelf aan de peppillen om het tempo vol te houden. In de* Bessy*-hoogtijdagen, toen ook de Duitse markt werd bediend, produceerde de studio vier verhalen per maand!*

Grosseys boek loopt tot 1990, het overlijdensjaar van Vandersteen: volgens de schrijver het grote sluitstuk van het studiotijdperk. Een paar jaar later richtte Standaard Uitgeverij een 'slachting' aan onder de diverse reeksen: alleen Suske en Wiske *en* De rode ridder *bleven over. De oud-medewerkers kunnen er zich nòg over opwinden. Ron van Riet, die zijn serie* Robert en Bertrand *zag stopgezet, viel ondanks een ontslagregeling een tijd in een zwart gat. 'Een puur economisch besluit van Standaard zonder enige visie op de toekomst. Vandersteen had zich in zijn graf omgedraaid.' RS*

FOTO ARCO VAN OS

FOTO ARCO VAN OS

RECHTS – Paul Geerts dankt, in het bijzijn van Eric de Rop, Ronald Grossey voor zijn boek uit naam van de medewerkers van Studio Vandersteen.

VANAF 2 AUGUSTUS

DE VERBORGEN GESCHIEDENIS

HET BEGIN VAN DE 2DE CYCLUS

DE MAGISTRATEN IN TWEE WERELDOORLOGEN

© Guy Delcourt Productions - Pécau - Kordey - Chuckry

ZEVEN PSYCHOPATEN

ZEVEN RAZENDE GEKKEN OP PAD OM HITLER TE VERMOORDEN

EERSTE BOEK VAN ZEVEN DELEN

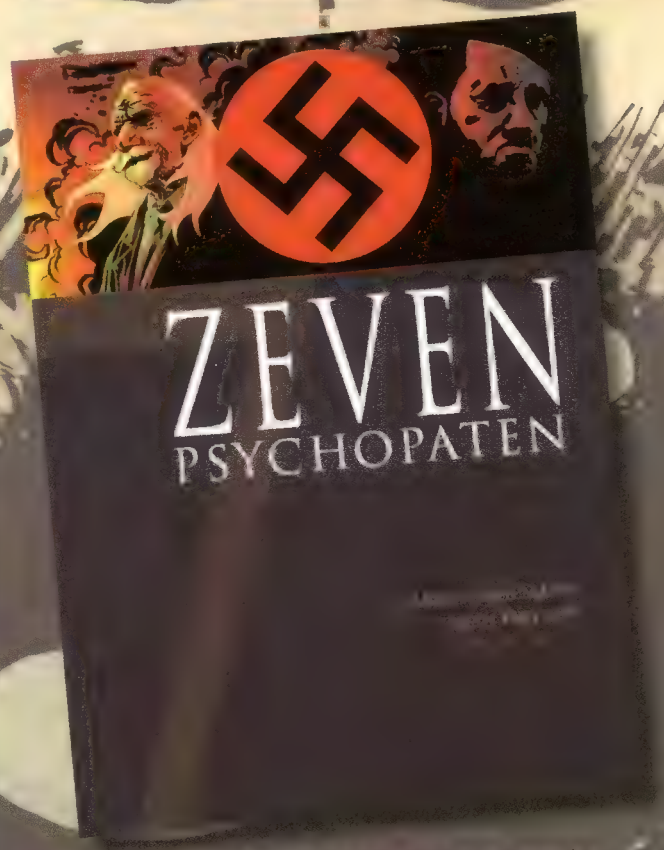

COMPLEET VERHAAL (64 PAGINA'S)

© Guy Delcourt Productions - Vehlmann - Phillips

Wil je meer weten over *Verborgen Geschiedenis* en *Zeven*?
Vraag naar de speciale catalogus bij uw stripspeciaalzaak!

www.silvesterstrips.nl

SILVESTER

De maritieme helden van

DOOR **GRADDY BOVEN**

Tekenaar Jack Staller (1942) heeft een voorliefde voor maritieme geschiedenis, in het bijzonder de 17e eeuw. Dit jaar verscheen bij uitgeverij Aprilis het door hem geïllustreerde boek *Michiel Adriaenszoon de Ruyter, de admiraal*. Eerder al maakte Staller illustraties voor *In de schaduw van de Vliegende Hollander* en publiceerde hij een strip over dit spookschip.

Zeeheld Michiel Adriaensz. de Ruyter (1607-1676) werd bejubeld en geacht door vriend en vijand. Het jaar 2007 staat in het teken van de viering van zijn vierhonderdste geboortedag. Het boek *Michiel Adriaenszoon de Ruyter, de admiraal* (ISBN 978-90-5994-127-4, €29) geeft het relaas weer van een Vlissinger die zijn leven op zee doorbrengt. Een zeeheld zonder angst of twijfel, in het bezit van een uitzonderlijk strategisch en tactisch inzicht. De Ruyter, in dienst van de Republiek der Zeven Provinciën, heeft een belangrijk aandeel in het handhaven van de machtige en rijke positie die de Republiek in de 17e eeuw op het wereldtoneel inneemt. De tijd dat Hollandse schepen de zeeën beheersen. In het boek is veel ruimte gemaakt voor tekeningen. Jack Staller – bekend van de jaren 1990-strip *The Black Hawk Line* – heeft bij deze biografie 128 illustraties gemaakt, in de traditie van Johan Herman Isings en Rien Poortvliet. Het zijn tekeningen met emotie en gevoel, bedoeld om niet alleen de vlootvoogd maar ook de mens Michiel de Ruyter te laten zien.

Eigen interpretatie

Stallers voorliefde voor de 17e eeuw en de maritieme geschiedenis ervan bracht hem eerder bij de verstripping van de legende van *De Vliegende Hollander*. Bij uitgeverij Arboris verschenen twee albums: *Ouverture* (2001) en *Cumulonimbus* (2002). Tekeningen uit deze albums, aangevuld met materiaal voor een nog te publiceren derde deel zijn vorig jaar opgenomen in het boek *In de schaduw van de Vliegende Hollander* (ISBN 90-5994-092-X, €22,50) een verhandeling over deze spooksage.

LINKS - De Ruyters admiraalsschip *Zeven Provinciën*.

'Ik raakte in 1999 in gesprek met Hans van de Boom van uitgeverij Arboris', vertelt Staller. 'Al pratende kwamen we op een strip over de 'Vliegende Hollander' en dat leek mij wel wat. De 17e eeuw heeft iets mysterieus en via zo'n strip kon ik dit tijdperk tot leven brengen. Kunstminnende Nederlanders weten uiteraard veel over deze Gouden Eeuw, maar het grote publiek kent die tijd niet goed. Voor die doelgroep wil ik de 17e eeuw van het stof ontdoen. In mijn strip heb ik opzettelijk geprobeerd om in de sfeer van de schilderijen uit die tijd te werken. Een arbeidsintensieve klus.'

GEHEEL LINKS - De grootste vlootvoogd aller tijden. ONDER - 1653. Manschappen van De Ruyter enteren een Engels schip.

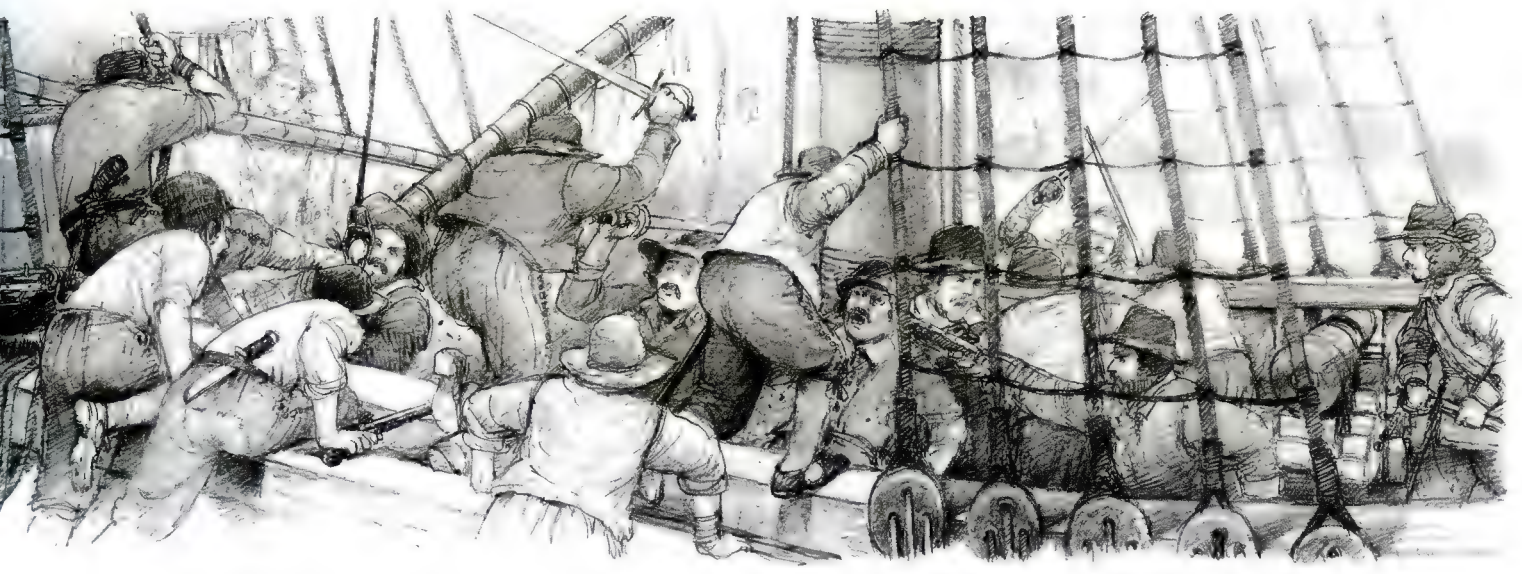

RECHTS - Walvisvaart en ijsschotsen: helletochten.

ERNAAST - 1665. Felle strijd tussen De Ruyters vloot en die van de Engelsen.

Door de tijd heen zijn er velerlei boeken over de Vliegende Hollander verschenen, het spookschip van kapitein Hendrik van der Decken dat gedoemd is voor eeuwig de zeeën te bevaren om dood en verderf te zaaien. Wonderlijke verhalen, die schriftelijk of mondeling zijn overgeleverd. Staller geeft een eigen draai aan de sage. Dat is tegelijkertijd ook de kracht van de legende. Het spookschip nodigt een ieder uit om voort te borduren op zijn avonturen, waarbij het heel gewoon is dat er nieuwe elementen aan het verhaal worden toegevoegd. Staller introduceert in zijn strip bij voorbeeld zonder enige terughoudendheid historische grootheden uit de 17e eeuw, zoals Michiel Adriaensz. de Ruyter, Maarten Harpertz. Tromp, George Ayscue, Johan de Witt, Jean-Baptiste Colbert en Oliver Cromwell. In zijn interpretatie lopen drie verhaallijnen door elkaar heen. De eerste speelt zich af rondom het schip zelf en de achtervolging die kapitein Harm Pietersz. van Waerde op Van der Decken inzet. De tweede handelt over de zeestrijd tussen de Nederlanden en Engeland. De derde verhaallijn tenslotte handelt over het Collegium Sectretus Aequinoctialis, een geheim genootschap dat in de Lage Landen is neergestreken en zoekt naar mensen met bovennatuurlijke krachten.

Dromen

Voor vervolgdelen van Stallers strip moet een nieuwe uitgeverij worden gevonden, omdat Arboris er na de eerste twee

VAN LINKS NAAR RECHTS -

- Speciaal vervaardigde tekening voor *In de schaduw van de Vliegende Hollander* (olieverf op papier). Tevens gebruikt voor het omslag.
- Jack Staller in de traditie van Johan Herman Isings.
- Uitgeverij Aprilis bracht in 2006 ook nog het boek *Onderzeeboten!* uit ter gelegenheid van 100 jaar Nederlandse onderzeeërs. Jack Staller illustreerde deze uitgave (ISBN 90-5994-130-6, €19,95).

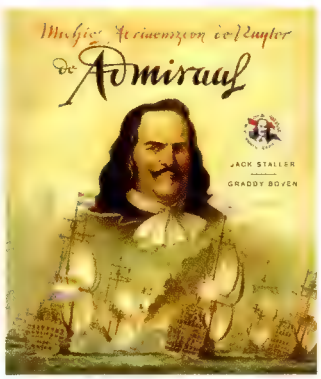

Stuifkennis

In de schaduw van de Vliegende Hollander gaat onder andere in op de talloze verwijzingen naar het spookschip die in strips terug te vinden zijn, zoals:

1948 – *De legende van de Vliegende Hollander* (tekeningen: Piet van der Maaden, scenario: Hans Kosman). De strip is gemaakt in de stijl van *Kapitein Rob*.

1949 – *Kapitein Rob 14: De zwerftocht van de Vliegende Hollander* (tekeningen: Pieter Kuhn, tekst: Evert Werkman). Kapitein Rob pikt twee schipbreukelingen op die beweren dat zij door het spookschip zijn gered.

1955/1956 – *Frank de vliegende Hollander* (tekeningen: Piet Wijn, tekst: Evert Werkman). Strip uit *Het Parool*, waarbij de woorden 'vliegende' en 'Hollander' slaan op hoofdpersoon Frank, een piloot.

1955 – *Suske en Wiske 95: De kleppende klipper* (Willy Vandersteen). Variatie, waarbij de kleppende klipper een spookschip blijkt te zijn dat zeilt en zijn kanonnen afvuurt zonder dat er bemanning aan boord is.

1956 – Vier stripboekjes van Stefan Nawrot. Zij dragen de titels *De Vliegende Hollander*, *De zeerover*, *De verbintenis van de Doge met de zee* en *De schrik van de zeeën*.

1959 – De Friese Vlag in Leeuwarden komt met een speciale uitgave van de serie *Kappie* van Marten Toonder (1912-2005). Het draagt de titel *Het avontuur in China 2 – De Vliegende Hollander*.

1976 – *De Vliegende Hollander* (uitgeverij Mulder en zoon, Amsterdam). Vertelt het verhaal zoals Richard Wagner (1813-1883) het in zijn beroemde opera brengt. Geen echte strip, maar een tussenvorm voor de jeugd waarbij veel tekeningen het verhaal ondersteunen.

delen mee is gestopt. Het derde verhaal is al vergevorderd – werktitel *Azazels bok* – en Staller krijgt geregeld ingevingen voor een vierde avontuur van *De Vliegende Hollander*. 'Het komt voor dat ik dagenlang over het verhaal nadenk. Soms lig ik er 's nachts wakker van. Het is meer een soort half slapen en half dromen en als ik dan iets in m'n hoofd heb dan stap ik uit bed en schrijf het direct op. Ik haal ook veel ingevingen uit kranten.' Als de verhaallijn en de synopsis van zo'n tien A4'tjes gereed zijn, verdeelt hij de tekst over vijfenveertig pagina's en kan het schetsen in potlood beginnen. Daarna vult de tekenaar de lijnen met okergele verf in om de potloodlijnen weg te werken en start hij met het inkleuren middels olieverf. De verf die hij gebruikt is van de merken Van Gogh H2Oil en Artisan. 'Dit is behoorlijk arbeidsintensief en zeker geen traditionele manier van het maken van strips. Maar het is een prachtige manier om mijn tekeningen op het papier vast te leggen. In die zin ben ik op stripgebied een buitenbeentje. Eigenlijk is *De Vliegende Hollander* geen pure strip. Het zweeft tussen alles in en is daardoor voor de striplieffebber in eerste instantie onherkenbaar. Ik ben en ik blijf tegelijkertijd illustrator èn striptekenaar en dat beïnvloedt elkaar.'

graddy.boven@stripschrift.nl

Graddy Boven is historicus en conservator van het Maritiem Museum in Den Helder. Hij heeft als schrijver meegewerkt aan de bij uitgeverij Aprilis verschenen boeken over De Ruyter en De Vliegende Hollander.

1981 – *Robert en Bertrand 40: De Vliegende Hollander* (Willy Vandersteen)
1981 – *Oom Dagobert – Avonturen van een steenrijke eend 11: Het goud van de Vliegende Hollander* (Carl Barks). Het album begint als volgt: 'Zo'n dikke driehonderd jaar geleden verdween op geheimzinnige wijze een rijk beladen Hollands koopvaardijschip. Dit schip is voor oom Dagobert aanleiding tot een speurtocht in de Stille Zuidzee.'
1999-heden – *Spongebob* (Stephen Hillenburg). In zowel de animatiefilms als de afgeleide strips duikt als personage De Vliegende Hollander op.
2001 – *De Vliegende Hollander 1: Ouverture* (Jack Staller, Arboris).
2002 – *De Vliegende Hollander 2: Cumulonimbus* (Jack Staller, Arboris)

[BITS & PIECES → OMSLAG]

Alsof de socialisten pardoes van kleur waren verschoten. Zo schokte de berichtgeving over nummer 296 de wereld. Na zestig jaar klassiek rood was het opeens voorbij. De zware, rode rand is verdwenen. In plaats daarvan is er nu een aflopende voorplaat. Over de hele omslag. Na de blauwe reeks is nu ook de rode reeks van *Suske en Wiske* ten grave gedragen.
Om aan deze dramatische verandering te kunnen wennen heeft men het nieuwe werk in een oude hulpverpakking gehesen. Het album heeft als extra een traditioneel omslag met rode rand. Met als titel *De magnifieke metamorfose*. De curieuze namaakneuzen zitten aldus verpakt in een namaakomslag.
De uitgever stuurde een persbericht de wereld in om tekst en uitleg te geven over deze giga-verandering. Alsof een grote uitslaande brand aanstaande was. Commentatoren deden pogingen elkaar te overtreffen in hun afwijzingen van deze dramatische aantasting van het Belgisch erfgoed. Variërend van 'the series formerly known as the red series' tot 'niks nieuws lay-out' huilde iedereen grote krokodillentranen. Toppunt was de man die vond dat 'hiermee de identiteit van de serie verloren was gegaan'. Ook geweldig was de frase 'je gooit een sterk herkenningspunt in de vuilnisbak'. Men heeft gewoon een rood randje weggehaald. En dan staat de wereld op zijn kop. Terwijl deze omslagvorm alleen in Nederland en België gangbaar was. In Engeland, Frankrijk en zelfs in China kennen ze al jaren het omslag met de volledige tekening. We lopen in de Nederlanden gewoon een eeuw achter.
Het zal tijd worden dat die serie eens lekker wordt gepimpt. Want zestig jaar hetzelfde onnozele kaftje rondsturen getuigt ook van weinig fantasie. 'Na de inhoud, het papier en de druk is nu de buitenkant aan de beurt' zo staat in het bericht van de uitgever te lezen. Ze hebben er twee jaar aan gesleuteld. Ja, de uitgever, niet de artiest. Want die is bekwaam niet meer aan de macht in deze serie. Scenarist Peter van Gucht en tekenaar Luc Morjaeu mogen dan wel braaf melden dat ze weer dicht naar de vertelstijl en kaders van Willy Vandersteen zijn gekropen, maar de uitgever is de heerser. Iedereen beseft dat het nu die uitgever is die bepaalt wat er in het album komt, hoe het er komt en wanneer het er mag komen. De creativiteit is keurig in een industrieel jasje gegoten. Als er maar verkocht wordt. Zeker nu alle oude delen ook nieuwe kartonnen omslagen gaan krijgen. Arme verzamelaars worden hier automatisch een flinke poet uitgeruikt. Maar er zijn ook echte veranderingen waarover men niets zegt. Ongemerkt is Suske en passant zijn trendy broek met opgelegde zakken kwijtgeraakt. Hij loopt weer rond in dat lullige zwarte broekje van weleer. Zo'n beetje zoals Wiske haar zwart truitje en mini rokje eveneens snel moest inleveren als ze het destijds had aangetrokken. Heet de omslag een modernisering, dan zou ik de kleding willen betitelen als terug naar de oertijd.
Uiteraard had de uitgever ook de markt onderzocht. Want stel je voor dat je zomaar zelf ergens in verandering (delijkheid voor neemt. Achter zo'n onderzoek kun je je als uitgever modern verstoppen door te zeggen dat je klanten iets willen. In dit geval heel jonge klanten. Want de uitgever gaat zich met de 'nieuwe' *Suske en Wiske* richten op een verse doelgroep. De kindjes van deze tijd! En van die jonge lezertjes had men zoal begrepen dat die graag een ander kaftje willen. Bovendien moet het allemaal makkelijker worden.
Dus gaat men het aantal talkers met letters drastisch reduceren. Wie niet kan lezen (!) kan dan namelijk toch al heel goed het verhaal volgen. Zo luidt de redenering. Dat lijkt wel heel kleine kindertjes als doelgroep.
Natuurlijk is er in album 296 met Suske en Wiske van de Neuzelingen dan opeens heel bizar. De uitgever en [illegible] meldt een Belgisch krantenartikel, 'willen 'goddienstwerkrijk' aan de kaak stellen bij hun doelgroep.
Volgens mij moet er nog veel meer veranderen. Met name de uitgever. Die is kennelijk al weer vergeten wat zijn nieuwste doelgroep was.

ben.bits@stripschrift.nl

[DE BOVENTOON]

Het jaar van de olifant 1: Doorlopende lijn
Het jaar van de olifant 2: Er is maar één kleur

Linthout
Bries 2007
ISBN 978-90-76708-59-1 (deel 1)
ISBN 978-90-78708-60-7 (deel 2)
Prijs €5
24 pagina's
zwart/wit (sk)

OVERLEVEN NA EEN ZELFMOORD

In 2004 ging de 21-jarige zoon Sam, enig kind van **Willy Linthout** en zijn vrouw Magda, op de rails voor de trein liggen: hij had geen zin meer in het leven. Deze, waarschijnlijk meest traumatische gebeurtenis die ouders kan overkomen, heeft de stripmaker - bekend door de zeer populaire Belgische humoristische strip *De avonturen van Urbanus* - verwerkt in een zeer indrukwekkend en ontroerend verhaal, *Het jaar van de olifant*. Hiervan zijn recent de eerste twee delen, *Doorlopende lijn* en *Er is maar één kleur*, bij uitgeverij Bries verschenen.

Een therapeutische strip, zo noemt Linthout zijn verhaal in een zeldzaam openhartig interview dat hij samen met zijn vrouw gaf aan de Belgische krant *De Morgen* (12-05-07). 'Dit is mijn ei. Ze zullen misschien zeggen dat het slordig of lelijk is, maar dat kan me niet schelen. Het is mijn ei. Ik moest het leggen. Geen idee of ik er mensen mee kan helpen, want ik kan mezelf amper helpen. Maar toch hoop ik dat iemand er iets aan heeft.'

In de gebruikelijke stijl waarin hij jarenlang 'grappen, grollen en gezever' heeft getekend, kruipt de tekenaar nu in zijn alter ego Karel en vertelt wat hem overkomt als zijn zoon Wannes zelfmoord heeft gepleegd door van het dak af te springen. De niet geïnkte potloodschetsen lijken onaf, zoals het leven van zijn zoon niet is afgemaakt. Aanvankelijk ontkent Karel de dood en gaat hij gewoon aan het werk. De ongelofelijke botheid van zijn baas en het opdringerige medeleven van een vrouwelijke collega doen hem bepaald geen goed. Hij krijgt hallucinaties, merkt dat hij overspannen is en zoekt hulp. Maar de therapie die Karel krijgt van dokter De Smedt voorkomt niet dat hij steeds meer in de war raakt. Hij ontwikkelt beangstigende, 'kabbalistische' doemdenkbeelden als hij verneemt dat er nog drie mensen in het appartementenblok zijn overleden. Binnenkort is hij aan de beurt! Na een drinkgelag waarbij hij ook letterlijk in de goot terecht komt, komt hij al hallucinerend tot een oplossing waarmee hij denkt de ingebeelde vloek voorlopig onschadelijk te maken.

Het jaar van de olifant zal uiteindelijk acht delen omvatten, maar al na het lezen van de twee eerste delen ontstaat diepe bewondering voor de 'komieke' striptekenaar, die de moed heeft en in staat is om een persoonlijke tragedie binnen zijn bekende stijl op zo'n doorvoelde en toch beheerste manier te vertellen. Het laat geen lezer onberoerd. DR

De uitroeptekens staan voor de volgende waardeoordelen:

!!!!! grote klasse!
!!!! kopen!
!!! middenmoot
!! mwâh
! kastvulling
... door 't putje

Van 9/11 tot Balkenende

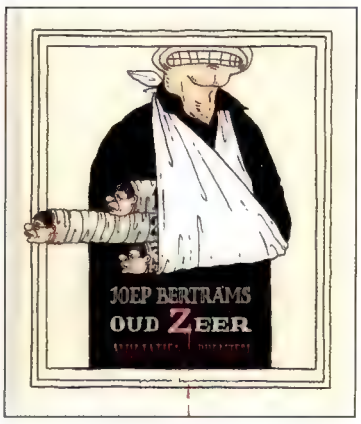

Met *Oud zeer* heeft Jean-Marc van Tol een opmerkelijk boek aan het fonds van zijn prille uitgeverij Catullus toegevoegd. **Joep Bertrams**, al sinds 1989 verbonden aan *Het Parool* waarin hij bijtende, soms laconieke maar altijd scherpe politieke commentatoren in de vorm van prenten publiceert, is namelijk geen tekenaar met een lange bibliografie. Daarnaast is het een bijzondere uitgave omdat achterin het lijvige boekwerkje ook een dvd is bijgevoegd waarop 67 minuten aan animatiefilmpjes te zien is die aan het eind van *Nova*, het actualiteitenprogramma op tv, worden getoond.

De prenten in het boekje rijgen nationale en internationale politieke gebeurtenissen aaneen beginnend met een duivels hoofd dat in september 2001 plots tussen New Yorkse Twin Towers opduikt en eindigend met een om de zegen vragende Balkenende zittend voor een pan met ingrediënten uit zijn vierde regeringsperiode begin dit jaar. De gave van Bertrams is om met een summiere ondertekst en een subtitel in het plaatje de context meteen duidelijk te maken.

Op de dvd met animaties introduceert Bertrams een nieuw begrip: de politieke animatie. Hij benut optimaal de mogelijkheid om met beweging van zijn karikaturen een aanloopje naar de clou te nemen. Met een ferm tikje van de geanimeerde vulpen plaatst hij de hoofdpersonages in een hoekje van de cartoonomlijsting en werkt zijn satirisch commentaar uit. Geniaal zijn een vredesduif wachtend op de bus naar vrede in het Midden-Oosten en (inmiddels-oud) minister Zalm van Financiën die aan de verkeerde kant van een afstapje de argeloze eurogebruiker waarschuwt voor het gevaar.

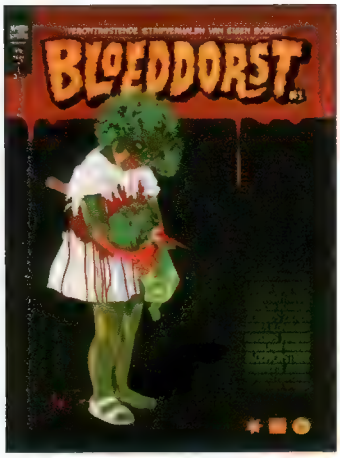

Van Aangevreten tot Zombie

Bloeddorst is een stripboek met louter griezel- en horrorbijdragen van Nederlandse en Vlaamse auteurs. Striptekenaar en horrorliefhebber **Menno Kooistra** verzamelde een kleine dertig vrijwilligers om zich heen die allen in veelal eigen herkenbare stijl een strip leverden vol met zombies, monsters, weerwolven, geesten en spookverschijningen. Een aantal van hen kiest voor een aanloopje waarin zich alledaagse situaties afspelen. **Wout Paulussen** laat een meisje haar ouderlijk huis bezoeken waarin zij plotseling wordt geconfronteerd met zichzelf in een jeugdige uitvoering en het duo **Erik Snelleman** en **Jan Krol** zorgt ervoor dat een *blind date* ontaardt in een smakelijk diner voor één persoon.

Anderen kiezen voor de combi met humor. **Jeroen Funke** tekent een klassiek gegeven waarin een jarige vooral zichzelf verrast bij zijn surpriseparty en laat **Paul Stellingwerf** een jonge leerling zijn IQ op bizarre wijze upgraden. Grappig is ook de parodie die **Koen Hottentot** loslaat op *The exorcist* (*'Your mother wears socks in hell!'*). Nog weer anderen hebben een voorkeur voor een abstractere aanpak en laten het bovennatuurlijke een rol spelen. Verhalen waarin een groter beroep wordt gedaan op het voorstellingsvermogen van de lezer zijn van de hand van **Erik Wielaert** die een tekstloze bijdrage levert en **Stephan Brusche** met een zwart verhaal over *Lucifer en de dood*. **Marcel Ruijters** neemt de gelegenheid te baat om de nonnen en de wildeman uit *Sine Qua Non* opnieuw op te voeren en hen een merkwaardig en gewelddadig avontuur te laten beleven. **Chris Evenhuis** levert twee tekstuele bijdragen van een pagina, uiteraard vloeit ook hier het bloed overvloedig.

Bloeddorst kan als een geslaagd project worden beschouwd. Een goede zaak dat er weer een gezamenlijk initiatief van de grond is getrokken in de Nederlandse stripwereld. Alleen daarom verdient Kooistra als initiatiefnemer alle lof voor dit boek, evenals uitgever Bee Dee. Ook de aandacht die het horrorgenre op deze manier weer eens krijgt is een pluspunt en zoals **Peter Pontiac** terecht opmerkt op de openingspagina: 'Elke tekenaar wordt ooit een 'underground'-tekenaar!' TdK

Bloeddorst 1

Diverse auteurs
Bee Dee 2007
ISBN 978-90-77331-48-4
Prijs €19,95
96 pagina's
zwart/wit (sk)

Loopwijst
ZOMBIE
KAN JE GEEN BLOED ZIEN, WAAR JE OOK KIJKT? WORD JE GEWELD DOOR 'N WIET TE LESSEN BLOEDDORST EN GEFOLTERD DOOR 'N GRUWELIJKE LEEFHONGER? DAN IS HIER HET BROUWSEL DAT BLOEDROMOE BLEINDIGT! MAANZIEK NACHTBRAKERTJE OF ONVERSCHROKKEN NACHTMERRIERUITER, ALS BLOEDROOD JE LIEVELINGSKLEUR IS, BEREID JE DAN VOOR OP EEN VLOEDGOLF VAN DAT VOEDZAME VOCHT! BLOEDLICHAAMPJES ZOVER 'T BLOEDDOORLOPEN OOG REIKT!
EN WAAR ZOU EEN BOEKENWURM ALS JIJ 'N WARMBLOEDIGER ONTHAAL VINDEN DAN BIJ DE GRAFMADE?
BLOEDDORST
'SCHAVELLA ZOMBIE'

Van Joep Bertrams, oud-leraar aan een middelbare school, ex-decorontwerper en voorheen tekenaar bij de jeugdbladen *Taptoe* en *Okki*, bekroond met twee zilveren penselen voor zijn illustraties, de Ton Smitspenning en de inktspotprijs voor beste politieke cartoon in 2005, is nog tot eind september een tentoonstelling te bewonderen in het Persmuseum in Amsterdam. TdK

Oud zeer

Bertrams
Catullus 2007
ISBN 978-90-78753-04-9
Prijs €24,95
144 pagina's + dvd
zwart/wit (hk)

ADVERTENTIE

Blijf jij ook op de hoogte van alles wat er op het gebied van strips gebeurt?

BLIJF BIJ MET SHERPA'S STRIPJAAR

SAMENGESTELD DOOR GEERT DE WEYER

Zojuist verschenen:

STRIPJAAR 2007
132 pagina's boordevol informatie!
Cover van Van den Boogaard & Kim
ISBN 978-90-75504-90-3

Ook nog verkrijgbaar:

STRIPJAAR 2006
Nieuw formaat. 156 pagina's: artikelen, interviews, info!
Cover van Bosschaert & Floor
ISBN 978-90-75504-77-4

STRIPJAAR 2004
320 pagina's, inclusief Servicegids 2005. Cover van Kolk & Conz
ISBN 978-90-75504-65-1

Mis ze niet! vraag je stripwinkelier!
€ 19,95 per boek!

www.sherpa.nu

ADVERTENTIE

ONMISBAAR

80 pagina's full-colour over deze supertekenaar, met uitgebreide bibliografie. Van deze hardcover is ook een genummerde en gesigneerde editie met luxe prent uitgebracht.

www.stripschrift.nl

ADVERTENTIE

Yendor
STRIPWINKEL

Korte Hoogstraat 16
3011 GL Rotterdam
Tel 010 - 433 17 10
Fax 010 - 411 38 54

ADVERTENTIE

PELLUCIDAR
Strips & Curiosa

Nieuweweg 6, Groningen
dinsdag - vrijdag 11.00-18.00
zaterdag 10.00-17.00
Tel. 050-3684414
Mail pellucidar@planet.nl
Web members.lycos.nl/pellucidar

Sorry, ik nam u voor iemand anders!

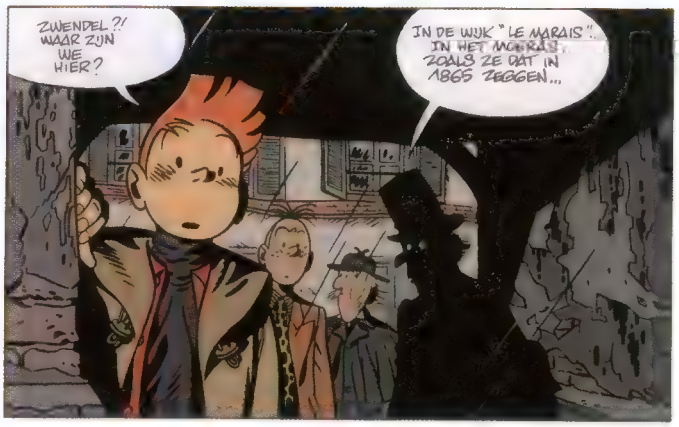

Een verhaal van Robbedoes en Kwabbernoot door... 2: Het moeras van de tijd

Le Gall
Dupuis 2007
ISBN 978-90-314-2831-1
Prijs €7,50
56 pagina's
kleur (sk)

Deze reeks geeft grote auteurs de gelegenheid om *one-shots* te maken rondom de vertrouwde karakters. Yoann en Vehlmann startten met *Versteende reuzen*. **Frank le Gall** volgt nu met *Het moeras van de tijd.*

André Franquin was in zijn *Robbedoes en Kwabbernoot*-tijdperk een meester van de slapstick. Zijn elastisch figuurtjes, neergezet in ogenschijnlijk nonchalante lijnen, dansen over het papier en suggereren een enorme dynamiek. Franquins opvolgers in deze reeks waren tot voor kort vooral navolgers van zijn stijl. Le Gall bezit andere kwaliteiten. In zijn serie *Theodoor Cleysters*, een stripmonument, toont hij zich bedreven in het neerzetten van door noodlot gedreven karakters in een nostalgische sfeer.

De titel van dit album verwijst naar een tijdreis: Robbedoes en Kwabbernoot belanden met Graaf Rommelgem in de Parijse wijk Le Marais (Het moeras). Het doel van de tocht is de verdwenen boef Zwendel op te sporen. Eenmaal aangekomen in 1865 krijgt het gezelschap echter problemen met een bende schurken, terwijl de weg naar het heden definitief lijkt afgesloten.

Wat zich ontspint is een zorgvuldig geconstrueerd verhaal, vormgegeven in helder tekenwerk. Het avontuur heeft vaart en de karakters zijn ondanks de interpretatie van Le Gall zeer herkenbaar als de vertrouwde figuren van Franquin. Alleen dan geloofwaardiger en minder grappig. Mocht Franquin nog leven en een aflevering van *Theodoor Cleysters* gaan maken, was het resultaat waarschijnlijk omgekeerd: grappiger, maar minder geloofwaardig.

Desondanks kent het album zijn humoristische momenten. Als Spip vlucht voor een rat, ziet hij zijn achtervolger geveld door een klap van een gele staart met zwarte plekken. Spip kijkt blij op, in de verwachting een oude bekende te zien. Het enige dat hij ziet is een luipaard. 'Sorry, ik nam u voor iemand anders!' zegt hij dan.

Het is vooral het eigene van Le Gall dat dit album tot een zeer lezenswaardig avontuur maakt. De bewuste nieuwe koers in de reeks, waarin opvolging niet noodzakelijk meer tot navolging leidt, heeft met dit album wederom tot een artistiek succes geleid. HW

Pulp in een te chique jas

Bestaat er zoiets als een boek dat te luxe is uitgegeven? Een vriend van mij is toneelregisseur. Hij deed een keer een project met een groep jonge acteurs om zes grote stukken uit de wereldliteratuur te spelen met steeds maar twee weken repetitie. Op de avond voor de première van het vierde stuk heeft hij persoonlijk het decor gesloopt omdat het te mooi was. Tegen een te mooi afgewerkt decor zouden de prestaties van de acteurs te amateuristisch lijken. Iets soortgelijks is aan de hand met Boumaars heruitgave van een aantal van **Georges Mazure**'s minder bekende stripseries uit de jaren 1954/1972. In drie prachtige banden van 64 pagina's worden we getrakteerd op een drietal pulp-achtige creaties van Alfred Mazure's minder bekende broer. In *Stripschrift 383* is ruim aandacht besteed aan deze tekenaar, die voornamelijk als illustrator werkte, maar ook af en toe een zijstapje maakte naar het stripverhaal. Meestal waren die zijstapjes kort, maar de soepelheid van zijn stijl verraadde een grote bekendheid en misschien zelfs wel genegenheid voor het genre. Elk van de drie delen beslaat een ander decennium. Deel 3 de pulpachtige avonturen van Dolf Staal, een soort kruising tussen Dick Bos en Bob Evers. De tekeningen zijn primitief, maar raak. En eigenlijk best wel een beetje gewaagd voor een serie verhalen die als promotiemateriaal voor supermarktketen Spar werden gemaakt. Deel 2, het meest bevredigende van de reeks, is een verstripping van een verhaal van **Pelham Grenville Wodehouse** – Laat 't maar aan Psmith over! – en verscheen in 1961 als krantenstrip in *Rotterdams Nieuwsblad*. Deel 1 is een bundeling van de in 1972

Knipoog en zelfspot ontbreken

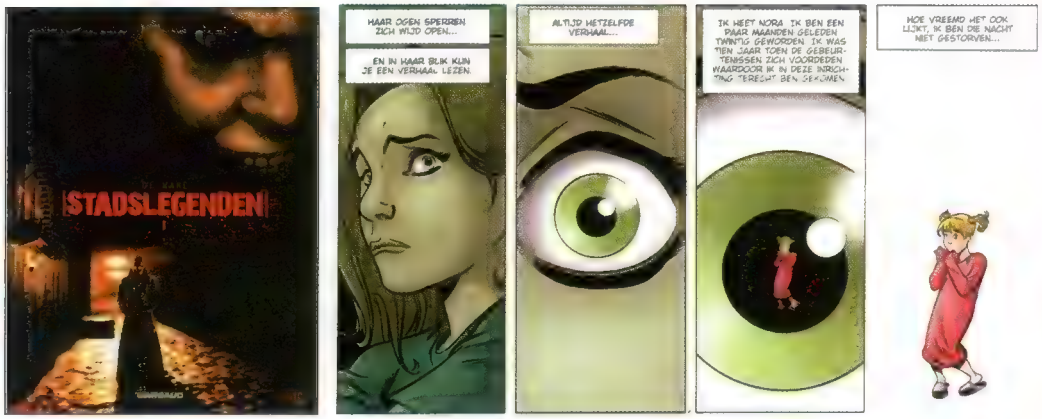
STADSLEGENDEN
HAAR OGEN SPERREN ZICH WIJD OPEN...
EN IN HAAR BLIK KUN JE EEN VERHAAL LEZEN.
ALTIJD HETZELFDE VERHAAL...
IK HEET NORA. IK BEN EEN PAAR MAANDEN GELEDEN TWINTIG GEWORDEN. IK WAS TIEN JAAR TOEN DE GEBEURTENISSEN ZICH VOORDEDEN WAARDOOR IK IN DEZE INRICHTING TERECHT BEN GEKOMEN.
HOE VREEMD HET OOK LIJKT, IK BEN DIE NACHT NIET GESTORVEN...

De ware stadslegenden 1

Guérinaeau & Damour & Henriet & Formosa & Corbeyran & Guérin

Dargaud 2007
ISBN 978-90-6793-930-0
Prijs €7,50
52 pagina's
kleur (sk)

Een strip die de duistere kant van het broodje-aapverhaal als thema heeft. Met andere woorden: het griezelverhaal dat vaak wordt (door)verteld met de toevoeging 'waar gebeurd'. En ook al weet iedereen dat het niet waar is, het geeft zo'n verhaaltje toch net even iets extra's.

Vier van dit soort verhalen van de hand van **Corbeyran** en **Rémi Guérin**, zijn door vier verschillende tekenaars uitgewerkt en in deze uitgave gebundeld. Hoewel een Frans product, wordt hierbij zwaar geleund op de Amerikaanse (pulp)cultuur. Zowel thema als titel zijn ontleend aan de griezelfilm *Urban Legend* uit 1988 en er zijn duidelijke verwijzingen naar griezelcomics als *Tales From The Crypt* en *Creepy*. Zo wordt elke vertelling door een vaste figuur (de personificatie van Het Gerucht) in- en uitgeleid. Net zoals The Cryptkeeper dat deed.

Biedt dit album dan ook hetzelfde vermaak als de oude griezelcomics? Was het maar waar. Het mag dan allemaal verwijzen naar die goede oude tijd, het gaat fout door de eigen, moderne elementen. Belangrijkste minpunt: het neemt zichzelf allemaal veel te serieus. De knipoog en zelfspot uit de Amerikaanse klassieke comics ontbreken nagenoeg helemaal. Het zijn wrede, zelfs sadistische verhalen zonder enig relativeringsvermogen. Hier wordt alleen op basale gevoelens als angst en walging geschoten.

Als horror de seksfilm van de pulp is, dan heeft dit alle finesses van kinderporno. Waarbij het ergste nog is dat het geheel zo pretentieus is als de pest en doet alsof het bol staat van diepe filosofische gedachten. Het album wordt godbetert afgesloten door een verhandeling over stadslegenden van de hand van een hoogleraar sociologie van de universiteit van Montpellier!

Alleen voor mensen die kicken op bloed en geweld om het geweld. Het tweede uitroepteken is voor het tekenwerk. Dat kan er zeker mee door. WT

Georges Mazure 1: Don O'Kay
Georges Mazure 2: Laat 't maar aan Psmith over!
Georges Mazure 3: Dolf Staal

Mazure & Wodehouse
Boumaar 2007
ISBN geen
Prijs €17,95
64 pagina's
zwart/wit (hk)
(deel 1
(deel 2)
(deel 3)

voor uitgeverij Classics gemaakte pocketstripreeks *Don O'Kay*. Waarom de deeltjes chronologisch achteruit lopen is mij een raadsel, vooral ook omdat het lijkt alsof de drie voorwoorden ook achteruit gelezen moeten worden.

De verhalen zijn zeer vermakelijk op een soort pulp-niveau. Detectives, ontvoerde dames en meer van dat soort verwikkelingen. Zo worden ze tegenwoordig niet meer gemaakt, zullen we maar zeggen. De tekenstijl van Mazure is indrukwekkend, maar altijd gehaast. Je vraagt je af wat hij had kunnen doen met iets meer tijd en betere verhalen. Net als de stijl van z'n broer heeft het iets Engels en dat is zeker geen belediging. Bij de latere verhalen wordt het af en toe iets te gemaniëreerd en lijkt het eerder of we te doen hebben met een tweederangs Spaanse tekenaar. Een serie voor de verzamelaars, dus? Maar die hebben het meeste waarschijnlijk al in hun kast staan. Op deze manier uitgegeven blijft het ieder geval nog een paar jaartjes voor het nageslacht bewaard. GA

ADVERTENTIE

OOG & BLIK

IN AUGUSTUS VERSCHIJNEN:

Cartoondiarree
– Michiel van der Pol –
De onovertroffen winnaar van de Stripstrijd in Het Parool! Een cartoon voor elke dag!
Paperback, zwart-wit, 368 pagina's, €19,95

Terug op aarde 1 en 2
– Larcenet en Ferri –
Een vrolijke strip over de auteur en zijn vrouw, terug op het Franse platteland! Korte grappen van de maker van *De dagelijkse worsteling*.
Hardcover, kleur, 48 pagina's, €13,50 per deel

IN SEPTEMBER VERSCHIJNEN:

XXe Hemel 19<00> en 20<00>
– Yslaire –
Eindelijk, de langverwachte slotdelen van Yslaires meesterwerk over de vorige eeuw.
Hardcover, kleur, 80 resp. 64 pagina's, €17,50 per deel

www.oogenblik.nl

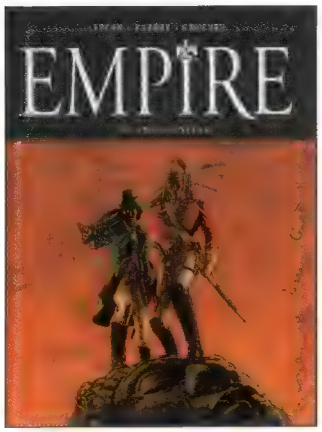

Een verhaal met zijpaden

Tegelijk met de afronding van het gehypte *De verborgen geschiedenis* verscheen *Empire 1*, een productie van dezelfde auteurs. In een poging het ijzer te smeden als het heet is; een slimme zet van de uitgever. Daar waar *De verborgen geschiedenis* toch vaak een tikkie te ingewikkeld is om ècht aan te slaan, kent *Empire* een simpeler opzet. De pointe van het verhaal draait om een onbekende Engelse generaal die Napoleon Bonaparte op het slagveld verslaat met een geniaal strijdplan. Dat laten de Fransen uiteraard niet over hun kant gaan en zij sturen een militair en een burger op pad om de man die zich steevast in een huifkar verschanst, te elimineren. Jammer is wel dat **Jean-Pierre Pécau** zoveel ruimte nodig heeft om zijn verhaal te vertellen. Hij bewandelt onnodige zijpaden en allerlei scènes van tien plaatjes kunnen ook in twee of drie tekeningen verteld worden. **Igor Kordey** blijft moeite houden met de personages – vooral de koppen –, maar tekent wel een aantal fraaie overzichtsplaten en geniet van technische hoogstandjes zoals stoomboten en zeppelins. TdK

Empire 1: De spookgeneraal

Kordey & Pécau
Silvester 2007
ISBN 978-90-5885-155-0
Prijs €14,95
56 pagina's
kleur (hk)

Veel gedoe om een erfenis

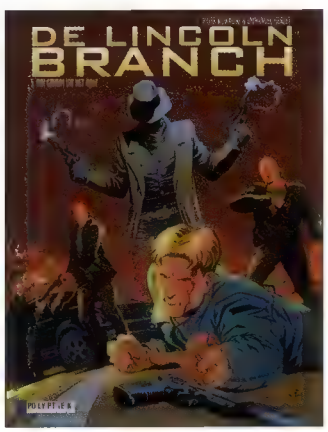

In navolging van Dupuis en haar Collectie Impressie(s), heeft Lombard ook besloten hun nieuwe series in de **Collectie Polyptiek** voortaan in harde kaft uit te brengen. Ze hopen daarmee een groter lezerspubliek te trekken. De serie *De Lincoln Branch* heeft echter meer nodig dan een mooi hard kaftje om tot een favoriete reeks van veel lezers te gaan behoren. De reeks die uit vier delen gaat bestaan, opent nogal traag. Scenarist **Emmanuel Herzet** heeft een heel album nodig om uit de doeken te doen dat Ted Voss een aantal opmerkelijke en mysterieuze papieren vanuit de nalatenschap van zijn vader en grootvader heeft geërfd.
Ook tekenaar **Piotr Kowalski** kan het verhaal niet van veel vaart voorzien vooral omdat bladzijden achter elkaar gevuld worden met aan tafels zittende mensen die elkaar eindeloos vertellen wat een en ander toch zou kunnen betekenen. Het is dubbel jammer dat Kowalski klaarblijkelijk niet is afgestudeerd in gezichtsuitdrukkingen. Pas in de laatste bladzijden wordt er wat actie aan het verhaal toegevoegd, wanneer de gebruikelijke groepering *bad guys* opduikt. En er verschijnt een geheimzinnige beschermengel aan het slot, als een soort *cliffhanger* voor het volgende deel. TdK

De Lincoln Branch 1: Een geheim uit het graf

Kowalski & Herzet
Lombard 2007
ISBN 978-90-5581-619-4
Prijs €13
48 pagina's
kleur (hk)

ADVERTENTIE

LUXE STRIPUITGAVE!
FANTASIA
OPLAGE: 100 STUKS
PRIJS: 49 EURO
INCLUSIEF:
BOEKENLEGGER
A3 POSTER

GELDERLANDPLEIN 203 AMSTERDAM TEL. 020-6427888 - WEBSITE: HTTP://HOME.TISCALI.NL/STRIPWINKELFANTASIA

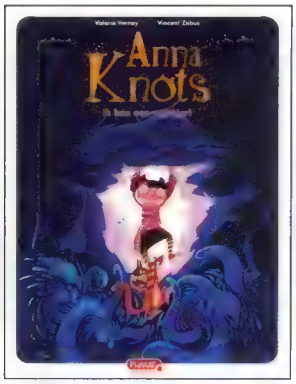

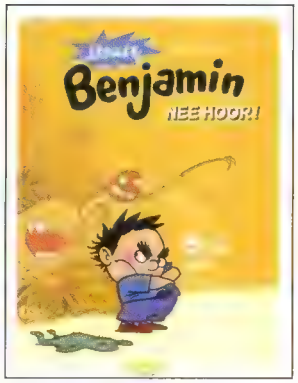

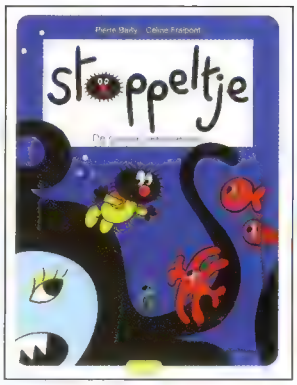

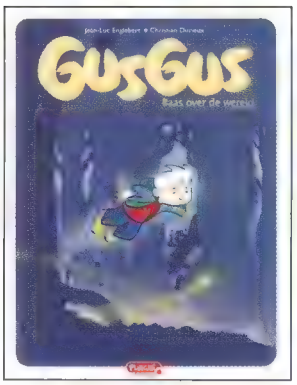

Niet altijd gecharmeerd van monsters

Uitgeverij Dupuis heeft twee nieuwe kinderreeksen opgezet: de *Collectie Ukje* met stripseries die kinderen van drie jaar en ouder zelfstandig kunnen lezen, en de *Collectie Plukje* met hetzelfde doel maar dan voor zesplus. Van elke collectie zijn inmiddels twee delen verschenen. De makers zijn veelal in Nederland onbekende stripauteurs. **Carine de Brab** (pseudoniem voor **Carina de Brabanter**) is wellicht nog het bekendst. Zij tekent de strips *Margot en Oscar Pluis* en *Vlooienbaal*. In de *Collectie Ukje* is nu *Stoute Benjamin* verschenen: een pantomime-strip over een jochie dat het de babysit bijzonder lastig maakt. Ook *Stoppeltje* van **Pierre Bailly** (tekenaar) en **Céline Frapont** (scenarist) is een woordloze strip, handelend over een mannetje dat in allerlei bizarre avonturen verzeild raakt.

Valérie Vernay (tekenaar) en **Vincent Zabus** (scenarist) zijn verantwoordelijk voor *Anna Knots*. Die strip handelt over het meisje Anna dat suikerziekte heeft en zich daarvoor vanwege de noodzakelijke injecties schaamt. Ze voelt zich meer thuis in een wereld van monsters en zoekt met haar gekke kat als een soort Alice in Wonderland naar vreemde wezens met wie ze vriendjes kan worden. Maar of dat nu wel zo'n goed idee is...

Gusgus tenslotte is half jongen/half spook en verhuist met zijn moeder en vader (ook spook) naar een dorpje. Dat levert stof op voor talrijke fantasierijke avonturen. De makers **Jean-Luc Englebert** (tekenaar) en **Christian Durieux** (schrijver) lijken welhaast leentjebuur te hebben gespeeld bij *Kleine Vampier* van Joann Sfar.

De gemeenschappelijke deler van dit viertal is het monsterthema. Alle strips hebben iets angstaanjagends in zich, maar bij de *Collectie Ukje* blijken – proefondervindelijk – niet alle lezertjes van drieplus, die nog heilig in (slaap)monsters geloven, hiervan gecharmeerd. Met de uitvoering is overigens niets mis: de verhalen ogen modern, in frisse stijlen getekend, en de hardkartonnen editie ziet er verzorgd uit. RS

Anna Knots 1: Ik ben een monster

Vernay & Zabus
Dupuis 2007
ISBN 978-90-314-2869-4
Prijs €9,50
48 pagina's
kleur (hk)

Stoute Benjamin 1: Nee hoor!

De Brab
Dupuis 2007
ISBN 978-90-314-2864-9
Prijs €9,50
32 pagina's
kleur (hk)

Stoppeltje 1: De gulzige zeemeermin

Bailly & Frapont
ISBN 978-90-314-2863-2
Prijs €9,50
32 pagina's
kleur (hk)

Gusgus 1: Baas over de wereld

Englebert & Durieux
Dupuis 2007
ISBN 978-90-314-2865-6
Prijs €9,50
48 pagina's
kleur (hk)

ADVERTENTIE

SUPERSTRIP SPECIAALZAAK

EPPO.NL

Kleine Berg 33 • 5611 JS Eindhoven • tel. 040 – 244 18 82 • fax 040 – 243 58 73 • www.eppo.nl

ADVERTENTIE

BOEKWENS?

Wie droomt er niet van een eigen strip- of cartoon-boek?

STUDIO XTRA VERZORGT UW EIGEN UITGAVE

OOK KLEINE AANTALLEN

EENVOUDIG BIJ TE BESTELLEN

KANT & KLAAR BESTAND OF ONTWERP & OPMAAK DOOR XTRA

GLOSSY OF MAT KLEUROMSLAG

KWALITEITSPAPIER

KORTE PRODUCTIETIJD

Ook leuk als uniek & origineel cadeau!

VOOR INFO EN PRIJSOPGAVE:
STUDIO XTRA
TEL. 020 – 625 48 52
FAX: 020 – 638 29 55
INFO@BOEKWENS.NL

De droom van Jeruzalem 1: De heilige militie

Marty & Thirault
Dupuis 2007
ISBN 978-90-314-2862-5
Prijs €13
48 pagina's
kleur (hk)

Grauwe vertelling over kruistochten

We schrijven de donkere Middeleeuwen. De kleine Hermance Languedolce beschikt over een wonderbaarlijke gave. Als een herboren Christus brengt hij dodelijke verwonde en verminkte slachtoffers met de hulp van zijn moeder weer tot leven. Hij belandt echter op de brandstapel, maar ontkomt op wonderbaarlijke manier aan zijn lot. Hermance ontmoet daarna de Baltische avonturier Karlis Oresund alias Zwarte Lijf. Deze meedogenloze killer wordt op een dag bekeerd door het kruis en gaat voort als een bezeten kruisvaarder. Hij komt in dienst van de Bohemund van Tarente, een van de aanvoerders van de Eerste Kruistocht (1096-1099). Zwarte Lijf ziet in Hermance een waardevol instrument van God die hem kan helpen in de bevrijding van het Heilige Land.

Philippe Thiraults entourage van de Eerste Kruistocht, waar liefst 300.000 Europeanen geestdriftig aan deelnamen, is die van de grauwste soort. De middeleeuwse mens wordt in zijn visie geheel opgeofferd aan de grillen van de leer van de kerk en die van de

Een fantasy-setting. Op een parallelle wereld wordt een baby tijdens zijn geboorte meteen een weeskind als zijn moeder wordt getroffen door de bliksem. Een jager vindt het knulletje en neemt hem mee naar zijn stam. Zijn overgevoeligheid voor natuurverschijnselen, zoals onweer, mondt uit in paranormale krachten. Verstoting dreigt. Een reden temeer voor zijn stiefvader om openheid van zaken te geven. Hij reist met de jongen naar de plek waar zijn moeder ligt begraven. In het geïmproviseerde graf vinden zij de bloedstenen terug, die de jager destijds bij het ontzielde lichaam van de vrouw heeft gelegd. Het bezit van deze magische stenen vormt de opmaat voor een periode van strijd, moord en doodslag.

Het door **Didier Poli** in een realistische stijl getekende verhaal heeft een degelijke maar statische opbouw; het drama speelt zich af op diverse niveaus. Het sobere jagersleven op een aan de Aarde verwante planeet wordt met name in de dialogen verklaard. De onheilspellende sfeer wordt extra aangezet door de aparte kadrering en sombere inkleuring. Door een overdaad

[E N V E R D E R]

Boeddha 3: Devadatta (Tezuka, L). Tezuka blijft pagina na pagina boeien. Zijn vertelstijl sleept je van groot avontuur naar klein menselijk leed. Siddharta, de kleine Boeddha in wording, weigert zich over te geven aan de ontberingen die schijnbaar nodig zijn om een verlichte monnik te worden. TdK

Bouncer 5: De prooi van wolvinnen (Boucq/Jodorowsky. Oog & Blik). Dit laatste deel uit de reeks kent een dramatische ontknoping. Deze nu al klassieke westernreeks heeft een sterk verhaal en biedt ongecompliceerd geweld versus een sympathieke held. Past zonder moeite thuis in het rijtje met *Blueberry* en *Durango*. TdK

Cañari 1: De gouden tranen (Meglia/Crisse, Silvester). Carlos Meglia heeft goed naar Crisse geluisterd en gekeken toen hij dit eerste deel tekende. De overeenkomsten in stijl zijn legio in dit avonturenverhaal over de Mexicaanse Cañari die haar broertje kwijtraakt in een oude tempel. TdK

Classix 5: Reis om de wereld in 80 dagen (Bouden, Standaard). Prettig leesbare verstripping van Jules Verne's roman over de wereldreis van Phileas Fogg. Het tekenwerk van Tom Bouden is hier en daar wat statisch, maar het komt in kleur goed tot zijn recht. RS

De cyclus van Cyann 4: De kleuren van Marcade (Bourgeon/Lacroix, Glénat). Fantasierijk, minutieus uitgewerkt en daardoor wat langdradig vierde deel rond prinses Cyann Olsimar. Wel fraai sciencefiction-epos. JdL

Donjon Zenit 5: Een gruwelijk huwelijk (Boulet/Sfar/Trondheim, L). Boulet is de tekenaar van dit Donjon-deel over de problemen rond een gearrangeerd huwelijk. DR

De druïden 1: Het mysterie van de Ogams (Istin/Jigourel/Lamontange, Daedalus). Bretagne, 5e eeuw na Christus. Het opstomende christendom botst met het animisme van de druïden. Een boeiend verhaal op basis van veel research. Tekenwerk: veel sfeerscènes. RB

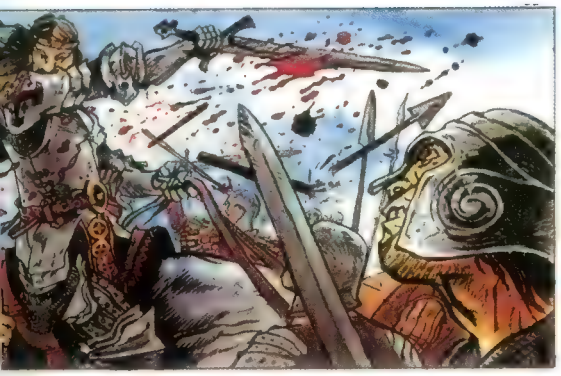

Hammerfall 1: De straf van de slang

Talijancic & Runberg
Dupuis 2007
ISBN 978-90-314-2790-1
Prijs €13
56 pagina's
kleur (hk)

wereldse tirannen. Een mensenleven is er niets waard. **Lionel Marty** brengt dit donkere wereldbeeld plastisch en expressief in beeld. Vanaf de eerste plaat druipt het bloed van de pagina's en de verminkte, gefolterde en onthoofde slachtoffers zijn ontelbaar. Het visuele spektakel wordt nog vergroot door zijn kleurrijke interpretaties van de bovennatuurlijke krachten. Door alle chaos en moordpartijen ontspint zich in dit eerste deel van het vierluik het boeiende relaas tussen totaal verschillende personages, door het toeval bijeen gebracht. Van de vervolgdelen van *De droom van Jeruzalem* kan nog het nodige verwacht worden. JdL

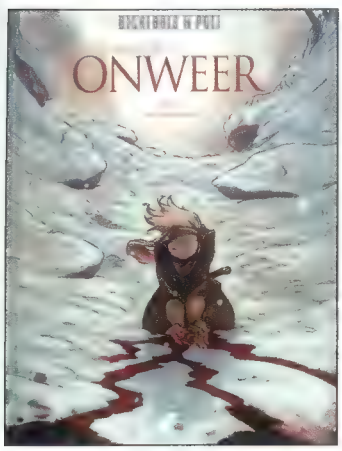

Kind van het onweer 1: Bloedstenen

Poli & Bichebois
Daedalus 2007
ISBN 978-90-8810-009-3
Prijs €15,99
48 pagina's
kleur (hk)

aan sfeerscènes en de nog niet echt uit de verf komende karakters zit er weinig verrassing in de handelingen; het blijft saai en tam. Het verhaal van **Manuel Bichebois** heeft een open einde, maar het verlangen naar het vervolg is niet bepaald groot. RB

Voorplaat is het mooist

We schrijven het jaar 794. Jarrow, een van de eerste kloosters in Engeland, wordt door de Svears (Vikingen) geplunderd, de monniken ter plaatse uitgemoord. Een winter later maakt een Vikingdorp zich op om de bruiloft te vieren tussen Harald Larsson en de lieftallige Lina. De feestgangers worden in naam van Christus overvallen door een legertje Franken en Saksen onder leiding van Björn Jörgensson, een haatdragende banneling uit het dorp. De weinige overlevenden van de slachting, waaronder het bruidspaar, worden als slaven weggevoerd. Niemand minder dan Karel de Grote (742-814) is Björns opdrachtgever. Ingegeven door het lot van Jarrow wordt de strijd tegen de Vikingen een onderdeel van zijn tientallen jaren durende territoriale- en geloofsoorlogen door Europa.
Scenarist **Sylvain Runberg** (*Orbital*, *Op Kamers*) schetst in *Hammerfall* een klassiek verhaal waarbij de persoonlijke wraakmotieven en familietrots van een klein aantal individuen zich mengen met de expansie van het christendom in het godenrijk van de Vikingen.
Het verhaal is degelijk gedocumenteerd maar voorspelbaar vanwege het gemis van een originele uitwerking. De inbreng van de hier nog onbekende **Boris Talijancic**, in eigen land gekend vanwege de historische reeks *Borna* over het Romeinse leger in het antieke Kroatië, is niet echt een aanwinst. Zijn tekenvlek is stram en weinig dynamisch. Het is tekenend dat de voorplaat van **Nicolas Fructus** de fraaiste illustratie van het album laat zien. JdL

Edelpulpreeks 2: Gorgon de verzengende (Vos, Saturnus). Veel twee tot vier bladzijden oudere doch ingekleurde sciencefiction- en monsterverhalen met humoristische ondertoon. Het titelverhaal telt acht pagina's (!), is nieuw èn het best. TdK

Eugène 3: Stoorzenders (Barreveld, Silvester). Is één van de beste Nederlandse krantenstrips van dit moment. *Eugène* staat in *Algemeen Dagblad* en *Veronica Magazine*. RS

Geheim van de tijd 4: Een nieuw begin (Heuvel/Jonker, L). In het vierde en afsluitende deel van deze mysterieuze reeks met ruimte- en tijdreizen wordt het duiden van het verleden gebruikt om in te werken op het huidige tijdsgewricht met speculaties vanuit de toekomst. Prachtige klare lijn van Heuvel op basis van een overvol scenario. RB

Gen Barrevoets in Hiroshima 3: Een nieuw bestaan (Nakazawa, Xtra). Derde, ook los te lezen deel van autobiografische strip van de Japanse tekenaar waarin hij via zijn alter ego – de jeugdige hoofdpersoon Gen (Barrevoets) – de desastreuze gevolgen van de bom op Hiroshima in beeld brengt. DR

Hara Kiwi 3 (Lectrr, Silvester). 'Humor is ook een manier om iets serieus te zeggen', citeert Lectrr schrijver T.S. Eliot in dit derde deel. Een pretentie waar hij vervolgens kennelijk graag de vloer mee aanveegt. Leuke onzingrappen, maar een dieperliggende gedachte is ver te zoeken. Laat staan dat die misplaatste Auschwitz-grap – 1 april 1943: gevangenen die de douches inlopen en een nazi-kampbewaker die het lachgas opendraait – de 'serieuze zaak' dient. RS

De Katamarom 37: De bannelingen (Gos/Walt, Glénat). Met de overstap naar Glénat lijkt deze serie zijn vroegere charme definitief verloren te hebben. De computerinkleuring doet de tekeningen geen goed, over de verhaallijn zullen we maar zwijgen. OW

ADVERTENTIE

uitgeverij CATULLUS

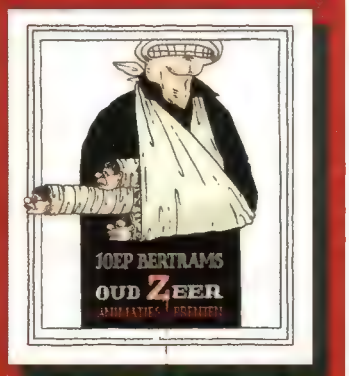

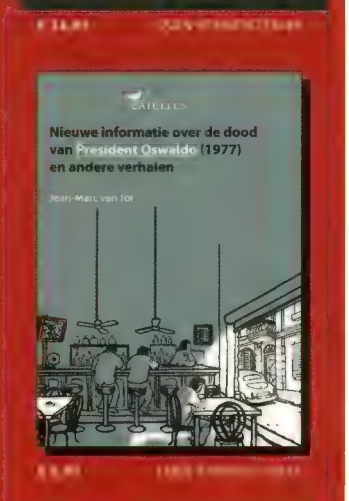

Uitgeverij Catullus
Verspreiding stripwinkels:
Centraal Boekhuis, Van Ditmar,
Strips in Voorraad, Pinceel.
www.catullus.nl

[DE BOVENTOON]

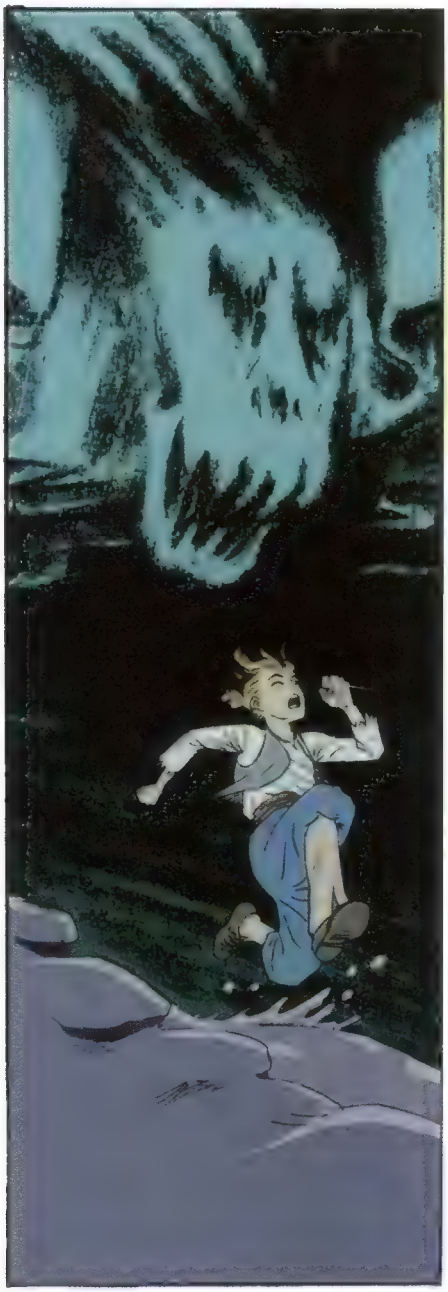

Lugubere folklore

In deze nieuwe serie van **Marc Védrines** - een enkeling zal hem kennen als tekenaar van *Phenomenun* - volgen we Jacques, een jonge Fransman die al sinds zijn vroegste jeugd geteisterd wordt door mysterieuze visioenen. Omdat hij gelooft dat de oorsprong van deze visioenen in IJsland te vinden is glipt hij als verstekeling mee op een vissersschip dat die richting uitgaat, in de hoop antwoorden te vinden. Na een langzame start blijkt *Islandia* een veelbelovend openingsdeel van wat uiteindelijk een trilogie moet gaan worden. Dat het verhaal zich afspeelt op en rond IJsland is een slimme vondst geweest van Védrines: alle mythes en vreemde gebruiken aldaar vormen een mooie aanvulling op het toch al interessante verhaal.

De janitor 1: De engel van Malta

Boucq & Sente
Dargaud 2007
ISBN 978-90-6793-941-6
Prijs €13
48 pagina's
kleur (hk)

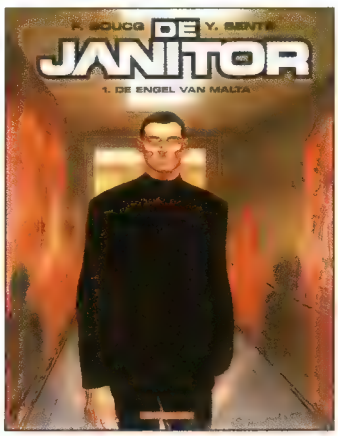

Bidden voor goede afloop

Tekenaar **François Boucq** en scenarist **Yves Sente** zijn niet de minsten. Boucq heeft een grote schare liefhebbers verzameld met zijn absurdistisch-filosofische werk, dat nog een extra dimensie heeft door zijn ietwat naargeestige realistische tekeningen. Sente volgt Jean van Hamme op als scenarist van de serie *Thorgal* en schrijft met deze grijze eminentie om en om de scenario's voor *Blake en Mortimer*. Wat gebeurt er als twee zulke grootheden de handen ineen slaan? Veel, maar nog weinig concreets. Sente en Boucq hebben bij hun samenwerking gekozen voor een uitgangspunt dat momenteel erg populair is: de clerus en de machinaties die er op hoog kerkelijk niveau plaatsvinden. Bekendste voorbeeld is natuurlijk *De Da Vinci Code*. De stripmakers concentreren de gebeurtenissen rond een geheim agent oftewel *janitor* in dienst van het Vaticaan. Hun nieuwe stripserie heet dan ook *De janitor*, waarvan *De engel van Malta* het eerste deel van een tweeluik is.

De janitor is een moedige poging tot avonturen uit onverwachte hoek. Immers: wie had gedacht dat de politieke spelletjes aan de top van de katholieke kerk zich lenen voor een actiethriller? Minpunt is dat Sente het verhaal niet meteen richting geeft. Nu lijkt het erop dat we een half album lang over belevenissen op Malta lezen die er niet toe doen, behalve dat hoofdpersoon Vince zijn promotie tot *janitor* eraan te dan-

[EN VERDER]

De laatste Koningin 1: De cobra van de Nijl (Caracuzzo/Weber, Dupuis). Titel van deze strip verwijst naar Cleopatra. Journalist en stripscenarist Carl Weber geeft zijn visie op deze mythe, sfeervol in beeld gebracht door de Italiaanse tekenaar Giancarlo Caracuzzo. Een mooie aftrap van een nieuwe oudheidreeks. RS

Largo Winch 15: De drie ogen van de bewakers van de tao (Francq/Van Hamme, Dupuis). Het langer als gebruikelijk wachten op een nieuw deel is de moeite waard geweest. Vlotte aflevering met een oude bekende. TdK

Luxley 2: De heilige inquisitie (Ruizgé/Mangin, Bee Dee). Kijk, dat is nou mooi bedacht: wat gebeurt er als de Europeanen niet Zuid-Amerika ontdekken en veroveren, maar de inca's, azteken, maya's en wat dies meer zij de oude wereld onder de voet lopen? Prachtig idee, met helaas een zwakke uitwerking. Het verhaal zwiept alle kanten op, maar komt geen stap verder. Het tekenwerk doet denken aan Kresse, maar kan niet tippen aan deze Hollandse meester. Een festival van gemiste kansen. NU

Michel Vaillant 70: 24 Uur onder invloed (Graton/Graton, Graton). Het podium van het verhaal wordt gevormd door de tot de verbeelding sprekende autorace: De 24 uur van Le Mans. De formule is altijd ongewijzigd gebleven: Michel Vaillant racet als de beste en heeft het hart op de juiste, vaak wat stichtelijke plaats zitten. Met dit deel sluit de familie Graton de reeks af die al meer dan 40 jaar loopt. Er komt een nieuwe, frisse start. TdK

De avonturen van Nicky Saxx 1: Noodweer (Ritstier/Oosterveer, Bee Dee). Twee boeiende, met vaart getekende, verhalen van de spannend geklede privé-detective, die eerder werden voorgepubliceerd in *De Telegraaf*. Helaas alweer een slordige uitgave van Bee Dee. In het tweede verhaal – *Horen* – ontbreekt strook 13: strook 24 is twee keer afgedrukt. DR

De nieuwe tsaren 4: Revolutie, revolutie (Delitte, Glénat). Onsamenhangend geheel. Delitte zou er goed aan doen meer afgeronde verhalen te presenteren. TdK

Okko 3: De cyclus van de aarde 1 (Hub, Silvester). Fraai getekend, sfeervol en boeiende, tweede verhalencyclus over Okko, de samoerai, en zijn groep demonenjagers. DR

Otaku (Brun/Tran, Xtra). Moeizaam toegankelijk verhaal over Japans stelletje in identiteitscrises, dat op reis met een videoperformance, strandt in Frankrijk. Hij is een geflipte student en zij verkoopster in een mangawinkel. Naast de alledaagse belevenissen veel mijmeringen en terugblikken op een tamelijk leeg bestaan, fraai in beeld gebracht. DR.

Piet en Riet van de buis 3: Breedbeeldbagger (De Kort, L). Grappen en hilarische teksten over de programma's op de Nederlandse treurbuis, onnavolgbaar 'slordig' getekend en vaak zeer raak getroffen. DR.

Rosco de Roode 3: Loedersap (Marco, Silvester). Cynische, maar ook dolkomische piratenstrip die zich in Marseille afspeelt. De vette stijl van Rosco zet de grove verhaallijnen nog eens lekker aan. RS

Sabbatini 3: Black Requiem (Du Caju/Morjaeu, Mezzanine 2006). De plotseling ontdekte voltooide partituur van het Requiem van Mozart duidt erop dat de grote componist langer heeft geleefd dan de geschiedenisboeken vermelden. Een absolute sensatie, maar de ongeëmotioneerde hoofden van de hoofdrolspelers van dit avontuur laten dat niet blijken. HW

Single 6: Glamour (Kolk/De Wit, Harmonie). De als vanouds ijzersterke humor over singles voor singles èn koppels nu ingekleurd en in een glossy magazinelook. Nu is er werkelijk geen

Dat hij juist het tijdperk van de Deense overheersing als achtergrond heeft gekozen geeft een extra dimensie: in die periode werd geprobeerd de IJslanders te bekeren tot het christendom, en was al het bovennatuurlijke dus uit den boze. Hopelijk vlecht de auteur nog een aantal elementen, die er nu wat losjes bij hangen, wat meer aan elkaar in de volgende delen.Hoewel Védrine's Blain-achtige tekeningen niet oogstrelend te noemen zijn sluiten ze goed aan bij het verhaal. Jammer passen de manga-achtige gezichten van de personages niet bij de verder nogal ruwe tekenstijl, wat een zekere vervreemding tot gevolg heeft. OW

Islandia 1: Reis naar het barre noorden

Védrines
Dargaud 2007
ISBN 978-90-6793-936-2
Prijs €7,50
52 pagina's
kleur (sk)

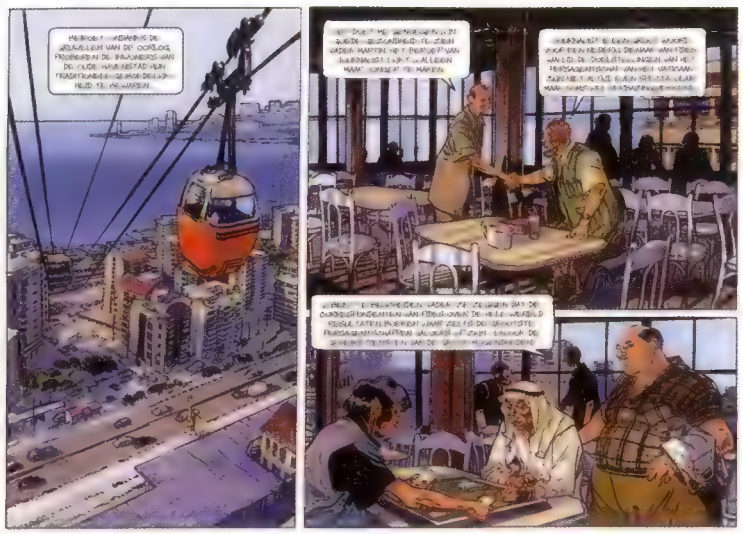

ken heeft. In die hoedanigheid moet hij de financieel experts van het Vaticaan bespioneren, maar daarvoor moet u toch echt deel twee kopen. Ook bezondigt Sente zich aan uitleggerige dialogen die ver verwijderd blijven van geloofwaardige spreektaal. Zo expliciet als de dialogen zijn, zo vaag is wat er op het spel staat. De lezer moet maar hopen dat zijn vragen in het vervolg en slot worden ingelost. NU

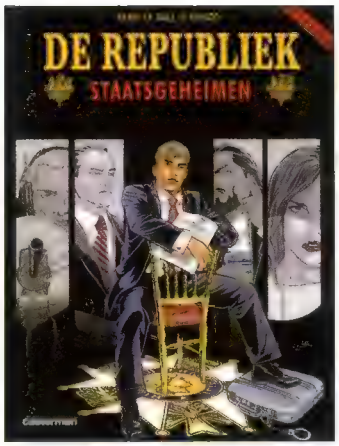

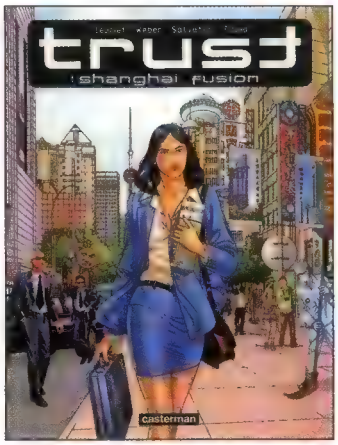

Oude wijn in nieuwe zakken

Noem het kopiëren of een graantje meepikken; feit is dat succes altijd navolging kent. Dat geldt ook voor de stripwereld. In navolging van de succesvolle serie *Largo Winch* bij voorbeeld zijn er inmiddels talloze, vrijwel altijd minder succesvolle pogingen verschenen over het jetsetwereldje. Uitgeverij Casterman voegt twee reeksen toe die eveneens in dit genre 'moderne actiethriller' zijn te plaatsen. Voor beide reeksen geldt dat ze vooral meer van hetzelfde bieden.

In *De republiek* volgen we Constant Kérel die president wil worden in plaats van de president (vrij naar *Iznogoedh*). Deze recht-door-zee-politicus krijgt het zwaar te verduren als zijn dochter wordt ontvoerd. Het verhaal van **Rémy le Gall** geeft een aardig inkijkje in het vermeende corrupte wereldje van de machtigen der aarde en weet met wat onverwachte wendingen de aandacht vast te houden. **Frisco** tekent in een onderhoudende, realistische *Alfa*-achtige stijl.

Aanzienlijk minder schwung leggen **Mauro Salvatori** en **Fabrizio Faina** in hun plichtmatige tekenwerk binnen de serie *Trust*. In deze strip stuurt haar werkgever de half-Chinese/half-Franse Shan naar China om daar een zakelijke megadeal te sluiten. Shan is een computergetekende stripfiguur die maar niet van het papier los kan komen. De scenaristen **Michel Fleuriet** en **Patrick Weber** nemen te veel tijd voor hun verhaal om de vaart er lekker in te houden. Wel biedt de ontknoping voldoende stof voor een boeiend vervolg. TdK

De republiek 1: Staatsgeheimen

Frisco & Le Gall
Casterman 2007
ISBN 978-90-303-6031-5
Prijs €5,50
48 pagina's
kleur (sk)

Trust 1: Shanghai Fusion

Salvatori & Faina & Fleuriet & Weber
Casterman 2007
ISBN 978-90-303-6018-6
Prijs €5,50
48 pagina's
kleur (sk)

enkel excuus meer om deze strip niet te kopen. TdK

Troglodytes 3: Vox Insana (Ruijters, Oog & Blik). Nieuwe, laatste reeks, korte, woordloze, fascinerende verhalen over de Troglodieten, een parallelle, rauwe samenleving van holbewoners van meesters en slaven, waarvoor Ruijters zich liet inspireren door excentrieke schrijvers als Wilhelm Reich en Michael Cremo. DR

Vier? Laatste bedrijf (Bilal, Casterman). Laatste, vierde deel van wat oorspronkelijk een sciencefiction-trilogie zou worden. Einde van de zoektocht – *Blade Runner*-stijl – van geheugenonderzoeker Nike Hatzfeld naar zijn lotgenoten uit 1993. Somber toekomstbeeld in grafische kunstwerkjes. DR

Wayne Shelton 6: De gijzelaar (Denayer/Cailleteau, Dargaud). Met vaart getekende en vertelde avonturenstrip. Shelton krijgt onder meer te maken met Ruud van den Straat, een 'Hollander. Een freelance vlieger met een heel belabberde reputatie'. Subtiele knipoog van de vertaler naar tekenaar Ruud Straatman? RS

ADVERTENTIE

→ AGENDA

AANVULLINGEN? VERTEL HET ONS! STUUR NIEUWS OVER BEURZEN, TENTOONSTELLINGEN OF ANDERE INTERESSANTE STRIPEVENEMENTEN AAN AGENDA@STRIPSCHRIFT.NL OF NAAR POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM.

- **t/m 26 augustus** *Expo 'Jan, Jans en de mode', Piet Paris' blik op mode aan de hand van strips, Coda Museum, Vosselmanstraat 299, Apeldoorn, info: (+31) (0) 55-5268400 of www.coda-apeldoorn.nl*
- **t/m 26 augustus** *Expo 'Jan Kruis tekent Woutertje Pieterse', met de originele schilderijen en tekeningen uit het boek, Van Gogh Museum, Paulus Potterstraat 7, Amsterdam, info: (+31) (0) 20-5705200 of www.vangoghmuseum.nl*
- **t/m 2 september** *Expo 'Padvinderij in de strip', Het Huis van het Stripverhaal, Keizerinlaan 1, Brussel, België, info: (+32) (0) 2-5029468 of www.jije.org (franstalig)*
- **t/m 8 september** *Expo 'Uit de archieven van Bullet Hole City – Home Town of The White Cowboy', met het werk van Martin-Jan van Santen, Frans Walkate Archief, Burgwal 43, Kampen*
- **t/m 23 september** *Expo 'Oud zeer', met animaties en prenten van Joep Bertrams, Persmuseum, Zeeburgerkade 10, Amsterdam, info: (+31) (0) 20-6928810 of www.persmuseum.nl*
- **t/m 30 september** *Expo 'Appie Happie terug van weggeweest', een overzichtstentoonstelling met onder andere originelen uit het gelijknamige Appie Happie-boek, Nederlands Stripmuseum, Westerhaven 70, Groningen, info: www.nederlandsstripmuseum.nl*
- **t/m 30 september** *Expo 'Kuifje en Hergé aan zee', Venetiaanse gaanderijen, Hoek Zeedijk/Parijsstraat, Oostende, België, info: (+32) (0) 59-562016 of http://cultuur.oostende.be*
- **t/m 21 oktober** *Expo 'Europeanen kijken naar Europeanen – Portret van de Europeanen door hun strips', Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België, info: (+32) (0) 2-2100433 of www.stripmuseum.be*
- **t/m 22 oktober** *Expo 'Ongelooflijk! – Cartoons over mens en religie', Historisch Centrum Het Markiezenhof, Steenbergsestraat 8, Bergen op Zoom, info: (+31) (0) 164-277050 of www.markiezenhof.nl*
- **t/m 28 oktober** *Expo 'Asterix en de Romeinen', Rijksmuseum van Oudheden, Rapenburg 28, Leiden, info: (+31) (0) 71-5163164 of www.rmo.nl*
- **4 augustus t/m 8 september** *Expo 'De rode ridder in Kampen', Gemeentelijke expositieruimte Koornmarktspoort, IJsselkade 1, Kampen*
- **18 augustus** *9e Kamper Stripspektakel, Oudestraat/Gasthuisstraat/Nieuwe Markt, Kampen, info: (+31) (0) 38-3320997 of www.steck.nl*
- **25 en 26 augustus** *22e Brabants Stripspektakel, Sportcentrum Valkencourt, Heerkensdreef 15, Valkenswaard, info: (+32) (0) 11-661473 of www.stripspektakel.nl*
- **16 september** *Mechelse Stripbeurs 2007 met onder anderen Steven de Rie, Sporthal van het Scheppersinstituut, Melaan 16, Mechelen, België, info: (+32) (0) 495-120372 of (+32) (0) 473-730168*
- **22 en 23 september** *2e Looikes Stripfestival, Cultuurcentrum Het Loo, Vismarkt, Tessenderlo, België, info: (+32) (0) 11-215215 of www.tessenderlo.be*
- **29 en 30 september** *De Stripdagen, Euretco Expo Center, Meidoornkade 24, Houten, info: (+31) (0) 255-518012 of www.stripdagen.nl*
- **15 en 16 december** *Strip Turnhout 2007, Cultureel Centrum De Warande, Warandestraat 42, Turnhout, België, info: www.stripturnhout.be*
- **1 en 2 maart 2008** *Stripboekenbeurs Rijswijk, Evenementenhal Rijswijk, Volmerlaan 12, Rijswijk, info: www.stripbeurs.com*
- **26 april 2008** *2e Dag van de jeugdhelden, met aandacht voor onder andere Biggles, Arendsoog, Karl May, Hans G. Kresse, Kuifje, De Kameleon, De Smurfen, Bob Evers en Star Trek, Congres- en Partycentrum 't Veerhuis, Nyemonde 4, Nieuwegein, info: www.jeugdhelden.nl*
- **27 april 2008** *Grote stripruilbeurs, Stripclub Tafelrond, Zaal KA Redingenhof, Redingenstraat 90, Leuven, België, info: (+32) (0) 16-236597 of hendrickxjeanpierre@skynet.be*

Kuifje in Oostende

In dit Hergéjaar, dat onmogelijk aan de aandacht van onze lezers kan zijn ontsnapt, wordt vooral in België op verschillende manieren aandacht besteed aan het honderdste geboortejaar van de beroemde Belgische tekenaar. De havenstad Oostende doet dit op verschillende manieren. Nadat eerder tijdens het Pinksterweekeinde *Kuifje* het thema was van het jaarlijkse scheepvaartfestival 'Oostende voor anker', is nog tot en met 30 september de tentoonstelling *Kuifje en Hergé aan zee* te bezichtigen. De expositie laat via schetsen, originele tekeningen, plannen, foto's en maquettes op een gedetailleerde wijze zien welke plaats de zee inneemt in de avonturen van *Kuifje*. Dat kapitein Haddock daar een belangrijke rol in speelt, spreekt voor zich. Uit albums zoals *De krab met de gulden scharen* en *De schat van Scharlaken Rackham* is heel wat materiaal gebruikt voor de expositie die te vinden is in de Venetiaanse Gaanderijen op de hoek van de Zeedijk en de Parijsstraat. Ook is er aandacht voor de relatie die Hergé zelf met de stad Oostende had, waar hij meerdere malen verbleef. Voor kinderen is de tentoonstelling extra aantrekkelijk gemaakt door hen met een zakcomputer en doe-opdrachten de expositie te laten doorlopen. Verder is het album *Kuifje en de zwarte rotsen* in het Oostends vertaald als *Kuifje en het doenker eiland*; in dat album komt de kade van Oostende namelijk voor. Sinds 5 juli is ook de musical *Kuifje – De zonnetempel* in het Kursaal van Oostende te bezoeken. De combinatie *Kuifje* en Oostende wordt verder versterkt met een aantal lezingen over deze stripheld die door stripjournalist en -kenner Gert Meesters wordt gegeven. Op 16 en 17 augustus vertelt hij in twee sessies in de plaatselijke bibliotheek over het leven en werk van Hergé. Aansluitend staat een bezoek aan de expositie en/of de musical gepland. De toeristische organisatie In & Uit Oostende heeft voor de geïnteresseerde bezoeker speciale *Kuifje*-arrangementen samengesteld. TdK

Meer info: *www.kuifje.com* of *www.toerisme-oostende.be*

→ HET VAK

DEZE RUBRIEK IS BESTEMD VOOR MUTATIES IN HET ROERIGE STRIP-WERELDJE, ALSMEDE VOOR MELDINGEN VAN OVERLIJDEN FUNCTIEWIJZIGINGEN, WISSELINGEN VAN UITGEVER OF DISTRIBUTEUR, VERHUIZINGEN. HIER LEEST U ER ALLES OVER STUUR MUTATIES AAN **HETVAK@STRIPSCHRIFT.NL** OF NAAR POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM.

› WAARHEEN?

Het **Vlaams Fonds voor de Letteren** strooide onlangs weer rijkelijk met subsidies. Maar liefst zestien stripauteurs mochten een start-, aanmoedigings- of scheppingsbeurs ontvangen. De 48 eenheden (van ieder €2250) gingen ondermeer naar Serge Baeken, Pieter de Poortere, Reinhart Croon en Brecht Evens.

Op het filmfestival Cannes 2007 is een speciale juryprijs toegekend aan de film **Persepolis** van Marjane Satrapi en co-regisseur Vincent Paronnaud. Het betreft de geanimeerde bewerking van Satrapi's succesvolle bio-strip.

Tijdens een Frans festival ging een **bronzen everzwijn en €9000** naar Jean-Louis Mourier (beste tekenaar, *Trollen van Troy*) en Philippe Francq en Jean van Hamme (beste album, *Largo Winch*). François Boucq won een **gouden everzwijn** voor zijn gehele oeuvre.

Tijdens de **Strip14daagse** te Brussel zijn een hele reeks stripprijzen verdeeld. We noemen er twee. De prijs van de scholen van de Franse gemeenschap ging naar André Geerts (*Jojo*). De jury (1000 leerlingen) verkozen hem boven Nix met *Kinky en Cosy*. De grote prijs van de stad Brussel, de Yvan Delporte-prijs is gewonnen door Pascal Rabaté (*Ibicus*).

Het **Vlaams Onafhankelijke Stripgilde** kende haar prijs, de Stripvos, uit aan Frank Daniëls, de directeur van de Belgische Filatelie, promotor van strippostzegels en stimulator van de reeks *Fila-strip* die in samenwerking met het Belgisch Centrum van het Beeldverhaal wordt uitgegeven. Frank Daniëls is overigens de broer van Marc Daniëls, scenarist van de serie *Stam & Pilou* en voorzitter van het Stripgilde. Deze combi viel niet overal in goede aarde.

Het **Stripdocumentatiecentrum Nederland** (SDCN) is verhuisd. De gehele collectie strips, originele tekeningen, tijdschriften en paraphernalia is ondergebracht in de nieuwe Bibliotheek Bijzondere Collecties, medio mei geopend aan de Turfmarkt te Amsterdam door koningin Beatrix. Deze locatie is speciaal geschikt gemaakt voor het huisvesten van bijzondere, oude en daardoor veelal kostbare (strip)boeken.

› WAARVOOR?

Philip (Saul) Dunn die het allereerst gepubliceerde verhaal van *Storm* schreef (*De diepe wereld*, 1978) is op 61-jarige leeftijd overleden. Philip Dunn schreef een zestal sciencefiction-boeken, maar was ook vrachtwagenchauffeur, masseur en vertegenwoordiger. Dunn volgde schrijver Vince Wernham op wiens affiniteit met het genre Don Lawrence niet beviel. Zes jaar later verscheen zijn verhaal (*Commandant Grek: Gevangenen van de tijd*) alsnog als 0-nummer in de reeks.

Op 13 april overleed **Norbert Hethke**, een grote naam in de Duitse stripuitgeefwereld. Hij werd gezien als de grondlegger van de verzamelcultuur die in Duitsland in de afgelopen decennia is ontstaan en bracht vele oude stripreeksen zoals *Akim*, *Nick* en *Sigurd* weer tot leven. Ook was hij uitgever van *Die Sprechblase*, een Duits stripinformatietijdschrift dat zich specialiseert in oude strips en stelde hij een jaarlijkse stripcatalogus samen. Norbert Hethke werd 63 jaar.

Op zaterdag 14 april 2007 is onverwacht **Wim van Luyken** overleden. Hij werd zestig jaar. Voormalig dagbladjournalist Van Luyken heeft zich jarenlang ingezet voor de Stichting Beeldverhaal Nederland. Hij was voorzitter van het bestuur tot begin 2004.

Op 6 juni overleed de Franse tekenaar **Arnaud Leterrier** op 39-jarige leeftijd. Van Leterrier werden drie albums uitgegeven. Op scenario van Ferry maakte hij twee delen van *De dromenjagers* in *Collectie Zwarte Loge* (uitgeverij Glénat). Eerder tekende hij een deel van *Finn* op scenario van Bruno Stambecco, in het Nederlands verschenen binnen *Collectie 500* van uitgeverij Talent. Leterrier woonde in Gent en maakte zelf een einde aan zijn leven. Hij laat een vrouw en dochter achter.

STORM – DE DIEPE WERELD, SCENARIO SAUL DUNN.

[SERVICE SPREAD]

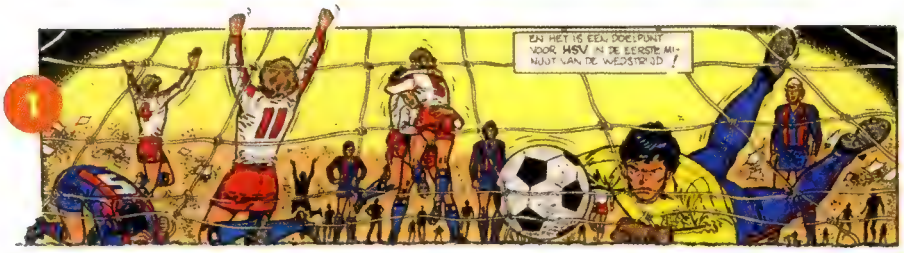

1

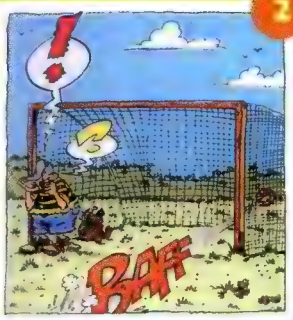

2

3

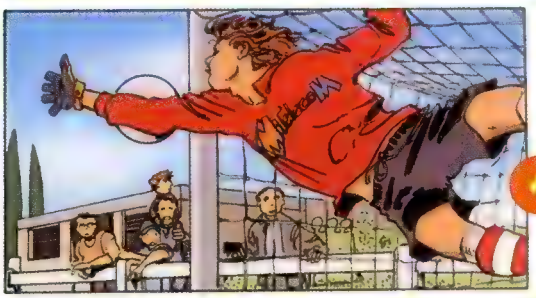

4

5

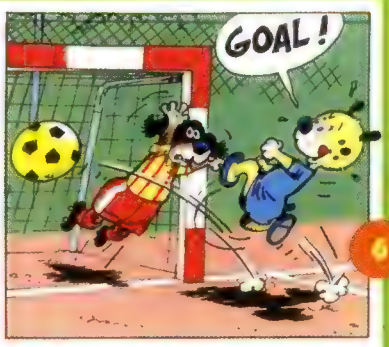

6

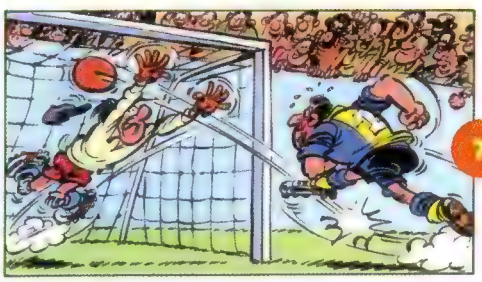

7

8

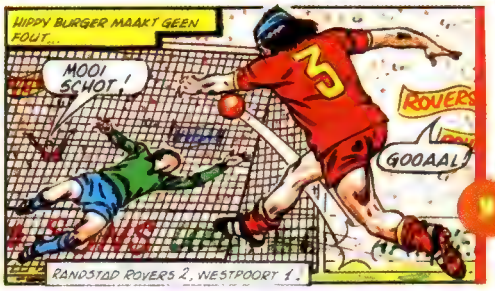

9

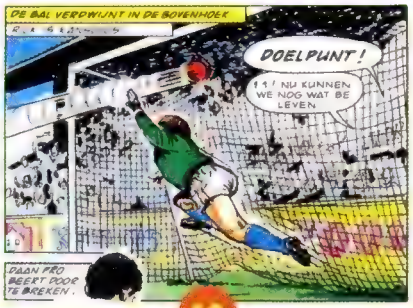

10

11

12

→ WINNEN

Ruim een maand geleden werd het EK Voetbal onder 21 in Nederland gepeeld en werd het Nederlandse team opnieuw kampioen. In dezelfde maand beleefde de strip *Appie Happie* met twee nieuwe boekuitgaven een comeback in de stripwereld. Al met al een periode waarin de redactie van *Stripschrift* genoeg inspiratie kreeg om een zomerse giga-strip-voetbalprijsvraag uit te dokteren. Wij selecteerden 25 stripdoelpunten en onze uitgever Stripstift stelt vijf door Dik Bruynesteyn gesigneerde exemplaren van *Appie Happie terug van weggeweest* beschikbaar voor de winnaars. De vraag ligt voor de hand:

Om welke stripserie gaat het hier en wie is daar de tekenaar van? (Er zijn bonuspunten te verdienen door ook de titel van het juiste album te noemen.)

Stuur het antwoord vóór 1 september 2007 naar
Doelpunten-prijsvraag
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
of naar winnen@stripschrift.nl

Bij meer dan vijf goede oplossingen zal er worden geloot. De winnaars maken we in een volgend nummer bekend.
Maximaal één inzending per adres en discussiëren over de uitslag doen we natuurlijk niet.

Uitslag Muntinga-prijsvraag Stripschrift 383:
We vroegen van welke andere striptekenaar en illustrator uitgeverij Maarten Muntinga al meer werk heeft uitgegeven. Het juiste antwoord – Peter van Straaten – werd meerdere malen gegeven. Na loting kwamen de volgende winnaars uit de bus: **Dirk Deglinne** (Zoutleeuw, België), **Erik Hubrechsen** (Goes) en **Ron van Loon** (Rotterdam). De gelukkigen hebben inmiddels een setje albums van *Dirkjan*, *Scribbly*, *Sigmund* en *Single* bij hun post aangetroffen.

Uitslag Oswaldo-prijsvraag Stripschrift 384:
Wij vroegen van welk land Oswaldo president was, dit naar aanleiding van het verschijnen van Jean-Marc van Tols grafische roman *Nieuwe informatie over de dood van president Oswaldo (1977) en andere verhalen*. We doelden op het fictieve land Panaguador. Veel inzenders lieten zich op het verkeerde been zetten en zodoende zagen wij half Zuid-Amerika als oplossing voorbij komen. De volgende vijf prijswinnaars krijgen een door de auteur gesigneerd exemplaar van het album thuisgestuurd. **Peter Bouter** (Gouda), **Georg Lint** (Leusden), **Ron van Loon** (Rotterdam), **Kees Ribbens** (Utrecht) en **Peter Roozendaal** (Schoorl).
Allemaal gefeliciteerd!

24

25

22

23

20

21

18

19

15

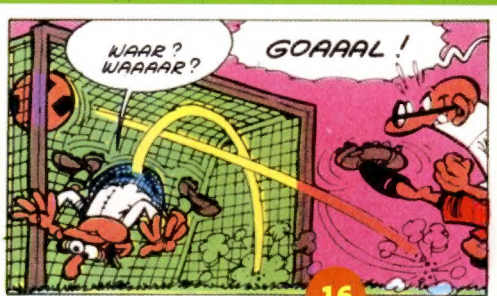

16

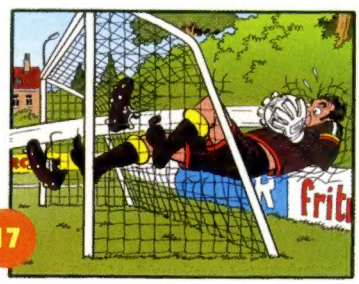

17

13

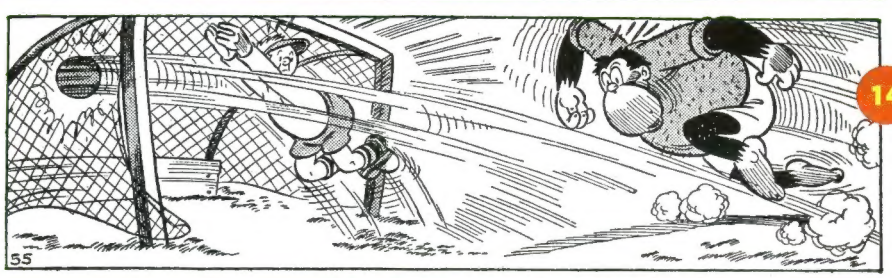

14

ADVERTENTIE

SNOEK

STRIPS, COMICS AND MORE

Snoek strips is al
25 jaar de speciaalzaak
in Europese strips,
amerikaanse comics,
action figures beelden,
posters en zeefdrukken.
Leuk om te verzamelen of
kado te geven!

1e van Swindenstraat 547
1093 LC Amsterdam
(bij station Muidenpoort/ Dappermarkt)

Tel: 020-6684764
Fax: 020-6650469
snoek@snoekstrips.nl

Bezoek onze website:
www.snoekstrips.nl

ADVERTENTIE

AKIM

Stripantiquariaat

groot in keuze(meer dan 40.000 eenheden)
nieuw/gebruikt en antiquarisch

p/a Ulgersmaweg 14 te Groningen
www.stripantiquariaat.nl

→ HARRY'S POSTZEGELH

De 17-jarige Archie Andrews verscheen voor het eerst in 1941 in *Pep Comics*. Bedenker Bob Montana baseerde een flink deel van de karakters rondom deze populaire stripfiguur op het geïllustreerde dagboek dat hij bijhield tijdens zijn schooltijd op Haverhill tussen 1936 en 1938.

Dat bleek niet alleen toen de dochters van Montana het bewuste dagboek op het web hadden gezet, maar ook toen één van de geportretteerde klasgenoten op een reünie liet weten zichzelf te herkennen in een episode waar hij 'de klas werd uitgeschopt'.

Montana tekende *Archie* tot zijn dood in 1975. Anderen namen de productie over en tegenwoordig lijkt de schooljongen nog springlevend. Kijk maar op de gelikte site *www.archiecomics.com*.

In 1991 bestond Archie vijftig jaar en dat was reden voor de uitgifte van een reeks postzegels. De verantwoordelijke posterijen waren niet die van de Verenigde Staten, maar die van het circa 80.000 inwoners tellende Caribische eilandstaatje Antigua en Barbuda.

Daar zijn ze gek op gedenkdagen en jubilea. Zo brachten ze hetzelfde jaar onder andere zegels uit naar aanleiding van de 100e geboortedag van Charles de Gaulle, het 200-jarig bestaan van de Brandenburger Tor, het 100-jarig bestaan van de Transsiberië Express en de tiende huwelijksdag van Charles en Diana. Archie verkeerde dus in goed gezelschap. HW

Land van herkomst:
Antigua en Barbuda
Jaar van uitgifte:
1991
Cataloguswaarde:
€0,60 ($0.10)
€1,10 ($0.60)
€3 ($2)
€4,50 ($4)
€6 ($6)

→ INBOX

COMMENTAAR? KRITIEK? EEN UITGESPROKEN MENING? ALLES IS WELKOM VIA INBOX@STRIPSCHRIFT.NL OF IN POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM. MAAR... DE REDACTIE BEHOUDT ZICH HET RECHT VOOR OM DE SCHAAR TE HANTEREN, DAT SPREEKT VANZELF.

HOEZO GOEDKOOP?

In *Stripschrift 384* schreef recensent Pieter van Cleef over *De grappigste avonturen van Donald Duck 16* (de Daan Jippes-uitgave): 'Helaas ook hier weer een dekbedovertrek- en koffiemokomslag die niets met de inhoud te maken heeft. Het mag blijkbaar allemaal weinig kosten.'

Wel, het is zijn goed recht het omslag niet mooi te vinden, maar het is beslist een echte, unieke Jippes-tekening. Een omslag die hij ooit voor *Gladstone Comics* (*Donald Duck Adventures 6*) tekende en die nooit eerder in Nederland is gebruikt. Voor dit omslag liet Daan zich weer door Paul Murry inspireren en al die beïnvloeding staat nu juist centraal in het album. Iets dat ook in het voorwoord is te lezen en waarvan het bijbehorende plaatje nota bene is afgedrukt in *Stripschrift*. Niets goedkoop dus of zomaar makkelijk een plaatje gepakt... maar een vlag die de lading dekt!

Thom Roep, hoofdredacteur* Donald Duck, *Hoofddorp

OEKJE

ADVERTENTIE

MOOIE PARELS, FIJNE PARELS

Nu in de winkel

- Vader & Dochter 1, door Peter de Wit
- Marco Silvester 5, door Willy Lohmann
- Appie Happie A18/A19, door Dik Bruynesteyn

Eerder verschenen

- Kraaienhove 8 en 9,
- Marco Silvester 4, door Willy Lohmann

Zie ook
www.stripschrift.nl

Cultureel erfgoed voor **€9,95** per deeltje.

STRIP SCHRIFT

Jaargang 39
Nummer 4 (385)
Augustus 2007

's Werelds oudste stripinformatieblad verschijnt 8 maal per jaar en wordt samengesteld door een onafhankelijke redactie.

Redactie
Teus de Kruijf, Arco van Os, Dik Rondeltap, Rik Sanders

Medewerkers
Ger Apeldoorn, Olav Beemer, Ben Bits, Ruud Booms, Graddy Boven, Dik Bruynesteyn, Cor Gout, Eddie de Jong, Just de Leeuwe, Erwin Suvaal, Wilco Tuinenburg, Noël Ummels, Rudy Vrooman, Wouter Wesseling, Geert de Weyer, Harry Wibier, René Windig, Olivier Wortel

Omslag
Pieter Hogenbirk

Redactie-adres
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
t 010-2201063
f 010-4210608
e redactie@stripschrift.nl

Abonnementen
Administratie Stripschrift
Kleine Beer 467
3067 ZW Rotterdam
e administratie@stripschrift.nl

Een abonnement omvat 8 nummers en wordt daarna telkens stilzwijgend verlengd. Eventueel gemiste nummers zijn te bestellen via onze Back Issue Service.
Maak het juiste bedrag over op girorekening 9347590 ten name van Stichting Uitgeverij Stripstift te Rotterdam.
Nederland €44,00
België €46,50
Other countries €60,50
IBAN NL56 PSTB 0009 3475 90
SWIFT/BIC PSTBNL21
Bedragen zijn inclusief 6% BTW
Opzeggingen schriftelijk richten aan de uitgever, uiterlijk twee nummers voor het aflopen van het abonnement.

Reprorecht
Het overnemen, maar ook het vermenigvuldigen van artikelen en illustraties is slechts geoorloofd na schriftelijke toestemming van de redactie.

Materiaal
Ongevraagd toegestuurd materiaal wordt niet geretourneerd.
De verantwoordelijkheid voor de artikelen berust bij de auteurs.

Advertenties
Voor de opgave van advertenties en het opvragen van de tarieven kunt u contact opmemen met de uitgever, of e-mailen naar adverteren@stripschrift.nl

Druk
Printec Offset, Kassel, Duitsland

Uitgever/Distributie

STRIPSTIFT

Stichting Uitgeverij Stripstift
Kleine Beer 467
3067 ZW Rotterdam
t 010-2201063
f 010-4210608
e uitgever@stripschrift.nl
w www.stripschrift.nl
KvK Rotterdam 24335843

Stripschrift wordt uitgegeven in opdracht van Het Stripschap. Leden van Het Stripschap krijgen € 1,25 korting op de abonnementsprijs.

ISSN 0165-845X

OVERAL TE KOOP VANAF 13 JUNI

APPIE HAPPIE

is weer helemaal terug!

48 pagina's
in kleur
ISBN
978-90-74539-15-9

€7,50

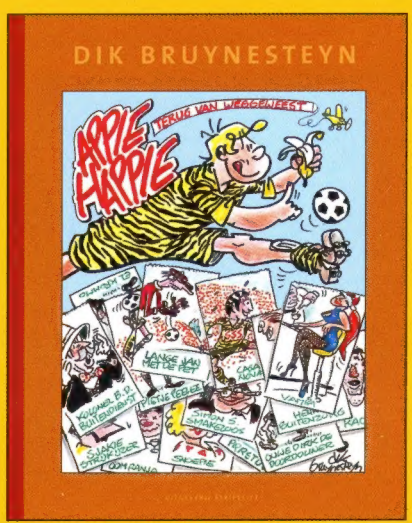

Voor de èchte fans is een genummerde en gesigneerde luxe versie beschikbaar in harde kaft, voorzien van een exclusieve genummerde en gesigneerde prent.

€24,95

Alleen te bestellen bij de uitgever.

www.stripschrift.nl